

(2)

DEFENSIO
Friderici Staphyli

A D V E R S V S

*Philippum Melanthonem,
Shvvenckfeldianum Longinum,
Andream Musculum,
Mat. Flacc. Illyricum,
Iacobum Andream Shmidelinum,
Aedificatores Babylonica turris
Martini Lutheri.*

Opus elegans, recens natum atque editum.

P A R I S I I S

*Apud Gulielmum Guillard & Amelium
Varencorium via Iacobæa sub
D. Barbara signo.*

1560.

(2)

DEFENSIO
Friderici Staphylii

A D V E R S V S

*Philippum Melanthonem,
Shvvenck feldianum Longinum,
Andream Musculum,
Mat. Flacc. Illyricum,
Iacobum Andream Shmidelinum,
Aedificatores Babylonica turris
Martini Lutheri.*

Opus elegans, recens natum atque editum.

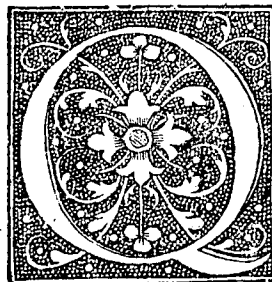
P A R I S I I S

*Apud Gulielmum Guillard & Amelium
Varencorium via Iacobæa sub
D. Barbara signo.*

1560.

MODESTA REFUTATIO EORVM, QVAE PHILIP.

*Melanthon, & quidam alij
obiiciunt.*

QUOD tardius tibi Philippe Melanthon, cæterisque aduersariis meis, quàm aut personis dignum est vestris, aut multorum de me expectationi par, respondeo, nolim id factum putetis vllò contemptu vestri, quos familiares dilexi, aduersarios non odi: Sed partim, quia propter functionis meæ crebra negotia, tantum otij (præsertim hoc toto propemodum anno, cum peregrè abfuerim domo) non est mihi concessum: partim, quia non minus gauisus sum, quàm dolui, contentionem huius causæ in eum, in quo nunc est, locum tandem deuenisse. Lætor enim certè, quòd cum omnes eluctandi neruos intendistis, interea nihil afferatis, nihil dicatis omnino, quod non allatum dictumque sit prius, quod non ab iis sectariis, quorum tu Melanthon gregalesque tui disciplinam consectamini, agitarum sit olim in omnes partes, varicque controuersum:

vnde spem cœpihau inane, eūdem vobis restare exitum, quo omnes alias hæreses oppressas esse & concidisse videmus. Doleo verò quidem, te hominem doctum, nec malè de bonarū artium disciplinis meritum, consensentem ab ea causa non desistere, quæ abs te defensa, exitium: deserta, & tibi & multis aliis salutem posset asserre. Doleo præterea, cū nullæ apud vos prioris amicitia leges valeant, cū nullum pacatum de facienda concordia probetur consilium, cū nulla denique legitima iuris disceptatio amplius habeat locum, sed hostili ferocia, sed insanis clamoribus, sed tumultuosis cōcertationibus omnia gratis: nihil modestè, nihil sedatis animi feruoribus. Doleo, inquam, in tanta rerum omnium conuersione, te, Philippe, impetum in me, nihil in te hostili animo molientè, facere nunc maluisse, quàm in vltimos alios, quorum tela adhuc cruenta hærent in persona tua. Atqui istud studium tuū quanto diligentius expendo, tanto ægrius huc magisque ipse inuitus trahor abs te in hoc scribendi certamen.

Quamobrem si per te Philippe, tuique similes suum esset ius Ecclesiæ mediocriter saluum atque integrum, vt saltem eas, quibus me, priuatum, extra causam communem opprimere statuistis, controuersias liceret publico iudicio atque ordinario vel componi, si sint sanabiles: vel legum vindicari pœnis, si contumaces: næ, ego haud-

hauquaquàm in hanc vobiscum concertandi arenam descenderem: in qua idem iudex, qui actor: idè reus, qui arbiter: sed lege agerè certa, & vtitato iure, veræ ne sint recitationes vestrorum dogmatum, an criminationes falsæ, cū decreta ea, que vos iam pridem edidistis, sparsistis, quæque altas iam egerunt in animis multorum hominum radices, receseo atque edo in lucem. Eamque ob causam in hæc comitia distuli responsionem meam, sperans fore, vt præsentibus de hac, quæ inter nos est, lite disceptaremus, iudice ordinario. Hic esset enim Philippe, legitimus agendi modus, hæc vtitata inueniendæ veritatis via. At verò quoniam huc non venistis, & iam audacia est effectum vestra, vt receptæ leges conticescant, vt oppressa langueat auctoritas iudiciorum, vt instituta Maiorum contemnantur: idcirco frustra me id consueto iurè tentaturum intelligo, quod iam pridem iniuria vestra sublatum in Germania est: quando causam habere potiorum hi, quibus deceptæ multitudinis parata suffragia sunt, existimantur.

Hæc sanè legitimi tribunalis euersio, hic disceptandi nouus mos, hæc ipsa rerum omnium miseranda perturbatio cogit me, vt mihi iam necesse sit vobiscum agere, non more Maiorū, non iustis legibus Ecclesiæ, sed ex cōmuni hæreticorum & inueterata consuetudine: qui propterea semper quasi *πολέωσεν* pugnare malue-

runt, quàm vt, si cominus aut *opus ad illu* manus conferant, non aliquando legum vinculis propius constricti teneantur. Quæ pessimi exempli à vobis interducta nouitas me abducit eò, quò præsentem Ecclesiæ ruinam nefarij conatus vestri impellere cœperunt: eamque nobis legem ponunt, vt nunc eminus cogamur scriptis dimicare contra vos, non viua voce coram: neque præfidente iudicum decuria, neque expressæ legis vigore: vcrùm absente antagonista, & iudice & disceptatore imperito populo: inter cuius obtutū & veritatis aspectum (vt Demosthenes inquit) magnam esse caliginem, nouistis.

Quin ea quoque, te Philippe & tuos commilitones, oppressione Ecclesiastici iuris fretos, videmus, nullius pigere flagitij, nullius mendacij pudere aut calumniæ: quippe cum dubitetis rem vestram posse veris documentis defendi, omnes ingenij vires ad maledicendum conuertitis, hac fiducia elati, quòd etsi ipsa ea, quæ inflixeritis vulnera, facilè sanari posse non ignoretis, cicatrices tamen eorum, quæ tolli nò possint, esse remansuras: vnde saltem vel liuor aliquis aspersæ calumniæ appareat, tanquàm veri quædam similitudo. Itaq; iam videre est, quàm furiosa in vobis exarserit, & quàm immanis calumniandi maledicendique libido, vt etiam flagitia non dubitetis in fraudem comminisci, quibus honestas personas, laude vitæ antea cætæ ve-

ne-

neradas, conamini deformare, cùm doctrinam conuellere non possitis. Nec recens ista est hæreticorum, sed vetus machinatio: etenim quàm atrocia erāt illa, quæ Arriani in D. Athanasium confinxerant, facinorosa? Mulierem subornant coniugatam, quæ se vi ab Athanasio compressam quereretur: proferebāt abscissum brachiū, quod Arsenij cuiusdam esse, quem interfecisset Athanasius, criminabantur: scientia artis magicæ illum multa patrasse scelera. Vera hæc esse, quoad res in iudicium pertracta non fuit, credebantur omninino. At verò, postquam causa est examinata per iudices, innocentia sancti viri magis effulsit, Arrianorum patefacta malitia est. Quid nostro tēpore accidit generoso Principi, Duci Henrico? Deus immortalis, quorum ille facinorum non in simulatus est, cùm ab aliis, tum ab ipso Luthero? Sed iudices Ducem innocentem compererunt: in Luthero, similibusque turpissimorum mendaciorum refedit infamia. Ad me verò quantum attinet, calumnias contēno vestras, fretus firmitate honestæ vitæ meæ, quando nullum theatrum virtuti conscientia maius est. Equidē vniuersos vos prouoco, si corā aliquis è vobis probrū ingerere mihi aut crimē obicere sustinebit. Versor in luce hominū, in aulis Principū, maximeq; Augusti Imperatoris, & Incltyti Ducis Alberti Bavarici: quorū vtrique, quāuis immeritò, à cōsiliis sum: hos ego

iudices, magistratusque meos agnosco atque profiteor: apud hos, si ingenuè mauultis, quàm sceleratè agere cenferi, actionem iure legum, si quid in vita reprehenditis mea, instituite coràm in confessu legitimi magistratus, non in angulis officinisque chalcographorum: quemadmodù facere consueuistis. Nam si ex libellis istis vestris, quos in me eiaculari soletis, maledicta, quibus illi referti tumescunt, de mperis: si conuicia in centumeliã conficta, præcipuos vestræ rhetoricæ flosculos, refeceris: quotta remanebit, quæso, pars orationis vestræ? Non ignotum vobis est, homines natura esse propensiores, vt vitia aliorum exagitari malint, quàm prædicari virtutes, audire: quòd hæ, quoniam raræ sint, perpaucis arrideant: illa, quoniam infinita propemodum atque peruulgata, communem vulgi morbum solentur. At mirum profectò te, Melanthon, hominem studiosum maluisse artificium vitiosæ rhetorices ab Aeschine mutuari, criminatore impudico, vt me obrueres calūnia, quàm veras virtutes imitari in Demosthene oratore casto atque ciuili: ne tam errores cogare tuos cognoscere, quàm agnosci veritatem odisse. Sunt, qui tamen si aliàs tibi non malè vellent, mirentur tamen, quòd, cum iuuenis grauitatem senilem æmulatus sis, nunc senex iuuenilem petulantiam imiteris, an, quia senectutis vitio bilem secus concoquere non possis, vel,

quia

quia immoderatus tibi dolor quispiã eas adeò impuras contumeliosasque voces exarserit.

Verùm, vtcunque istud sit, non inquirò: grauius viris certè & cordatis video istud studiũ tuum minimè probari, cum non solum Christianæ charitatis videare, sed ciuilis etiam decori penitus esse oblitus. Atqui nulla alia mentis malæ sibi conscia in te si essent inditia, vel ista profectò tam furiosa maledicèdi libido abudè posset, num Christi sitis, qui mansuetudinẽ nos docuit, an sathanæ, qui arrogatiæ est author & cõtumeliæ, discipuli. In libello nostro hac me vsum spero modestia, & verborũ lenitate, vos iure vt nullũ possit verbũ offendere. Ipse Christus mihi testis nunc est, qui idẽ mihi deinceps erit iudex, me in hac causa nihil egisse, nec agere vel vllius odio hominis, vel vlla spe priuati emolumèti, vel vllò (vt maleuoli falso dicitur) studio ambitionis. Deũ autem deuotè precor, vt lucẽ veritatis in nobis, & charitatis ignẽ accèdat, ne nos odiũ occæcet, ne aut veritati pertinaces obluctemur, aut patrocinemur errori impudètes, nèue etiam quid diuini nominis gloria indignũ faciamus, & alienũ ab officio hominis Christiani. Nolim igitur me speretis, oratoriæ facultatis vestræ fore æmulum, cum conuictiorum probra obeffe soleant quàm plurimis, prodesse nemini, nec tam eradicare, quod falsum, quàm quod verũ est, plerumque euertere.

Dicis te, Melanthon, respōdere Criminationibus Staphyli, quānā, obsecro, istæ sunt criminationes meæ? Fateor equidem me, quæ illæ & quales sint, nescire, nisi dogmata ea, quæ propriè vestra sunt, & à me recitata, criminationes velis dicere. Collegi sentētias vestras, & omnino bona fide collegi: nihil deerp̄si, quod ad integritatē sentētix pertinebat: nihil admiscui, quod erat alienum: sed dico, constanterque affirmo, vestra illa esse, & vestris expressa atque euulgata: libris: atque hoc ita cum dico esse, polliceor me vbicūque & quādo fuerit opus, probaturū. Quapropter te, Philippe, decuisset, non generatim, incerta vt esset responsio, sed nominatim, quid propriè vestrū esse, quid alienū, agnosceres, expr̄imere: vt si falsō allegassem, falsarij criminis reus damnarer: si verō, vt aut rectè illa habere euinceret, aut retractares tanquā ambigua, aut prorsus tāquam errata, quæ in hominem cadere possent, abiiceres. At horum tu nihil omnino. Nec mirum: *υλεπ̄των γαρ η̄ νδξ, τ̄ς δ̄ ἀλθειας ὁ φῶς*, inquit Euripides. Nam cum non ignores, vniuersum nouæ institutionis vestræ corpus, variæ pestis contagione inflatū tumere intus, foris scatere scædissimis carcinomatū hulceribus: tu igitur, vtī nō tam improuidus, quāam parum felix medicus, si quidē de salute totius corporis desperes, palliata cura, vt medicorū verbo vtar, rem aggressus es, &

cum

cum diffidas vniuersam pestem, quā tibi libellus meus aperuit, tolli posse, tum initio tu scædissima quæq; pallio obducis, ne queat cerni: deinde strumis aliquot adhibes scalpellum, ne nihil egisse videare. Itaque insidias tu tegere, clarissimæque luci tenebras offundere vt possis, de industria cōfundis materiam disputationis, ordinem perturbas, ne videlicet queat lector, quid responderis, scire: modō te sciat respondisse.

At enim tibi frōs libri mei fortasse dūrior visa est, q̄ vt claua rē gereres, dentē irritati animi tui in caudā partēque posteriorē libelli insingere maluisti à pixide Hesiodeæ Pādoræ exorsus, q̄ à capite ipsius causæ auspicari negotiū. Sit hoc rhetorices tuę artificium. Ego verō cū à sophisticis & animo abhorreā, quia delector apertis: & studio, quia huic ego operā arti dedi nunquam: proinde vagū istum exultatorię velitationis tuę cursum nō sequar: sed conuertam me ad ea, que propriè sunt litis nostrę, quæq; tu in libello culpas meo: cætera autem, quæ tu partim cōuiciandi gratia, partim vt caliginē obducas causæ, admiscuisti, præteribo. Atq; verō ne exordio deesset *πλευρες προσωποι*, me confestim in theatrum producis, accusasque trās fugij, flagitij sanè haud leuis, p̄sertim in corona tuę cōcionis: credo, vt me tali ornatū epitheto statim initio cōmendatiorem faceres tuis discipulis: quibus abs te si persuasum esset, me arcem euangelij prodi-

disse, ad castra profugisse Antichristi, ne facile mihi, qui à vobis transfuga sim declaratus, habituri fidem, si aliquando enucleatus vestra mysteria retegere conarer, videantur. Ita falsum à nefaria insectatione priuatæ vitæ meæ iter struis ad euerfionem doctrinæ Catholicæ, *ὡς δὲ εἰς ἐνὸς κακῶ σαράπιδου*, vt Orestes inquit. Sed vt ppi^o collocamur, quæ roabs te, Meláthó, vnde demú profugit: à quib^o ad quos? quoniã me publicè perfidię crimine accusas, iure isthęc abs te mihi quærenda sunt: non, quia tu dixeris, idcirco sit verum continuò, sed quia habeas eius rei certa documenta, quia possis producere testes minimè irreligiosos. Vrges verò tu me, cogor equidem nunc vitæ meæ rationem reddere publicè, cum id, si necessarium videretur, ad priuati examinis iudicium pertinebat. Vixi sanè diuersis in locis, & ita vixi, vt neq; me vixisse pœniteat, neque eos, quibus cum vixi, tædeat pudeatue consuetudinis meæ. Adolescens primò Cracouiam profectus fui, deinde Italiam petij studiorum causa, postea Vitebergam me contuli ad vos, mansique istic annis plus decem, vt penitus, quæ Luthero esset aduersus Ecclesiam belis, cognoscerem. Inde verò, Smalcaldicum bellum cum esset cœptum geri, ad meos in Prusiam reuerti, duci que Alberto, te suafore, & cognatis meis, cum is sapius me ad se in famulitium accersuisset, operam condixi, primum vt essem in

Academia professor, sed mox, quoniã huic functioni renuntiabam, vt cõsiliarius. Quas autem hærefes ibi in populo, quas dissensiones inter professores offenderim, quàm diuersa studia voluntatum in cunctis ordinibus, longū esset commemorare, imprimisq; in quas me publicas conciones traxerint sectarij, Gnaphæus, Polyphemus, Hakius, & alij. Non ita multum pòst, Nordenberga profugus, in Prusiam venit Andreas Osiander. Qui cum in Franconia naufragium Vitenbergenfis Theologiæ fecisset, Marcionis scapham arripuit, eaque in Baltici maris oram vectus, diu lógoque tempore sepultam Nestorij atque Manichæorum placita secum asportabat. Me autem initio, vti tu scis Philippe, is feditiosus homo inuasit, traxitque inuitum in il lud, quod diu quæsierat, contumeliosum certamen, profectò vlla ratione vel ecclesiastici alicuius muneris, quod nullum vnquam suscepi aut gessi: vel officij academici, quod iam pridè reliqueram, sed quòd interrogatus à Principe dixeram, dogmata Osiandri Manicheæ, Nestorianæque hærefibus esse finitima. Id Osiandro cum esset renuntiatum, cœpit ille eam, quæ inde mox secuta est, tragediam excitare in Prussia. Qua autem in contentione, quo etiam horratu tuo, non leniter implicabar, qualem virum te, & quàm constantem præbueris, ego oblitus non sum, meminerunt complures, nec literæ cre-

briores tuæ sinent obliterari. Sed hæc nihil ad causam. Illam vero nactus occasionem, cum penè inuit^o retinerer à Principe, nec vlla spes propter nouitatem Osiandri dogmatis appareat amplius restaurandæ Ecclesiæ, feci, quod Christianum hominè decebat, vt, quia animus à vestris dogmatis iam abhorrescebat, corpore etiã, vt abessem longe à vobis, dedi id operam. Prusiam itaque reliqui, cognatos, affines, familiares deserui, rem domesticam magno affectam detrimeto neglexi, & in Silesiã me meosque trãstuli, & ad tempus sedem fixi Nissã. Hæc ita facta esse, & non secus, nemo non nouit, nisi, qui non nouit me. Quid autem in hisce rebus est Philippe, quod vllum habeat speciem fugæ? quod vllam transfugij suspensionem? aut aliquod flagitiosæ defectionis crimen? Vixi equidẽ (vt antè dictũ est) diuersis in locis, vel literarũ gratia, vel cõficiendõrũ causa negotiorũ, & vixi honestè vixi inculpatè, vixi modestè. Eiusq; antea cõtuitæ meæ non solũ eorũ, apud quos cõuersatus sum, & qui minus mihi sunt, quàm vos, irati, honorifica possunt testimonia proferre, verum etiã & vestra, & tua, Philippe, imprimis. Toto illo tempore, quo fui Vittèbergæ, an vllæ de me sunt delatæ quærele? an accusauit me quisquam in iudicio? an sum vnquam in vestro cõspectu consistorio? Denique cum Vittembergam relinquerẽ, an tum aufugi turpiter, vel diffessi honestè

nestè? Tu in hospitium venisti, valedixisti mihi, & ego tibi viciscim, itemque alij pariter. Ex Prussia quidẽ discessi, inuito propemodũ Principe, & amicis: at neque tibi, neque cæteris Vittembergensibus ille discessus meus fuga, sed religiosa contagiosi pulueris excussio videbatur esse, quandoquidem Osiandri venenũ non minus vos detestandum existimabatis, quàm ego vtrorumque, hoc est, & vestram, & Osiandrinam pestem detestabar. Atque etiam si Prusiam idcirco penitus (non absque magna iactura aliquot milliũ) deserui, vt omnis generis hærefes nõ solum animo, sicut iam pridè feceram, verũ etiam corporis absentia, quod iam tũ faciendũ decreuerã, vitare possem: nemo tamẽ poterit affirmare, me fugisse ex Prussia, vnde, spõte mea migrari, nõ discessi coactus, sed retentus potius, si modo voluissẽ. Quid tu ad hæc Philippe? Nihil potes, nisi ita factũ fateri: sunt enim hæc tibi nec ignota, nec dubia: quæ mihi potius laudi ducenda, quàm malè interpretanda iudicasti: quo pacto igitur ea in trãsfugij crimẽ detorferis? Nũquid voluisti (inquis) in ecclesiis nostris docedi munus suscipere: Lubecæ vt esses vel Augustæ, vel Brunsvigiæ superintendens, recusasti: ad Duces Megalaburgenses, cũ te expetissent, ire noluisti: ad Papistas maluisti, quã ad nos migrare, atque sedem constituere. Recte: verũ dicis Philippe. At hincine istæ lachrymæ? Quæro autem, cur hoc

mihī non licuerit facere, illud recusare? Nunquid ego in verba vestra aut dogmata vnquā iuravi Nū Sclaus ego vester, aut mācipiū vnquā fui, vt mihi esset nefas recusare, quod nollem, migrare quō vellem? An hanc ob causam tibi sum transfuga, quia Catholicam Ecclesiam sum amplexus, Synagogam detestatus vestram? Nō sit tibi hoc mirū Philippe: quia istam vestram, non Ecclesiam iudico esse, sed sentinam omnium hæresium: illam cōtrā, esse columnam basinque veritatis. Si in hoc transfugij aliquod peccatum est, malo equidem hic transfuga dici, vt sempiterni supplicij cruciatum effugiam, quā istic haberi domesticus, vt per eam vnā vobiscum. At enim inconstantia est, leuitas est, aduersari his, quibus cum ante vixeris familiariter: nā, vt stoicis visum fuit, insipientis est mutare sententiam, pœnitere præteritorum, ac dicere, Non putaram: contraque se falli posse, nō credere: de opinione nō cedere, sapientis. Zenonis hæc sunt hominis non ita indocti, quā vehementer inhumani: cum errare, decipi, falli aut fallere, sit quidem hominis non preclarè agentis, sed hominis tamen non prorsus scelerati. Verūm hoc non solūm tu, sed & illi solent clam obiicere, qui sic Athenis vtūtur pallio, vt Romæ liceat esse togatis: quique apud Lutheranos cum sunt, me proditi euangelij insimulant, cum apud Catholicos, factionis Lutheranae.

næ. Nimirum quasi ego, veluti Epicureus quispiam, diis sacrificem foris, cum eisdem tamen domi negem prorsus existere. Tam procul certè ab utroque scelere abesse volui semper, quā longè lateque vos, cunctosque alios cupio, si corrigi non velitis, à Christiana Rep. exterminatos, vel si corrigi, ad gremium Ecclesiae receptos, cernere. Scio equidē, quod recessus ab Ecclesia esse potest humani arbitrij, reditus autem non nisi benignitatis diuinæ. Cuius rei exemplum citius possum, quā euidentem causam afferre. Arcesilaus enim philosophus quærenti, cur multi ab Academia ad Epicuriō deficerēt, vix pauci redirent, respondit, ex vitis eunuchos gigni posse, ex eunuchis autem viros. nequaquam. Sic hæresin vidimus natā ex verbo Dei, verbum autem Dei natum ex hæresi nunquā audimus, nec legimus vsquam: siue quoniā angustior via Ecclesiae est & asperior ad salutē, siue quia semitæ hæresium, propter illecebras, sunt amceniores ad fraudem: propter communem vulgi cursum, patētiores ad interitum. Eamque ob causam, credo, fuit semper maius gaudium angelis de recuperata vna oue, quæ perierat, quā de seruato vniuerso grege, qui nusquam aberrarat. Impingere quidem ac labi inconstantis est, fateor: resurgere autem, cum possis, nolle, hominis perditum. Atqui verò potest fieri, vt D. Augustinus censet, vt animo quispiam sit

in Ecclesia, corpore foris, vicissimque animo foris, intus corpore. Sed horum iudex Dominus. Inconstantie quidem leuitatisque nota minime caret, qui deserto veritatis orbe, ad errorum asyla confugit: sed hic remanere, illuc non reuer-
 ti, non solum inconstantis est, verum peruersi hominis etiam. Magna fuit inconstantia, magnumque dedecus deficientis Petri, gloria autem & lætitia maxima reuertentis. Paulus Ecclesiam, dum errabat, persequebatur hostis: eadem conuersus, mox ut fidelis ciuis tuebatur. Augustinus verò quid? certe quoad Manicheus erat, hæresin propugnabat. Ecclesiam oblectabatur: cum resipuisset, castam ei fidem præstitit semper. Osius Cordubensis præsul, fraude deceptus Arrianorum, imprudenter subscripsit Syriacensi Synodo: admonitus autem ab Episcopo Alexandrino, errorem corripit, ad Ecclesiam reuertit. Quanquam verò ingens peccatum est, priuato lapsu publicam causam Ecclesiam facere deterio-
 rem, at nullo modo profectò tantum malum putandum est, erroris commisi, quam dimissi pertinax defensio. Non inficior, me nonnullis vestris circumuentum fuisse, & imbutum opinionibus, communi-
 que huius seculi tempestate longius aliquando à vero portu Ecclesiam prouectum: verum continuo, ut id potui per ætatem sentire, vela verti, in statione recurri, anchoramque fixi eo in loco, vnde me, Dei auxi-

lio,

lio, in posterum nulli hæresium fluctus deturbabunt. Desinas ergo (Melanthon) mihi perfidiosa defectiois stigma inurere, cum, si mellita vena vestra non satis cautè vitabam adolescentem, ea nunc detestor, ea nunc execror, ea nunc fugio hominæ matioris: sinasque scholis id licere Christianorum, quod Aristotelis Lyceo, hominis ethnici licebat, ne, quod veritatis proprium est, amicitiam tribuamus. Neque temerè à me hoc, aut prorsus incite dici, ut imperiti suspicantur, neque malitiosè, ut calumniantur non incerti hostes, sed verè atque pie ipse euentus abundè demonstrabit aliquando.

Postquam verò nomen personæ meæ sat graui oneratum inuidia ac deformatum putasti, ad libelli mei oppugnatione deflexisti stilum, ac dicis illum esse ἀμάξιω βλασφημιῶν, hæc duo verba ex Demosthene mutuatus, & quod ille etè pro ipsius causæ statu dixerat, tu in personam meam peruersè cõgesisti. Nam tametsi in ἀντιγορευαῖς vestris quædam est κατηγορία mea, non diffiteor: verum aio categoriam à lædoria & blasphemia differre non parum: quemadmodum ipse non incertus esse potest interpres sui Demosthenis ἐγὼ λοιδορίαν, inquit, κατηγορίαν τῆς τῶν Διὰ Φέρεμιν ἡγῶμαι τῶ τῶν μὲν κατηγορίαν ἀδικημάτων ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς νόμοις εἰσιρῶσι τιμωραῖα, τῶν αὐτῶν φύσει τοῖς ἐχθροῖς πῶς ἀλλήλων συμβαίη λέγειν. Ecquod certius requiris, inter cõ-

B ij

tumeliam & ipsum causæ negotium, discrimen? Proposui ego antilogias vestras in libro meo, easque à vobis quondam publicè inuulgatas, à me nunc repetitas duntaxat. Quæ antilogiæ si noxiæ, si perniciosæ sunt, & accusationi illas, & legum pœnis subiici necesse est: sin minus, absolui oportebit. Intelligis credo, Melanthon, eâ, quæ est in libro meo, accusationem antilogiarum, non lædoriæ, sed categoriam esse, multo minus ἀμάξω βλασφημιῶν, quas ait Demosthenes hostibus iuxta suam cuiusque naturam conuenire, de sese mutuo dicere. Quo fit, vt ipsemet te eius, quo me condemnas peccati, reum non obscurè renunties. Quid enim? plaustra ne blasphemiarum sunt, si quos publicè edidistis, libros vestros legimus, si excutimus, si ea quoque, ex diametro quæ sibi repugnant, proponimus concilianda? Si itaque blasphemi sunt habendi, qui antilogias vestras recitant, quo in loco vos haberi debetis, qui eas commenti estis, qui eas conscripsistis, qui non dubitastis, eas, vti purum expressumque Dei verbum, populo venditare? & discipulos vestros in illorū verba iurare cogere? Addis porro, & quod more rhetorices tuę ante in genere cœperas, vt definire id sigillatim, asseris me non solum tibi, ecclesiisque vestris rabiosè (ὁ V Vittenbergenſis Scholæ vrbانيتatem & elegantiam) maledicere, sed libros etiam propheticos & apostolicos afficere contumelia.

tumelia. Hæc ista tua legens, Philippe, non te hercule, sed Patrem tuum in te loqui sum arbitratus, cui nox dies est, & lux tenebræ. Quid autem tibi responderi ad ista debeat, inuentu non tam difficile est, quàm quid piis auribus edisseri, difficillimum. Si te dico turpiter mentiri, rectè quidem tibi responsum est, non enim est secus, sed parum ciuilitè satisfactum piis viris atque modestis. Quapropter ne ego λοιδορίαν ἀντίλοιδορίας, vt Diuus Petrus vetat, aio te omne excutere maluisse, quàm vllū mordere, frenum. Nam quod dicis me tibi rabiosè tuisque ecclesiis maledicere, esto, quanquam id non feci, quale id esset, & quàm indignum facinus? si tibi fas est, tanquam alteri cuipiã Polycrati, maledicere vniuersis, quomodo iniquum, te malè audire vicissim à nonnullis? Sed ego, sicut ante me obstrinxi, non ita quid iuris est, quàm quid benignitatis nostræ, & licentię vestrę, sequar in hac respōsione mea. Quamobrem ne cogar id, quod minimè verè dicis, me verbum Dei afficere contumelia, duriori aliquo verbo exequare, peto abs te perquam humaniter, vt eius rei vllam vocem, aut quæ minor est, vnam literam ex toto libello meo proferas, cui vlla inſit; non solum manifesta contumelia, sed aliqua saltem in Apostolicos aut propheticos sermones contumelię suspicio. Ego me non magistrum doctorū, sed Ecclesię orthodoxę discipulū pro-

fiteor, Christianumq; hominē, atq; sic omnino
 edoctrū, vt docuit Ecclesia, esse sermones Pro-
 phetarum atque Apostolorum ipsum Dei ver-
 bum: quo secundū Deū, neque sanctius quicq;,
 neque diuinius vsquam reperiatur: cui fidē ha-
 bere firmam debeāt omnes, refragari nemo: cui
 demi aliquid, quod adesse oporteat, sit scelesti
 sacrilegij, addi, quod abesse, nefariæ hærese ôs.
 Ita planè de scripturis sacris sentio, num aliud
 tu in libro reperisti meo? Non spero. Atque ti-
 bi si aliud videtur, tu fac in scriptis meis, quod
 ego in tuis (hæc enim lex Diuo Augustino æ-
 quisima visa est) & propone publicè: adeoque
 me non offendes, quin vltro tibi sim gratiā ha-
 biturus. Verùm dum id simulas, Philippe, agis
 longè diuersum, vt, quoniā nimis muliebre pu-
 tas fortasse illud Græcorum ἀκκιζευ, virilius sit
 imitari Tiberium Cæsarem, qui, quod maximè
 cupiebat, simulabat se nolle: & quod volebat,
 velle voluit videri. Recitavi ego in Antilogiis
 non sermones Prophetarum, non Apostolorū,
 sed vestros. Atque hos dum commemoro, dum
 redigo in ordinem, dum legēdos propono, cla-
 mas tu, me sermones diuinos contumelia affi-
 cere. Quid obsecro tibi vis Melanthon? Non
 quidem vis certè videri, at vis profectò penitus
 scripta ista vestra, & quas ex his collegi, antilo-
 gias, tanquam Dei verbum, sermonesque Apo-
 stolorum nos adorari, pro non incerto numi-
 ne

ne coli debere. Rom. Pop. C. Cæsarem, quòd
 dicta sua pro lege haberi volebat, execrabatur:
 nec iniuria: etenim lex est, nō vnus aut alterius
 libido hominis, sed prudētum virorum decre-
 tum. Quantò isthæc arrogancia tua execrabi-
 lior, qui manifestos errores, planeque hæreses
 iam olim damnatas, nos tyrannicè iubere habere
 pro sermonibus Prophetis & Apostolicis, at-
 que pro ipso Dei verbo? Quid tu aliud, quàm
 Sathanas, vt prostrati, te sermonesque tuos ado-
 remus? Recensere tua scēdissima errata, quorū
 nūc te pudet aliquo modo, si hoc est sermones
 Prophetarum & Apostolorum afficere contu-
 melia, nunquid errores tuos non exæquas scri-
 pturis diuinis, atque adedò etiam ipsi Deo? Quā
 aliam expectamus abominationem in templo
 Dei stantem videre? Nullam profectò: Nam si-
 gna concurrunt reliqua. An pseudoprophetæ
 multi non venerunt? nō multos seduxerunt? An
 aliàs vnquam plus refrixit charitas, magisque
 nequitia, quàm hoc seculo nostro, abundauit?
 In Ethnicismo forsitan, in Christianismo nun-
 quam magis. De dissensionibus autē, quas Chri-
 stus prædixit, num signa dubia sunt? De fide pu-
 gnant filius aduersus patrem, aduersus matrem,
 filia, foror aduersus fratrem, & contrà. Quam
 ob causam verò? Quia dum tu tua, alij Prophe-
 tæ sua dogmata esse expressum Dei verbum af-
 feritis, dumque auditorum alij tua amplectun-

tur, repudiant aliorum, vicissimque alij tua abominantur, & præferunt vel Osiandri, vel Caluini, vel Illyrici, vel Suenckfeldij decreta, ammirum est, ex tali opinionum diuersitate & pugnantia non solum in multis prouinciis ac urbibus, verumetiam in singulis domibus tantas esse, tamque nefarias de fide contentiones? Hic cum te adorant Idolum suum, illi alios, & singuli diuersos, ea ne demum Schismata miramur euenire? Dicis impios esse clamores meos, qui vociferer esse diuinum sermonem ambiguum, veluti *σφίγγος* ænigmata, ac potius *μῆλον ἔρως*. Contumelia quidē grauis est, inquit Hippias apud Plutarchum, sed longe grauior Calūnia, quod hæc legibus coërceri non potest, illa potest nonnunquam. Nūquam dixi, multò minus vociferatus sum, Philippe, diuinum sermonem esse aut Sphingis ænigmata, aut pomum litis. Vtrumque est figmentum tuum, non dictū meum: ac nisi improbus mauiis, quàm ingenuus hostis videri, proba, quod asseris: ostende, quod occultas, scilicet vbi nam istud dixerim, scripserim, vociferatus sim, monstra: ego etenim nego: quare, quid te deceat haud ignoraueris. Nec etiam illud, quod dicis me clamare, diuinum sermonem, hoc est, scripturam S. esse per se ambigua, est ex omni parte verū. Etenim quis Christianus ita vel insanæ mentis est, vel fidei catholicæ imperitus, qui spiritum sanctum, quem diuina

uinarum scripturarum authorem prædicamus, arguat ambigui fallacisq; veluti Pythium quædam Apollinem, oraculi? Oro te, Philippe, ne me, vltosue catholicos tam nefarij, tamque blasphemij flagitij graues inuidia apud populum. Nunquam in mentem mihi vlla venit de certitudine scripturarum dubitatio, tantum abest, vt istud vociferatus sim alicubi. Quanquam non inficior, S. Patres aliquando obscuram esse & ambiguum scripturam dicere: at profectò nequam hoc animo, quod ipsum Dei verbū existiment per se fallax incertumue esse, aut obscurum, aut ambiguum, (quis enim possit lucem tenebras credere?) sed quoniã non omnibus obtingit æquè excellens mentis lumen, cum alij obtusius, alij acutius rectum scripturæ sensum queant cernere, fit, vt illis obscura, his aperta & clara videatur. Si hoc locutionis tropo (quanquam ego me ita locutum, non memini) nūc vel ego vel alius quispiam, veterum auctoritate fretus, diceret, S. sacram ambiguum esse, nūm idcirco diuinum sermonem contumelia, vt tu censes, affecerit? Erras Philippe, vel potius sciens volensq; peccas, odio mei, amore tui. Quid enim? politia Mosis nonne magna ex parte est allegoria adumbrata de futura luce Christi & Ecclesiæ? si omnia quæ aut Moses nobis, aut, qui huc secuti sunt, duces, & Prophetæ, ac Reges scripta reliquerunt, non nisi ad literam seu historiam

exigi, nec aliud in iis, nisi $\epsilon\pi\sigma\tau\omicron\upsilon\mu$ retinendū putas, quātam tu sylvam infinitæ aperiæ absurditatis? Exempla tibi possem varia referre, si sit opus, quæ ipsemet præsens cognoui. Quid aliud, nisi istud dogma tuum, Philippe, Anabatistas in eum traxit errorem? Regnum Davidis somniant: Vxores tot licere, quot libeat, ducere: incesta committi, peccatum esse non putabant exemplo Lot. Nam dum $\epsilon\pi\sigma\tau\omicron\upsilon\mu$ solum secuti sunt, catholicum sensum amiserunt, eumque in errorem, te duce, iuerunt præcipites. De Prophetis sermonibus quid opus est lite? si ita aperti sunt, si nil habent abstrusi, si nil obscuritatis, quid attinebat Philippū Apostolum interpretari Esaiam Eunucho Candaces reginæ familiari? Quid tibi ipse Dominus voluit, cū parabolarum inuolucris abstrusos sermones suos haberet ad concionem populi? Nec fanè ipse scripturam sacram interpretatus fuisset suis discipulis, nisi illam arcanis refertam mysteriis, varieque posse, atque ambiguè intelligi. Epistolas Pauli forsitan dices planas esse atque apertas, intellectuque faciles, vt illas interpretari non sit necessarium, satis de genere sermonis lectorem admonere. Ita tu quidem, Philippe: Verum quid Diuus Petrus? Certè esse $\delta\upsilon\sigma\upsilon\nu\omicron\iota\alpha$ pleraque in Pauli Epistolis dicit, quæ indocti, hominesque instabiles soleant, cum ea non rectè intelligat, perperam maleque de-

detorquere in suam ipsorum perniciem. Iam vero (multa autem hîc prætereo) si ipsamet de se scriptura sacra testis est, quod sit abstrusa, quod multis recondita mysteriis, idque aded etiam, vt ambigui ex se, perniciosique sensus queat promi: quid est Philippe, quod desideres amplius? Causas autem si fortè, cur diuini sermonis sæpe absconditi sint, requiris? Antiquos consule scriptores, Clementem, Alexandrinum, Epiphanium, Basilium Magnum, & huius fratrem Gregorium Nazianzenum: & Latinos nostros, Ambrosium, Augustinum, & item alios. Singulorum hîc ascribi sententias, longum esset: libri eorum extāt, reperies, quod asseuero. Et vt ego ex patrum sententia, meam pronunciem, Deus idcirco medullam diuinorum sermonum voluit esse mysteria, quod hæc, quia à verbo $\mu\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho$, hoc est, ab occludendo nomen traxit, nō cuius debeant, sed his, quibus ad ea Sacramenta clavis Ecclesiæ data, certa lege patere, vulgo occludi. Quid igitur Philippe? Negas obscuros esse diuinos sermones? Ais ita apertos omnino, vt nullum vili possint ambiguum sensum præbere? Ita Zaducæi olim, vt Iosephus recēset: ita Arriani, vt Basilii: Apostolici & Dimæritæ, vt Epiphanius. Quid ergo tibi vis, cum eas in Ecclesiā Dei hæreses reducis? Pro te nunc respondebo, quoad responderis ipse. Hoc vis profectò, primum, quia autoritas regni vestri pen-

det ex applausu seducti populi: proinde huic vt blandiare, vt hunc teneas deuinctum, vt hic sibi altum videatur sapere, persuades faciles intellectu esse scripturas, non ambiguum Dei sermonem, cuius sensum illius, & mysteria obuiâ occurrere. Credit hoc ita esse illiterata multitudo: Cui tamē, si cum Illirico tibi agendum, idem ius eripis, quod eidē tribuis vicissim, si pugnandum tibi contra nos. Hoc enim Carmē, *μη περινευ ἀρετῶ λαοσίκω σοφίῃ*, in Pontificio certamine improbasti semper, iam idem approbare cœpisti in perduello Illyrico. Deinde quoniam dicitis nihil vos in concionem, nisi nudū, nisi purum, nisi expressum Dei verbum asferre, scilicet, vt hoc fallaci prætextu credant imperiti homines, commenta vestra, locos communes tuos, Confessionemque istam Augustanam, esse Dei verbum, esse sermones Apostolorum, esse oracula Prophetarū. Postremò id denique efficere vis, vt cum illud de nobis persuasum populo est, hoc de vobis etiā habeat persuasum: quasi, cum vos nihil loquamini, nisi scripturam sacram: nos contrā nihil, nisi traditiones humanas hominumque commenta. Non minus in ore, quàm in cauda veneni habet iste serpens: falsum est enim, vos nudam scripturam asferre: in Deū blasphemia est, tuos locos esse Dei verbū: mendacium quoque, nos Dei verbum abiicere, humana decreta, pro diuinis plebi obtrudere. Sed hæc

hæc tu fundamenta in nobis sceleratè cōfingis, vt mendacia in his tua exædificata cum aliqua specie possis obūbrare. Amplectimur nos scripturas S. Et integras quidem, non (sicut vos soletis) vlla parte mutilas: exosculamur oracula Prophetarum: sermones Christi, & Apostolorum, sacrosanctos habemus: vniuersa denique S. Biblia, legem scilicet, & Euangelium, recipimus, veneramur, sequimur, & eadē integra quidem, nulla parte sui truncata. Quod, obsecro, à nobis Dei verbum exigis aliud? At verò, quoniam nō hoc agis, quasi id ignotū sit tibi, sed illud, quod supra diximus: itaque vt certum huic quæstioni figamus terminum, aio hunc esse scopum vniuersæ litis, non vtri expressum Dei verbum habeāt aut allegent, (neutra pars enim hoc in loco sibi deest) sed vtri verius Dei verbum intelligant, rectius explanent, concinnius interpretentur. Ea cum sit huius de verbo Dei, controuersæ summa contentio, vos interea, altera eius parte dissimulata, vociferamini, traducitisque nos vulgo, quasi scripturam sacram nolumus esse controuersæ religionis iudicē. An non detestanda isthęc vestra impudentia est? Scribimus, dicimus, testamur publicè atque priuatim, nos nullum velle huic liti iudicem, nisi solum Dei verbum: at nō, vtī vos, dimidiatum, sed integrum, hoc est, & ipsum scripturæ S. Textum, & orthodoxum eius, intellectum pariter, τὸ ἑ-

ἢ καὶ τὴν διάνοιαν, τὸ ἐγγρα φῶν τε εἰ το ἄγρα-
 φον. Hæc enim duo ad integritatem diuini ver-
 bi pertinere, docuit nos D. Paulus, cum ait: Sta-
 te fratres, & tenete traditiones meas, quas edo-
 cisti estis, siue per sermonē, siue per Epistolā no-
 stram. Eum Pauli locum consensu Catholicæ
 Ecclesiæ, non secus, atque iam est dictum, intel-
 lexit vnquam. Verum tu vt hæc, quæ copulata
 sunt, diuellas, Epiphaniij dictum profers nunc,
 protulisti etiam in colloquio Vormaciensi, ex
 ea, quam aduersus Catharos habuit, disputatio-
 nem. ἀλλὰ πάντα τὰ θεῖα ἑήματα οὐ ἀλληγο-
 ρίας δεῖν, ἀλλὰ ὡς ἐχθ. θεολογίας δεῖ δεῖν καὶ ἀιδή-
 σεως, εἰς τὸ εἰδέσθαι, ἐκείνης ἁποθέσεως τὴν δύ-
 ναμιν. Hoc Latinè sic verti potest: Non omnia
 verba diuina egent allegoria, sed prout se ha-
 bent. Speculatione namque indigent & sensu,
 vt sciri possit, quæ cuiusque propositionis vis
 sit aut notatio. Quo ex dicto persuadere nite-
 ris, ad eò aperta esse & plana scripturarum my-
 steria: vt quoniam allegoriis nihil habeant in-
 uolutum, opus non sit operosa illa & Catholi-
 ca S. Patrum interpretatione: & vt vobis sub
 hoc obiecto velamine, liceat non interpreta-
 ri modò, sed vestras interpretationes etiā, com-
 mentariòsque esse purum Dei verbum, asse-
 rere. Quàm porò multiplex vna ista in re
 fraus tua se occultat Melanthon? Primum quia,
 ne ista impostura tua queat deprehendi, non
 as-

assignasti, vbi id dixerit, & quo in loco, Epi-
 phanius: deinde dictum Authoris fraudulenter
 mutilatum produxisti, postremò, dissimulasti
 similes Epiphaniij sententias, è quibus illud di-
 ctum potuisset rectius intelligi. Dixit Epipha-
 nius, & dixit verissime, non omnia scripturā-
 rum verba allegorica esse. Quid hoc ad cau-
 sam? Qualis autem ista tua est, Melanthon, con-
 nectio? Quædam verba non sunt allegorica:
 ergo tota scriptura sacra non eget Catholica
 interpretatione. Quàm sis absurdus, vide. Esto:
 fingamus nullas omnino esse in scripturis Alle-
 gorias: idcirco ne Catholica scripturarum in-
 terpretatio repudianda est? O quàm hoc in loco
 tibi palpitat cor tuum, quàm tremit mens, tan-
 ti sceleris sibi conscia. D. Epiphanius scriptu-
 ras sacras neque semper ad Allegorias referri
 oportere, sed & alios quosdam explanan-
 di modos docet: videlicet, initio requiri ipsum
 scripturæ textum, deinde & hunc speculatione
 quadam discutiendum esse, adhibita me-
 thodo scientiarum, & sensu externo, rerum-
 que experientia: præterea, ne quis sua de-
 ciperetur theoria aut sensu, sicut facillime
 fieri posset, ostendit (quòd tu veteratorie ob-
 truncasti) opus quoque esse traditione S. Pe-
 tri & Ecclesiæ. Sic enim continuò subtexuit,
 δεῖν καὶ παραδοξοῦσε κερξῆσθαι. οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς δεῖας
 γραφῆς δυνάμει λαμβάνονται. διὸ τὰ εἰς ἐν γραφῆς, τὰ δὲ

ὡς παρεδόκει παρέδοκεν οἱ ἄγιοι, ἀπόστολοι ὡς φησιν ὁ ἄγιος ἀπόστολος, ὡς παρέδοκεν ἡμῖν. καὶ ἄλλοθι: οὕτως διδάσκω, καὶ οὕτως παρέδοκεν ταῖς ἐκκλησίαις. Latine sic forsitā: Oportet etiam traditione uti: non enim omnia possunt ex sacra scriptura sumi. Eaque de causa quædam in scripturis, quædam in traditione tradiderunt S. Apostoli, ut inquit D. Paulus: Sicut tradidi vobis: & alibi, sic doceo, & sic tradidi Ecclesiis. Quid magis potuit, quàm hoc ipsum, repugnare assertioni tuæ? Tu ut doceas solâ nudamque scripturam debere esse iudicem controuersiarum, submoueasque hoc dubium, ne putetur scriptura, propter allegorias, per sese sola obscurior esse, quàm ut queat à quouis intelligi, auctoritatē Epiphaniij obtēdis: qui profusus in te pronunciat cōtrarium, propositis duobus interpretandæ scripturæ modis, vno per methodum τῶν παροτρῶν καὶ ὑπέρων, altero per traditiones Apostolorum, non scriptas in Chartaceo codice, sed in viuo corde Ecclesiæ. Hunc posteriorem modum tu furtim suppressisti, superiorem clam vsurpas more tuo, sed vulgo, ne hunc quidem vis in te animaduerti, ne non solam scripturâ videare iudicem velle, quæ aded sit plana, pateatq; æquè vniuersis, ut credat populus interpretatione opus nulla esse, cum non omnia allegoriis sint inuoluta. Cur, si ita tibi probatur Epiphanius, non etiam hunc illius locum sic scribentis contra Arrium, produxisti:

ὅλη

ὅλη γὰρ ἡ βίβλος παρέμεινεν εἰς. πᾶν δὲ τὸ παρεμεινένον οὐ ταῦτ' ἔστι τῆς δυνάμει, ἀλλὰ ἄλλη καὶ διηγεῖται, ἄλλη δὲ δυνάμει ἀλληγορεῖται. Non ideo hoc contendit egregius Pater, quòd nihil in scripturis putet esse germano expressū sensu, absit, sed quòd nūquam non recondita lateant in scripturis arcana Dei mysteria, quæ haud dubiè, ut agnoscat Ecclesia, scripta sunt & dicata per spiritum S. An non te pudet, tædetq; Philippe, eius tam turpis, tamq; manifestæ imposturæ? Ecquid, non est hoc disiuncta confundere, diuellere coniuncta, mutilare solida, accumulare aliena? Eius criminis dum me insimulas falsò, ipsum te eius verè condemnas. In hacce salebras, Philippe, ubi te vides coniectum iri, nec incerto ictu iugulū peti tuum, ibi tu exclamas, metu percussus haud inani, tuum gregem esse veram Dei Ecclesiam: & continuò, ut quàm ista Ecclesia verè Dei sita declares, opem imploras, fidemq; popularium tuorum: quia enim talis ista sit Ecclesia vestra, in qua vera habitare concordia non possit: itaque, cum tot vndique hostes irruāt, saltē syncretismo pax domi ut simuletur, tantisper, quoad oppressis externis hostibus, domi ad deposita arma possitis reuerti per ocium. O tesseram Ecclesiæ nobilem. Nec profectò potuisses Philippe, aut personæ tuæ quicquam aptius, aut nouæ disciplinæ vestræ, quòd magis proprium esset, exprimere. Sed quid est Syncretismus?

C

quid sibi vult? Vbi in scripturis expressus? Lege tecum agam tua, nec sit molestum. Paulus ita quidem, sed ex versu Epimenidis,

Κριτες εἰς ἑαυτοῦ, καὶ εἰς ἀλλήλους ἀγαπᾶτε.

Hoc fundamentum syncretismi est: iam patries videamus & testum. Plutarchus meminit, & passim referunt historiæ, Cretas peruersis domesticarum rerum studiis deditos fuisse semper, vnde tam pertinaces extiterint mutuae inter ipsos contentiones, vt nunquam nõ intestinis laborauerint discordiis, nec vlla alia in re conuenerint, nisi cum vicinis vbi bellum gerendum, solummodo interea pacem vt domi simulant, quò robustius possent exteras gentes inuadere. Ex hac sanè Cretæis populi infamia nomen traxit Syncretismus. Quam autem tu Euāgelicè hoc, dum suades syncretismum tuis, ego nescio, tu videris. Propheticus sermo pacè non ficit iubet, sed verè coli: & sermo Apostolicus, corde nos vult mutuo diligi, non lingua, non voce, nõ simulatione. Nec sanè vllum reperio, quod rectè imitari possis, exèplum Syncretismi, sed quod omnino vites, est in promptu. Nobilis enim ille Israelitarum Dux Samson (nimirum vt in veteri lege extaret aliqua vmbra, cuius res in noua lege post manifestaretur) aliquot vulpium caudas, quasi vno vinculo constrinxit, capita illarum dissoluta reliquit, dimisitque sic vulpes cauda ligatas, capitibus dis-

iu-

iunctas in segetem Philistæorum, vt hæc incenderent. In hoc vulpium factio imaginem hæreseos gnauiter expressam, sapientissimi viri iam olim animaduertuerunt, Ambrosius, Augustinus, & plerique alij Patres sancti. Nam quemadmodum vulpes capitibus diuersæ, alia aliò tendebat, & omnes tamen caudis in vnum colligatis, quasi ad incendium segetis conspirasse videbantur: ita longo rerum vsu comperitum est, sectarios domi discordes esse solere, & in multa ducum diuisos capita, foris caudas viresque coniungere ad oppugnationem Ecclesiæ. Sed hæc vmbra imago veteris testamèti est: rem videamus in nouo. Etenim quod typo vulpium præfigurauerat Samson, id re ipsa Ioannes Apostolos expressit in illa bestia: quæ diuersa habuit multaque capita, caudam vnã: capita sibi aduersa erant, cauda ad eò concors, vt hæc tertiam è cælo partem stellarum detrahare poterit. Quid hæc bestia habet diuersum à Philistæis vulpibus, nisi quòd hæc vmbra hæreseos expresserint, illa hæresiarchiã omnium sectarum? Nunquid secus hæretici villo tempore? In cunctis, inquit Augustinus, aliis dogmatibus semper discordes sunt hæretici, in hoc solo cõcordes, vt vnanimis oppugnent Ecclesiã. Cum suades focii Syncretismũ, Philippe, quid effectum studes? Profectò nihil aliud, quàm in Lutherana bestia vt diuersa capita maneant dis-

soluta, cauda colligetur, ac sit vna, quæ suam Cælo tertiam partem syderum possit auellere. An non iam penè effecistis, quod bestia fecisse dicitur? An non tertiam orbi Christiano partem, præsertim in Europa, detraxistis? Demosthenis verò dictum quàm alienum sit à syncretismo isto tuo, ipsemet passim abundè ediferuit: siquidem non hortatur suos ciues ad fucatam aliquam concordia speciem, sed iubet exemplo suo, ex animo omnes similitates inimicitiarumque fibras excidere. Tantum absuit præstantis viri atque honesti consilium à perverso syncretismo, quantum distat vera pax à simulatis induciis. Aegrè fers, mihi que succenses vehementer, quòd confessionem vestram Pandorâ Hesiodi nominaui: at succenses prorsus iniquè: etenim cum syncretismus is, quem sociis suasisti, ad viuum exprimat (sicut ipse vides) Bestiam Draconis: quid restabat aliud, quin, sicuti meretricem illam audimus bestia insidentem, propinare ex aureo poculo venenum gentibus: ita etiam immani isti bestia tuæ, hoc est, Syncretismo insideat vestra Confessio Pandora, propinetque cunctis mortalibus ex Apologia pixide multo letaliter venenum, quàm vllum cogitari possit, quippe omnis generis hæreses, Schismata, seditiones, animarum interitus, rerum publicarum euersiones:

Nec

Nec existimes velim, dum vel hæc scribo, vel antilogias vestras colligo, me id agere, vt vestras vobis exprobrè calamitates: è quibus scio veritatem doctrina nos metiri non oportere. Proinde nolim putes me adè esse petulantis lingua, animique ab omni humanitate alieni, vt extuis, aliorumque miseris mea vener gaudia. Nec fuerat opus mihi scelera nostrorum hominum obiicere, cum scias me de vitiis Cleri moribusque non agere censorem tametsi neutrius partis delicta probem, cum hæc ad abusum rerum pertineant, res ipsæ verò ad stabilitatem doctrina. Admodum longi temporis præscriptionem opponis admonitionibus nostris, cum iactas te doctrinam iam triginta annos natam profiteri, quasi illa hoc temporis spatio Catholicæ veritatis ius titulúmque adepta, possessionem abundè præscripserit, in litem vocari non debeat. Nonne te pudet tam puerilis stultaque iactantia? Ea demum legitimam ætatem ferre disciplina dicitur, ac est, vt Clementis verbo utar, *πολὸν μάθημα*, cuius possessio potest ad omnes prouincias vniuersi Christiani orbis extendi, cuius ætas potest reuolui, continuata, nec vquam interrupta tot seculorú serie ac successione, ad ipsos Apostolos discipulosque Christi. Quanto igitur tu Ecclesiam ineptius post annos mille & quingètos, mones, quæ ego te post annos triginta? Quæris autem quid reprehend-

dam in confessione vestra? Num dubium id est? quasi verò in meretrice Pandora & in eius pixide seu poculo abominationis, non sit quod meritò queat reprehendi? Sedet confessionaria ista Pandora in dorso Syncretizantis bestię. Quid autem facit? Capita sectarij regni vestri disiungit, caudam colligat, eamque in cęli stellas extendit, hoc est, in Ecclesiam: quippe fœminam illam duodecim stellis ornatam, solisq; amictam splendore, vastam, in eremum expellit, infantemque eius, quem præsentem in Eucharistia adorabamus, abigit: in cęlo illum, non in terris, esse vult. Quid præterea? Tantum effudit ex pixide, aureoque illo suo poculo veneni, quantum satis fuit ad exitialem Christiani orbis pestem, atque luem Lutheranz hæreseos. Quæ dum Sacerdotium non fert amplius, Ecclesiam planè, fœminamque illã, de qua ait Ioannes, in desertũ propellit ex Germania: dũmq; Christum filium Marię non vult esse in Eucharistia, sed alligat illum ad certum quendam cęli locum, dũmq; tollit incruentum illud Ecclesię matris Sacrificium, quid hoc aliud est, q̃ quod Ioãnes prædixit, infantem coronatę Fœminę prorsus ablegare? Sed obiter hæc de Syncretismo vestro: quę alij forsitan penitus rimabuntur. Aliquanto prolixius de priorē parte libelli, quàm volebã: de altera agam contractius: nec enim ipsa causa hæc postulat, cum in meo

libro

libro nihil actum à me sit, nisi dogmata vt recitarem vestra. Nam vera illa sint, an falsa, tum nõ disputabam, cùm ea colligerem, satis esse ratus, certò nobis vt constaret in colloquio, quid de vnaquaque parte cõtrouersę religionis vos sentiretis. Sed eum libelli nostri scopum tu præteruectus, Philippe, ne recta via Lector, sed ambagibus duceretur, tria genera disputationum proponis: primum de persona mea: secundum de controuersis dogmatibus: tertium de Antilogiis vestris. Sed cum priora duo ad statum libelli mei non pertineant, omitam hæc, & in tertio genere, quod obiecisti, criminans me falsę allegationis, ad id iam tibi respondeo. Nam in meam personam, quæ tu ceterique tui similes contumelię causa confingitis, talia sunt, vt nemo vestrũ in faciem eam mihi audeat dicere. Acquiesco igitur his, quę supra ad defensionem famę meę dixi: quoad mihi detur facultas coram agendi vobiscum: quod semel dictum scitote, ne dicendum sit sæpius. Quod ad ipsa dogmata, quę passim aspersisti libello tuo (Melanthon) attinet, a tibi, si vixerò, adiuuante Deo, agam tecum, imprimisque aduersum seditiosum istud tuum scriptum disputaturus, quod nuper inuulgasti cõtra articulos Bauricę visitationis. Nunc verò de his, quę libri mei, & responsionis tuę propria sunt, dicam nonnihil. Principio,

C iij

negas vos de Matrimonio nunquam hæc verba
 vel scripſiſſe vel dixiſſe vſpiam, Matrimonium
 non eſſe Sacramentum diuinitus inſtitutum, ſed
 ab hominibus in Eccleſia inuentum, ignorantia
 tam rei, quàm verbi abductis. Negas, inquam,
 hoc dogma (quia nefariū eſſe vides) & hæc ver-
 ba eſſe veſtra, iratuſque exclamas: Dic ſcelerate
 Sycophanta, vbi ynquam ab vlllo in noſtris Ec-
 cleſiis dictum ſit, Matrimonium ab hominibus
 inuentum eſſe. Ita ne tu feroculus es Philipee?
 Collige te, & da locū iræ: fulmine enim iſto tuo
 me propemodum exterritum de gradu deiece-
 ras. Sed ne tumultuare, pedem ſiſte, inſpiciamus
 que ſecundum Latinum tomum Lutheri, cui tu
 præſationem præfixiſti: videamusque librum de
 Captiuitate Babylonica inſcriptum, in titulo de
 Matrimonio, fol. 87. Ecquid nõ iſta verba, quæ
 tu negas eſſe Lutheri, ego affirmo, ſic leguntur?
 Sit ergo Matrimonium figura Chriſti & Eccle-
 ſiæ, Sacramentū autem, non diuinitus inſtitutū,
 ſed ab hominibus in Eccleſia inuentum, igno-
 rãtia tã rei, quàm verbi abductis. De re, inquis,
 non de nomine eſt contentio. Quid ais Philipee?
 Ecquid nõ ipſe Lutherus tam rei dicit, quã
 verbi? Atqui ſic illum ſenſiſſe, ſic doçuiſſe, pa-
 lam eſt ea in concione, quam inſcripſit, De con-
 iugali vita & quę publice edita eſt, Anno M, D.
 X X I I. Sic enim habet: Si qua mulier impo-
 tentem nacta virum, neque alij palam nubere
 poſſit,

poſſit, neque aliàs inhoneſtè viuere velit, quia
 hoc in caſu Papa multa teſtimonia aliãque non
 neceſſaria requirit, ita maritum conuenito. En
 me innocentem, Tu me in vitæ, pudicitia, ani-
 mæque diſcrimen adduxiſti, neque coram Deo
 inter nos cõiugium ratum ſanctumque eſt. Qua-
 re patere vt cum fratre tuo, aut quouis cogna-
 torum, occultum connubium habeam, te nomẽ
 ferente, ne ad extraneos bona tua deuoluantur,
 Sine volentem te, & ſcientem falli, ſicut ego in-
 ſciens & inuita ſum decepta. Placet maritum
 hunc aſſentiri ſuaque coniugi ſobolem hac ra-
 tione conciliare teneri. Si renuet, clam illi fu-
 gere & alibi matrimonium inire licebit.

Hoc quidem meum aliquando cõſilium fuit.
 At nunc, eiufmodi operis ſuæ deceptorẽ a-
 crius multò & durius tractarem itemque mulie-
 rem (quãquam id rarius) quæ ad eundẽ modum
 virum ſefelliſſet. Enimvero fas non eſt in tam
 grauib. & arduis rebus quæ vitam, bona, decus,
 & ſalutem attingunt: adeo faciliter quemquã-
 circumuenire. Ac iterum, Pleraque ita peruica-
 ces ſcæminas & obſtinatas reperire eſt, vt quam-
 uis decies impudicitia crimine contaminatum
 iri maritos ſuos cernant: iis tamen vt obſequan-
 tur in animum inducere nolint, licebit hic viro
 ita dicere Si tu nolis, velit alia, recuſat vxor, ve-
 niat ancilla, ita vt ter ea monita rem ad conue-
 tum coetumque Chriſtianorum referat, vt om-

nib⁹, eius obstinata peruicacia innotescat quod si in ea persistit dimissa Vasti Estheram accipiat exemplo Regis Asueri. Hoc dogma cum Lutheri proprium sit, cumq; tu approbaris cōmendatione tua, vtri quæso nostrū rectius conuenit exclamare, O scelerate Sycophanta: tibi ne, qui sceleratam hæresin approbasti, disseminasti, docuisti antea semper, vicissimq; nunc negasti doceri in vestris Ecclesiis? An potius mihi, qui exitiosum istud virus vestrum retexi atque patefeci incautis hominibus? Nec est, quòd hoc in loco cauilleris, coniuncta à me diuelli, diuisa coniungi, vel demptū quippiam, quod adesse oportuerit: vel additum, quòd abesse. At dices, Lutheri istas esse hyperbolas, non doctrinam tuam. Haud nos sefelleris Melanthon? tuū istud est, aut certè tibi cum Luthero commune. Nunquid non in tuis est in Paulum annotationibus, cū ita scribis in 1. Cor. II. c. Duo (inquis) sunt omnino signa Sacramentalia, Baptismus & Eucharistia. Reliqua Sacramentalia, quæ numerantur, commenta sunt hominum. Rogas adhuc me, vbi nā illud dictum sit in Ecclesiis vestris? Aio in Vvittebergensi Academia, & dictum esse & decantatum, & inculcatum non semel, sed sæpissimè. Quo autore? Primum Martino Luthero, deinde Philippo Melanthon. postremò horum patrum subsecutis filiis. Nonne mihi, Melanthon, hic abs te iusta data causa esset diligē-

tius

tius discutiendi tua? Esset crede mihi: sed parcam nunc honori tuo. Illud autem silentio non possum præterire, quin te rogem vicissim, cum antea nullum esse Sacramentum nisi solam fidem, duo autem duntaxat signa Sacramentalia posueris, iam in vltima locorum tuorum editione ponas quatuor. Quid vero? Nihil censeres referre, siue duos des, cum debeas quatuor: siue quatuor, cum duo tantum? Ad eò ne res leuicula est, vel comminisci Sacramenta, quæ non sunt: vel quæ sunt, respuere? Itane nobis licitum est, quemadmodum mercatoribus, calculos commutare, vt, qui modò decem valuit, iam valeat aut centum, aut vnum? & contrà, qui centum, valeat decem: Ita prorsus. Illyricani enim & Gehenenfes duo receperūt abs te: Lipsenses tria: Vvittebergæ quatuor ex locis tuis habentur. Et quamuis tibi tria sint quatuor, & hæc vicissim duo: illis tamen non perinde videtur, quando pugnant inter sese, non tanquã res olei ista sit & palestræ, sed capitis instar: quemadmodum criminationes vestræ publicè decertantes, non clam testificantur. De quã dissensione vestra bellè quidam nuper, et dolenter tamen iocatus: cum rogatus esset, cur non haberentur septem Sacramenta in Luthericis Ecclesiis, imò haberi septem respondit, & duo insuper. Vvittebergæ enim esse quatuor, Lipsiæ tria, duo Magdeburgi: quæ in

numerum collecta, nouem efficiant. Ita iam vestrates cœperunt non obscurè præ se ferre, quàm regnum istud vestrum non sperent fore diuturnum. Alterum caput, quod tu negas, ego asseuero esse, tuum est, quod scripsi ad eò vos nolle Ecclesiam alligatam ordinariæ successioni, vt omnino deleatis vocem (Catholicam) in descriptione Ecclesiæ. Hoc cum dixi, locos, vbi id factum à vobis, allegaui. Nec ego primus istius flagitiosi criminis vos arguo: fecerunt alij ante me complures. In ipsa Augustana confessione, Ecclesiam cum tu definis, vocem (Catholica) exclusisti penitus: in Appologia malitiosè deprauasti, cum contendis non ad gentes pertinere, sed ad homines in orbe sparos: scilicet, quando Ecclesia sit cœtus inuisibilis, vt alibi docuisti, eam doces, non ad successionem ordinarij Sacerdotij, quod visibile est, allegatam esse, sed ad confusionem, hinc inde sparæ multitudinis. An non hoc est, & re, & nomine, vocem (Catholica) ab Ecclesia tollere? In locis quidem communibus fusè prolixèque de Ecclesia disputas: num vllam eius verbi facis mentionem? Imò cum ordinariam successionem in Episcopis continuandam negas, quid aliud negas, obfecro, quàm velle, ne Ecclesia sit Catholica? Quid dicam de libello, quem ex professo de Ecclesia scripsisti? quid de libro examinis vestri?

stri? vtrouique sanè Ecclesiam ita describis, vt neutroque vllam velis extare memoriam huius verbi (Catholica) Hoc tuum exemplum complures alij secuti in recitatione Symboli, præsertim germanica, pro Catholica, reponunt, Sancta & Christiana. Nimirum cum huc omnes conatus tuos dirigas, omnesque intendas vires, ne aliquando tibi necesse sit, subiici Catholici consensus iudicio: cumque istam mentem tuam sæpe aliàs, tum nuper in isto tuo aduersum me libello abundè declarasti: quid aliud verbo te facere, quàm re, quod facis, dicere possumus? Incepta autem est ista tua ratiocinatio: Petrus Antiochiæ Episcopus non errauit: Ergo nec Samosatenus errat. Cur non potius à toto ad partem, quàm à parte ad totum argumentum duxisti? Ordinaria successio Episcoporum, quæ potest doctrinam, quam profitetur, continuata serie reuoluere vsque ad Apostolum Petrum, non errat: Paulus verò Samosatenus non potuit demonstrare se hoc docere, quod Petri successores Episcopi, continuata serie docuerunt: Errauit igitur. Nec profectò certius aliquid potest, vel ad agnitionem veri, vel refutationem falsi, documentum proferri, quàm si doctrina, cuius quæris certitudinem, ostenditur esse eiusmodi, vt queat perpetuo regressu eadem fuisse in singulis succes-

foribus & vniuersis, quæ fuerat in primo Apostolo, à quo exordium cæpit, demonstrari. Nec idcirco successio Antiochenæ Ecclesiæ interrupta dici potest, quod Paulus Samosatenus diuersum de filio Dei tradidit quàm vel ab antecessoribus acceperat, vel successores ad posteritatem propagauerunt: cum eo ipso, quod doctrinam perpetua successione traditam in Antiochena Ecclesia, vel non amplexus est, vel nõ tenuit constanter, in errorẽ lapsus est, & in hæresin: haud eò ruiturus, si seriem traditæ acceptæque doctrinæ incorruptam conseruasset.

Tertium, quod contra libellum meum inficiaris, Caput est, de Germanica versione Bibliorum. De qua sic me accusas, veluti ego omnem sustulerim vertendi potestatem, cum nec verbum hæc de re sim effatus. Nam verti ne debeat S. Biblia, an non, in quæstionem non traxi, sed prauam Lutheri translationem esse dixi, cum huic ille multa addiderit de suo, multa detraxerit de alieno: ac ita demum reddiderit sacros illos codices, vt discrepent plurimum à fonte suo. Proinde quo studio Lutherus S. Biblia, & quo sine verterit, significabam: ne, cū ipsius Lutheri comites & discipuli, de versionis Luthericæ veritate vehementer ambigat, atque disceptet inter sese, nobis vulgi stultitia aliquid præiudicaret: quæ eam videtur adepta autoritatẽ, vt qui Lutheri non veneretur versionem nouã,

vete-

veterem contemnat, parum existimetur Christianus. Cur autem illud seducti populi iudicium repudiandum duxerim, in libro meo causas non reddidi, hic reddam obiter. Et quàm multæ aliorum eadẽ hac de re extant notationes, non minus ad certitudinẽ veritatis cognoscendæ, quàm ad vitadum erroris delictum perquàm vtiles: vnum tamen ego aut alterũ huc proferam exemplum, vt ex vno agnoscantur reliqua. Diuus Paulus ad Romanos ita scribit: *Ὅτι γὰρ νόμου ὑπὸ νόμου ἀμαρτίας.* Hoc ita vertit interpret Latinus: Per legem enim cognitio peccati, verbum verbo exprimens. Lutherus verò sic: per legem tantummodo peccati noticia prouenit. Addidit is interpret sacro textui hanc voculam, hoc est, solummodo: vel, non nisi: vt scilicet huius vocis adiectione significationẽ sensus ex dimidia parte mutilaret. Nã tametsi antè penitus, quàm Antinomi prodiissent, legem in suo Euãgelio nullam ferret Lutherus: postea tamen odio Islebij, vel solummodo ante iustificationem, vt ostendat peccatum, dixit legem requiri, non quia sint opera legis necessaria ad salutem, sed quia vt lex peccatum monstret, eam non prorsus abiici, vt Antinomi volebãt, oportere. Docuit Lutherus, opera legis inimica esse Euãgelio, & ad eò etiam, vt Christianum ab omni legis obligatione liberum renũciaret, legemque ipsam impiis debere, non Christianis pro-

poni. Ita Lutherus nusquam nõ & dixit & scripsit. Arripuit hoc Illebius, & quod confusius à Præceptore narratum viderat, arctius sibi explicandum cum sumpsisset, piguit magistrum se corrigi à discipulo, maluitque alterum legis vsus, vt esset peccati agnitio, recipere, quàm vtrumque (sicut antè fecerat) in gratiam discipuli, repudiasse videri. Huic igitur stomacho Lutheri Bibliorum versionem seruire oportebat. Nam vbi hic Propheta posteriorem legis vsus, quòd opera bona salutis hominis nõ sint necessaria, aboleuisset, vidit, vt priorem retineret, delebat posteriorem: plurimum ponderis huic opinioni suæ accessurum, si sacræ scripturæ textus dicere videretur, Per legem enim, Non nisi cognitio peccati. At quòd eua sit hæc istius adulterinæ vocis, *Nur* accessio? Certè geminum peperit errorem, in posteriore parte Manichæi, qui omnia legis opera homini Christiano ademit: in priore Pelagianum, qui legem nõ alia de causa datam censuit, nisi vt sit cognitio peccati. Vtrumque errorem Illyricus defendit: Lutherus, & tu, priorem: cui, nemo nõ videt istam Lutheri peruersam versionem egregiè patrocinari. In Epistolis Pauli passim, vbi Græcus textus habet, *δικαιοσύνη θεοῦ*, & Latinus, Iustitia Dei, ibi Lutherus vertit vbique ferè, Iustitia quæ apud Deum in prætio est. Nunquid istud argumentum, non mutat sensum scripturæ? Si idem,

frustra

frustra attexitur: Si diuersum, flagitiosè deprauat sensum scripturæ. Quia enim negas vllam esse Dei iustitiam, quæ homini inhæreat, quæque Dei posset iudicio opponi: itaque cū Paulus dicit, vt simus iustitia Dei in Christo, hanc dictionem (Iustitia Dei) affirmatis imputatiuam quandam esse iustitiam, quæ sit in Christo extra hominem, huic solummodo imputata, illi propriè inhærens. Proinde cum ita vobis placuisset, hominem non re, sed verbo iustum fieri, oportuna vobis fuit ista ad textum scripturæ facta adiectio, *Die fur Gott gilt*. At enim quanta hæresis inde consecuta Christianū orbem perturbauit, referre prolixū esset, in libello meo capita perstrinxi. Apud eundem Paulum legimus, cum dicit, *ὡς ἐν ἡρώδου ἐξουσίᾳ ἀδελφῶν ἡμαῖν ἐλάτῃ*. hoc est, Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi? Lutherus sic transtulit: Habemus ne potestatem mulierem quæ vxoris loco sit, circumducendi. Neque in Latino, neque in Græco textu hæc particula, *zum*, significata exprimitur. Verùm si quidem nobis peculiare studium fuit, Ecclesiasticis viris vxores copulare, auferre vitam cœlibem, poterat non parum argumenti huic rei afferre, si generale vocabulum, *Mulier*, restringeretur ad angustius verbū, *vxor*, *zum vveibe* germanica phrasi: vt significaretur, cuilibet Sacerdotum licere mulierem vxorem circumducere,

D

non mulierem ministram . Eundem Pauli locū
 ficetiam Iouiniani hæretici quondam , vt nunc
 Lutherani, verterunt: scilicet, ne sacerdotes sint
 cœlibes. Sed grauius hic error taxatur à D. Au-
 gust. in libro de opera Monachorum. Hoc quid-
 em non intelligentes (inquit) non sororē mu-
 lierem, cum ille diceret, Nunquid non habemus
 potestatem sororem mulierem circumducendi,
 sed vxorem interpretati sunt. Fefellit eos verbi
 Græci ambiguitas, quod & vxor & mulier eo-
 dem verbo Græco dicitur: quāquā hoc ita po-
 fuerit Apostolus, vt falli nō debuerint, quia ne-
 que mulierem tantummodo ait, sed sororē mu-
 lierem: neque ducendi, sed circumducendi: ve-
 runtamen alios interpretes non fefellit hæc am-
 biguitas, & mulierem, non vxorem, interpretati
 sunt. Iliada possem similiarum corruptelarum ex
 versione Lutheri producere, si ita tempus postu-
 laret. Eaque fuit causa, Melanthō, quod ego Lu-
 theri Biblia sic reddita dixi, vt nusquam non fa-
 bulæ seruirent vestræ. Addidi præterea, Tiguri-
 nos Theologos in præfatione editionis suæ ne-
 gare, homines obligari debere ad vllam certam
 bibliorum versionem: cum vos, Lipsensesque
 Theologi decreuistis cōtrā, solam Lutheri ver-
 sionem proponi in Ecclesiis vestris debere, a-
 lium non debere. Quamobrem mihi decretum
 Tridentini concilij ostendi vehemēter proba-
 ri, veterem editionem retinendam esse, nouis
 non

non assentiendum temerè. Magnū ne hoc, &
 tam atrox crimen fuit, vt expiari non possit, nisi
 iussu tuo, ne mulieres vestræ cœno obruerent.
 Verūm tua istæc Rethorica, Melanthon, non
 oleū olet, vt oratio Demosthenis, sed oletū, vt
 Glauciæ Romani. Hoc certaminis genere lu-
 bens patior me abs te vinci: vt paria queam, nō
 sanè conitor admodum. Hoc ego scripto tuo,
 Melanthon, quod contra libellum meum edi-
 disti, respondendū putauī, confusè quidē, at ve-
 rē tamen, atque modestè: cōfusè autē, quia adeo
 turbata est, & turbata oratio tua, adeoque ma-
 teries, quæ natura sua cohærebat, distracta at-
 que ipsa rerum series hiulca, variisque interpo-
 lata animi motibus, vt nō tam ductum aliquem
 Ciceronis, quā volatum Papilionis videre
 fecutus: idque siue de industria feceris, siue ani-
 mo, dum isthæc scriberes, peregrinante, tu scis,
 ego non inquirō. Meo quidem iudicio plus luc-
 cis negotio attulisses, mihi min⁹ laboris, si ordi-
 nem, qui in libello meo est, tenuisses, ne ignora-
 ret Lector, quid tandem respōdisses solidè, quæ
 agnosceres esse tua, quæ aliena: & tua quali in
 loco habenda, num vera, quia defendas, num fal-
 sa, quia retractes: ac denique vt lector disertè
 possit, de singulis quid sentias, differtiasue: quid
 probes, aut improbes, euidenter certoque ita-
 tuere. Errata tu quidem nōnulla agnoscere tua
 videris, sed quæ nam illa sint, quoniam tu reti-

ces callidè, lector diuinare non potest. Quà obrem, si sic decreuisti, vt appares, velle mecū deinceps concertare: te rogo hortorquè expresse vt agas & nominatim, quid in qualibet re proposita definitè sentias: ne inter nubes nebulonū instar, & quasi Andabatarum more dimicemus: tu in genere eminus laceffendo, & ego frustra punctim certando, vterque quasi colludere existimemur ab aliis. Capita errorum vestrorum distinctè proposui, & quæ sint in dogmatib⁹ vestris Antilogiæ ascripsi, & vtrobiq;e, quibus in libris vestris hæ Antilogiæ, & errores reperiantur, notavi nominatim: atque hæc quidem omnia non minus verè, quàm modestè. Nō solū enim quia boni viri non est, alienis dictis, quæ vera sunt, detrudere: Confingere, quæ falsa: verum etiam quia diuina lex vetat, ne dicas falsum testimonium: quod si in ciuilibus negotiis flagitiosum est, certè in diuinis fuerit flagitiosissimum.

RESPONSIO

RESPONSIO AD TER-
GIVERSATIONEM SVENK-
feldiani Longini.

Smos fuit quondam, & est adhuc, eritque hæreticorū semper, falsa pro veris asserere: & quod heri affirmauerint, negare id postriedie. Ita Epiphanius de Arrio scribit: ita de Pelagio Augustinus: ita & ipse Diuus Athanasius in decretis Ephesinæ Synodi de Arrianis. Sunt homines (inquit) vt Iacobus dixit, duplici animo, instabiles in omnibus viis suis, nec eandem habentes sententiã, sed nunc in hanc, nunc in illam sese vertentes: & nunc quidem probantes, quod dicunt, mox verò vituperantes, quod pauld antè laudauerant. Hoc (vt Pastor ille dixit) ex Diabolo prognatum est, per quod citius caupones agnosces esse, quàm Doctores. Paucis annis antè C. Suëfeldius, fidem, esse particulam seu scintillam diuinæ essentiæ, dixerat: Christi humanam naturam esse Deum simpliciter, quia Deo in omnibus æqualis, in nullis inferior. Iam, idem discipuli eius improbant, aliud prætendunt, negantque ita sentire præceptorem suum. At constantiam

vide. Suenckfeldius ante annos octo, aut circiter ita scripsit in libro de duplici statu Christi, articulo 17. Iuxta priorem quidem statum caro Christi fuit: in corporali proprietate, & humana infirmitate & ignominia. Iuxta alterū verò statum, humana eius infirmitas, in virtutem Dei est permutata. Ac iterum in 18, art. In priori quidem statu, in Christo humana natura carnis, in æqualitate quadam respectu diuinæ naturæ verbi (quæquæ in personali vnitate) adhuc stetit, quando etiam filius propter exinanitionem, passibilitatem & mortalitatem, adhuc minor patre extitit, de quo Ioannes ait: Pater maior me est. In posteriori verò statu, nulla planè est amplius distàtia seu inæqualitas naturarū in Christo. Nam est filius, etiam iuxta carnem suā, patri in honore, gloria, & vnitate diuinæ naturæ, per omnia planè totus coæqualis, ac modis omnibus similis, Hæbr. 1. Qui splendor gloriæ & character substantiæ eius. Hoc ego doctrinæ genus Eutychanum esse dixi in libello meo, negat Longinus: vtri igitur credendum erit? Non lim autem mihi haberi fidem, nisi sic esse constet: iudice Ecclesia. Legimus in prima actione Synodi Chalcedonenfis: Eutyches Presbyter dixit, Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum ante adunationem: post verò adunationem, vnā naturam esse confiteor. Ita Eutyches. Deinde Theodorus Eutychetis discipulus

lus in Constantinopolitana 6. Synodo, actione 13. Habemus vtique (inquit) ex his manifestis, quæ Dei sunt omnia, quæ de Christo audiuius & credimus, siue diuinæ naturæ congruentia, siue humanæ: & ideo vnā operatio est tam Deitatis eius, quàm humanitatis. Antequam Christus conceptus natusque esset homo, duas fuisse naturas, docuit Eutyches: postea verò quàm humanam naturam assumpsisset diuina, ex vtraque vnā factam esse naturam, altera in alterā trāsmutata. Qua ex opinione Theodorus hæreticus consequi vidit, quòd, si ea firmasset, & hanc stare oporteat, eandem esse actionem vtriusque naturæ, cum vtraque facta sit vnā & eadem. An aliud Suenckfeldius? Temporis aliqua est discretio, mutationis nulla. Nam Eutyches illico hinc in terris eam esse factam in naturis Christi Metamorphosin statuebat: Suenckfeldius mox vbi in Cælum ascendit: vter altero rectius? Prorsus vterque hæreticè, neuter Catholicè. Caro Christi (inquit) fuit in corporali proprietate. In qua autem nunc est? Humana eius infirmitas (inquit) in Dei virtutem mutata est. Quæ porrò ista infirmitas? Humana natura. Quæ item Dei virtus? In libro, quem de Euangelio Christi inscripsit, asserit fidem & iustitiam, cæteraque dona Dei, esse Deum ipsum. Et cum dicit, nullam esse inter humanam Christi naturam & diuinam, distantiam

nullam inæqualitatem, sed vtramque alterutri
 æqualem simpliciter ac Deum omnino: quæso
 cum hoc dicit Suencfeldius, quid sibi vult? Pro
 fectò aut hoc vult, si vnum credit esse Deum,
 ex duabus Christi naturis vnam factam essen-
 tiam. Iam autem, quæ duæ discretæ naturæ pos-
 sunt vna fieri, nisi alterutra sit in alteram trans-
 mutata? Aut si hoc non vult, volet, credo, vtrâ-
 que naturam Christi mansisse integram, & per
 sese substantiam quãdam, & eiusmodi quidem,
 quæ vtraque sit Deus. Iam iterum quæro, si v-
 traque Christi natura Deus est, an non necessa-
 riò sequi videatur, duos deos poni: quãdo quid-
 em neutra putata esse vna eademque essentia
 & natura? Aut denique si neque hoc vult, illud
 ipsum velle, necesse est, quippe, patrem genuisse
 duos filios, alterum ab æterno, alterum sub finem
 sæculi, quorû vterque Deo Patri *ουδουςιος* sit,
 & natura per omnia æqualis. Quin vt & nunc
 quæram oportet, si statuat Suenckfeldius esse
 duas in Christo diuinas naturas, quarum neutra
 sit in alterâ transmutata, sed quælibet per se sit,
 existatque Deus, an non quaternitatem ponat
 in diuina essentia? O sacrilegam licentiam gen-
 tis nostræ. Duos esse Deos Manichæi fingebât,
 multos ethnici: sed vnum esse tantum scriptura
 S. nos docuit. Alius non est Deus, nisi vnus, in-
 quit D. Paulus. Quatuor esse hypostases asse-
 ruit Abbas Ioachimus, at esse tres diuinę nature
 hypo-

hypostases tantum, scriptura sacra abundè ex-
 pressit. Filius meus es tu, ego hodie genui te, di-
 cit æternus Pater ad Filium æternum, & spiri-
 tus sanctus, à Patre procedit, ipse Dominus di-
 xit. Contra mutationem Eutyctetis ita quo-
 que per Malachiam ipse de se Deus: Ego Icho-
 uas, non mutor. Quomodo autem non mutatur,
 si humana eius natura cœpit esse tempore Au-
 gusti Cæsaris, cum antè non fuerit? An potest,
 non ens, vt fiat ens, fieri absq; motu & mutatio-
 ne temporis? An humana natura Christi, quam
 in hac vita dicit Suencfeldius esse mediû quid-
 dam inter Creatorem & creaturam, potest di-
 uina natura fieri absque mutatione? Certè aut
 hanc in illam transmutari necesse fuit, sicut Di-
 mæritæ voluerunt: aut illam in hanc, vt Euty-
 chiani: nam vt argentum maneat argentum,
 cum propriè factum est aurum, est impossibile:
 nisi tropica locutione quadam, vt thesi ac pu-
 tatiue argētum appellent, quod iam natura sua
 sit aurum. Secundum Philosophiam, inquis,
 recte ista habent: secundum Dei verbum, non
 item. Quis id dicit? Suencfeldij. Quæ au-
 thoritate est verum? Suencfeldij. O præclarum
 theologum, qui veræ, non inanis philosophiæ
 doctrinam, contrariâ esse docet doctrinæ Euân-
 gelij: cum hæc idcirco data est, vt illam instau-
 ret, non vt peruertat: vt hæc sit Sara in domo
 Dei & Domina, illa Agar & ancilla: altera diui-

næ gratiæ rerúmque cælestium dispensatrix, altera rerum naturalium: vtraque auté in eadem œconomia fidelis operatrix communis salutis. Eam Eutychetis hæresin his verbis damnauit, explositque Chalcedonensis Synodus, actione prima: Confitemur itaque Dominum nostrum Iesum Christum, filiū Dei vnigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore, ante secula quidem ex patre natum secundum diuinitatem, in vltimis autem diebus eūdem propter nos, & propter nostram salutem, de Maria virgine secundum humanitatem, consubstantialem Patri secundum diuinitatem, & consubstantialem nobis, secundum humanitatem. Duarum enim naturarum vnio facta est, non transmutatio. Nec est effugiū, hic fingere Synodū loqui de priori statu Christi, de vtroque enim loquitur. Atqui etiam si de priori loqueretur, contra Suencfeldium decreuit tamen. Nam is propheta carnem Christi negat etiam in secundo statu esse creaturam: cum Synodus affirmet carnem Christi esse carnem humanam, quæ certe creatura est, cōsubstantialem. Impudens est Suencfeldij propugnator, homo, siue longus ille sit, siue paruus, certe leuis armaturæ veles est: cum non dubitet id negare palam, quod minime obscure ipse auctor est professus. *Quæro* abs te, an neges hæc esse verba Suencfeldij? Humana eius infirmitas in virtutem

tem Dei est permutata, hoc est, vt ipse exponit, facta est Deus. Itémque in articulo sequente: In posteriori verò statu nulla plane est amplius distantia, seu inæqualitas naturarum in Christo. Nam est filius etiam iuxta carnem suam, Patri in honore, gloria, & vnitatem diuinæ naturæ per omnia plane totus cœqualis, ac modis omnibus similis? *Quæro*, inquam, sunt ne hæc verba Suencfeldij? Si negas, librum, qui de duplici statu Christi, nomine C. Suencfeldij circumfertur, huius auctoris non esse, euincito: eo enim ex libro sumpsi ego, quod tu in libro meo legisti. Sin affirmas, quin, obsecro, non est antiquitus damnata hæresis, asserere, Christum esse iuxta carnem, Deo per omnia cœqualem? Nullam esse in secundo statu, hoc est, in cœlis, distantiam naturarum in Christo? Hunc ego errorem dixi esse Dimeritarum, quod cum hi diuinam naturam putarint in humanam mutatam: cumque Suencfeldius humanam contra in diuinam transisse, & vtramque e duabus factam esse vnā asseueret: quid inter vtroque interest, si mutationem spectes naturarum? Nihil penitus: nisi quod Dimeritæ ex humana diuinam, & Suencfeldius ex diuina humanam, sed tamen vnitatem naturarum factam vtrique fateantur. Apud Epiphanium extat proluxa Epistola D. Athanasij aduersus hanc Eutychianorū, Dimeritarumque

errorem scripta: & inter cætera: Vnde vobis, inquit, euenit dicere, o vos hæretici, Consubstantialia esse corpus verbi (του λόγου) diuinitati. Et paulò pòst: Etenim vel ex hoc absurditatem nobis licet cernere. Si verbum (ὁ λόγος) corpori, secundum eam, quam ex terra habet naturam, consubstantialia est: quin, cum verbum (ὁ λόγος) Patri (iuxta Patrum sanctorum confessionem) consubstantialia est, necesse fuerit, & Patrem corpori esse homouisum ex terra procreato. Quid nos aliud contra Suencfeldium aut debemus, aut possumus dicere? Si Caro Christi, Diuinitati coequalis est, vt ait Suencfeldius, necesse erit, cum diuinitas Christi Patri est coequalis & ὁμοούσιος, carnem Christi etiam esse coequalem Patri. Sed quid absurdius fingi potest, quid dici in Deum cõtumeliosius? Adeò firmã est doctrina Ecclesiæ ex S. literis, harumque orthodoxo intellectu, quem Nicæna synodus, teste D. Athanasio, protulit, vt dubitare de his, sit Eutychnianum: contendere, Dimæriticum. Sic igitur cum interpretatur Scripturam S. Nicæna Synodus, cum sic Chalcedonense Concilium, cum sic omnes Patres sancti: quid vos, vel te, Longine, siue Suillus sis, siue Opillus, vel ipsum Suencfeldium moramur? Iudicium esto omnibus piis, imò hostibus æque, atque amicis, num rectè tu neges, quæ palam ille affirmauit: num iustè defendas, quæ prauè

ue asseruit homo non tam natura malus, quàm valde illiteratus. Quod autem argutaris, Longine, si humana natura sit transmutata in diuinam: quo pacto possit Suencfeldius, illo posito, id etiam ponere, Christum habere corpus putatiuum: respondeo tibi, si tamen mysterismus tuus ferre responsum poterit. Quia enim cum statuitis, tu, vt discipulus, Suencfeldius, vt præceptor, Carnem Christi iam esse ὁμοούσιον diuinitati: oro te, vt edisseras nobis (siquidem nunc ambæ Christi naturæ vnã facta sint) qua ratione corpus illius quærat dici præsens in Cæna Domini? Si adest, quæ natura diuina, (quemadmodum vultis) potest verum corpus dici, cum diuinitas careat corpore? Sin contra, adest tanquàm verum corpus: quomodo verum erit, quòd in diuinam naturam sit transmutatum: vel, quòd corpus sit ipse Deus? Istum tu nobis nodum, Longine, cum expedieris, causæ statum ordiemur: inter ea acquiescam, & quòd te veritas, & quid impiegarrias de μετὰ σοι χεῖρας, expectabo: nam alio te hamo capiendum arbitror: nec effugies, crede mihi. Hoc videlicet modò cum Manichæis dixi Suencfeldium facere, quòd, cum is Dominum corpus esse affirmet diuinam naturam, cum quæ diuina natura non habeat corpus, & hoc tamen velit præsens adeste in Cæna domini, necesse fuit sicut D. Athanasius scribit ad Epictetum, vt

θεός ἢ λογισθεῖ, id est, putatiuum corpus in Cæna Domini statueret iste, quod, quoniam trāsferit in essentiam diuinam, verè proprieque corpus dici non possit. Iactas autem idem, quod sentiat Suencfeldius, sentire Hilarium, Cyprianum, Ambrosium, Hieronymum, cæterosque Patres S. fictum id est, & commentitium, euinci nō potest, falsò asseritur: cum omnes, diuersum & doceant & sentiāt à dogmatibus vestris. Tertius Manichæus error, quem Suencfeldius hoc tempore, & Osiander resuscitarunt, est, quòd aiunt, hominem iustum esse essentiali Dei iustitia. Ita docere & scribere Suencfeldium, liber ipsius, quem de Euangelio Christi inscribit, abū dè demonstrat in eo capite, quo imputatiuum Lutheranorum iustitiam refellit, fo. 138. Admoniti sunt vti sacram scripturam scrutantes, apud sese perpendant: anne talis fides & iustitia, potius censenda sit humana quædam persuasio consuetudine induc̃ta, aut historica cognitio, (quam plerique sine morum vitæque emendatione per se ipsi è verbi diuini auditione sibi parare & cōciliare possunt) quam vera & germana fides, Sancti scilicet Spiritus donum Deique essentialis iustitia. An nō expressè, an nō disertè, scribit, iustitiā & fidē, esse essentialē iustitiā Dei? Quin & ipse Lōginus, Svencfeldij protector ex Hieremia dictū allegat, Iehoua, iustitia nostra: quod Osiander sic interpretatus est, quē admodum

admodum & similia loca scripturæ Svencfeldius, scilicet, vt hominem planè velit ea iustitia iustum esse, qua ipse in sua essentia Deus iustus extitit. Eadem disciplina Svencfeldij est de fide, qua credimus Christiani: sic etenim ille in eodem lib. fol. 61. Hinc sine negotio colligi potest, quæ vera sit & iustifica fides. Nēpe esse eā, in sua origine cōsideratā, donū essentiæ diuinæ, guttulā cœlestis fontis, radiolū solis æterni, sentillā vrentis ignis qui quidem Deus est, breuiter diuinæ naturæ communionē, & participationē quare Paulus fidem substantiam esse definit earum rerum quas speramus, certūque argumentum eorum quæ sub aspectum non cadunt. Quid verò speramus? an non vt Deum vnā cum essentia & vitam sempiternā Christi gratia cōsequamur. Fidē (ait) esse guttulā cœlestis fontis, esse radiolū sempiterni solis, esse scintillā ardētis ignis, qui ignis sit ipse Deus. Quid aut, Lōgine, si cœlestis iste fons, si sol iste sempiternus, ignisq; ille ardēs est (sicut ait) ipse Deus, quid aliud guttula eius fontis, quam particula aquæ fontanæ? Quid scintilla, nisi particula ignis, aut certè (quia Deus nō diuiditur) ipse Deus? An nō hæc Manichæa sit hæresis, Augustinum aduersus eadem Fauſti Manichæi deliramenta scribētem consule. Idem te quoque sentire, & velle prorsus tua ipsius explicatio arguit. Quid enim tu aliud, cum scribis, Vt hoc sacræ scripturæ te-

simoniis demonstratus eorumque calumnia, qui spiritalia Dei dona, qualitates & creaturas faciunt, refellitur? Si fides, charitas, iustitia, & similia Dei dona, non sunt creaturæ, sunt certè ipse creator Deus: medium enim nullum potest dari. An non, quod Suencfeldium superius sentire negasti, id ipsum tu affirmas hic? Et quò tu hoc peruersius, eò magis ingenium miror tuu: siquidem ad istam Suencfeldij sectã videris accessisse nouitius, qua docilitate senex arcaniores istas hæreticorum artes tam citò addiscere potueris. Solent enim hi, sed exercitiores, aliud imperito populo instillare, aliud respondere aduersario. Exempla huius artificij, multa Augustinus in Pelagianis ostendit: Epiphanius plurima in diuersis sectariis. Sanè id Strateagma sic perdidicisti Longine, vt discipulus ipso præceptore instructior videare: maximeque, cù quod ille hæctenus abstinuit, tu maledicentiam misceas, cum peruersitate infelicis causæ. Nolim verò expectes, vt tecum conuiciando faciã paria: mentem potius tibi saniozem optauerim. Reliqua dogmatu Suencfeldianoru capita, que recensui ego, & tu agnoscis esse vestra, nõ repetam hic: siquidẽ recte illa habeant, an secus, nũc ego discutiendum mihi non proposui, alias autem si fuerit necessarium: Id iam ago, vt, quæ vestra esse scripsi, vere vestra esse euincã: quod huic tempori fati esse, iudicauim.

MODE-

MODESTA RESPONSIO

AD FALSAM INFICIATIONEM

et maledicentiam Andreae Musculi Francofordiensis Prædicantis.

ERTVR Philosophus quidam interrogatus, cù duo sint capitalia, vitia, calumnia & cõtumelia, vtra capitatio: respondisse, quòd calumnia: cù hæc veritatem soleat, illa famã hominis oppugnare: at que idcirco licet vtriusque defensio sit necessaria: veritatis tamen semper, quia publicum bonum est, famæ nonnunquã, quia est bonum hominis priuatum, & potest interdum, vt priuatæ iniuriæ vindicta, dissimulari. Edidit hoc anno aduersus me Andreas Musculus, Francofordiësis præco, libellum quendam, quem ille calumnia ne veritatis, an contumelia personæ meæ abundantius referferit, dubium videri potest: cù vtrobique par studiũ adhibuerit, ne in alterutra author esset ipse sui dissimilis. Sumpsit autem is, quẽ dixi Musculus occasione ex libro meo, sicut & reliqui, post Vuormatiense Colloquiũ edito, quamuis in hunc finem à me minimè scripto, vt nomine meo publicaretur. Sed eo in li-

E

bro quia diuersorum sectariorum opiniones inserui, & cum locus incidisset de iustificante Christo, an is iustificet genus humanum secundū solam naturam humanā, vt Franciscus Stancaricus contendebat, an secundū solam diuinā, vt Andreas Osiander, an denique secundum vtrāque simul, vt plerique omnes: ibi Andreas Musculus adeo Christū esse iustificatorem iuxta vtrāque naturam, vt diuinā illius naturā, in cruce & passam, & mortuam non dubitarit asserere. Eam Musculi sententiam ascripsi etiam suo in loco libri mei. Ne autem ego (cū illa Musculi opinio Noëtianā hæresim oleret) incertus essem, ita ne, an aliter haberet, præterquam, quòd publicus rumor ita esse increbuisse, ex ea, quæ illi Francfordiæ cum Stancaro publica erat, cõtentione, accedebat quoque cū fides grauisimorū hominum, qui in Berlinensi aula, magna valent auctoritate, tum & scriptū quoddam ab ipso Andrea Musculo Francfordiæ editum, mihi verò missum ab ipso quidē tum temporis auditore, meo autē seruitore quondā, Ambrosio Stubnero. Quāobrem ego tot diuersis, & idem tamē testificantibus, iudiciis confisus, nouū sanē Musculi dogma, aut certē hæresim antiquā, ascripsi inter reliqua placita confessionistarū. Scriptū autem quo Musculus assertionē suā aduersus Stancarū pbabiliorē fore putabat, hoc modo sub titulo Martini Lutheri typis excusum prodiit Francfordiæ ad Oderam.

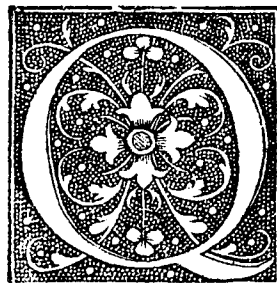
INSCRI-

INSCRIPTIO.

RESPONSIO R. P. MARTINI LUTHERI, AD QVÆSTIONĒ, an rectè & verè dicatur, quòd Christus mortuus sit etiā secundum diuinitatem, cum diuinitas non sit subiecta morti, nulla que in eam cadat passio.

Bona fide ex ore docentis excepta, & nunc recens impressa.

Anno M. D. LIII.

Qvæstio est: An rectè dicitur & verè, quòd Christus passus & mortuus sit etiam secundū diuinitatem, cum diuinitas non sit, subiecta morti, nulla que in eam cadat passio. Cum Petrus dicit, Christū morti traditum esse secundum carnem, sed viuificatum secundum spiritum.

E ij

Contra hanc Quæstionem: An etiam Christus passus sit secundum diuinam naturam, omnes pij hoc tempore & Docti Theologi statuunt & dicunt, quòd Christus non sit passus secundum diuinam naturam, sed tantum secundum humanam naturam, secundum illud Irenæi: Christus passus est requiescente verbo, id est, diuina natura in passione latuit, & non exercuit suas vires. Item Petrus inquit: Christus passus est secundum carnem, & secundum spiritum resurrexit. Petrus non inquit, passus secundum diuinam naturam, sed secundum

carne[m]. Horum sententia

latinis verbis proximè antecedit:

quare non necesse

habui denuò

ponere.

○

Possit

Possit obiici.

Si tantum homo, in quantum homo est, passus sit, non satisfactum est pro peccatis.

Responsio Responden.

Verum est, si homo, quales nos sumus, plenus peccati esset passus, non satisfactum esset pro peccatis. Sed Christus fuit sine omni peccato &c. & is satisfecit.

Responsio R. D. Martini Lutheri.

Omnes pij & verè Christiani, seu tota Ecclesia Christi Catholica, sine vlla dubitatione credit, cum statuit id, quod tradit Symbolum, videlicet, quòd Iesus Christus vnicus Dei filius, eiusdem essentia, & naturæ diuinæ cum patre, sit verè conceptus, natus, passus, crucifixus, mortuus, sepultus.

Credit igitur, non tantum humanam naturam, sed etiam diuinam, seu verum Deum pro nobis passum esse & mortuum, quamquam mori sit alienum à natura Dei: tamen quia natura diuina sic induit naturam humanam, vt inseparabiliter coniunctæ sint hæ duæ naturæ, ita, vt Christus sit vna persona, Deus & homo, & quicquid accidit huic personæ, quæ est Chri-

stus, hoc accidit Deo & homini. Ideo fit, ut hæ duæ naturæ in Christo sua Idiomatica inter se communicent, hoc est, ut quod vni naturæ proprium est, hoc communicatur etiam alteri propter inseparabilem cohærentiam, ut nasci, pati, mori, etsi sunt nostræ humanæ Idiomatica seu proprietates, quarum diuina natura quoque sit particeps propter inseparabilem illam, & tamé fide comprehensibilem cõiunctionem. Itaque non tantum homo, sed etiã Deus concipitur, & nascitur ex Maria virgine, patitur, moritur, sicut testatur Paulus Ro. I. Filius Dei natus est, inquit, ex semine Dauid, assumpsit humanã naturã, quæ propriè nasci dicitur. Et Ioannes inquit, verbum caro factum est: Deus homo natus est, ita, ut non tãtum homo natus sit, verum etiam ut filius, ut inquit Paulus, seu verus deus natus sit, & Maria sit non solum mater, verum etiam vera mater dei, quod testatur Gabriel Lucae I, Paries, inquit, filium, qui vocabitur filius altissimi, Ité, vocabitur filius Dei. Et addit: Dabit ei Dominus Deus sedem patris sui Dauid. Ecce vnus & idem est, verè filius Dei, & filius Dauid. Porro, quod de communicatione vnus Idiomaticis dictum est & probatum, ut quod nasci competat diuinæ naturæ per communicationem: Idem quoque intelligi debet de communicatione reliquorum Idiomaticum, ut passio competit humanæ naturæ, & tamé eam diuina quoque

que subit, secûdum illud Ro. I. Oportet nos conformes fieri imaginis filij dei &c. Item: Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Item alibi: Si illum cognouissent dominum gloriæ, nõ crucifixissent. Et ad Phillipp. Iesus cum esset in forma dei, quia erat æqualis deo, humilem præbuit semetipsum, factus obediens Patri vsque ad mortem, mortem autem crucis, &c. Item: Eccles. canit. Vita in cruce moritur, &c. Est ergo certè credendum, omnia illa, quæ humanæ naturæ propriè cõpetunt & accidunt, communicari quoque naturæ diuinæ, ita, ut rectè & verè dicatur deus nasci, lactari, iacere in præsepio, algere, calere, ambulare, vigilare, edere, bibere, pati, mori &c.

Sed est insignis locus ad Hebræos, qui huc maximè pertinet, quem adhuc in hac parte mihi adducam, cap. 2. Fecisti autem eum paulò inferiorem ab Angelis, cernimus Iesum, propter cruciatum mortis, gloria & honore coronatum, &c. Et dicit pusillu, id est, donec gustaret mortem. Quid dilucidius dici potuit? Est, inquit, inferior Angelis, quorum natura non est subiecta morti. Ipse autem cum sit dominus Angelorum, & creator, cumque sit natura deus, tamé mortem oppetiit, humiliã, exinaniens semetipsum. E regione autem sentiendum est, quod diuinæ naturæ Idiomatica in Christo verè communicentur nostræ humanæ, quæ est cum diuina sine ali-

qua separatione coniuncta. Ideo inquit ipse Christus Iohan. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo, sed tamen interim adstar in terra colloquens cum Nicodemo. Vides ergo homini, siue humanæ quoq; tribui, quod diuinæ propriè cõpetit. Item apud Mathæum inquit: Vbicunq; duo aut tres congregati, &c. Item: Ego ero vobiscum vsque ad consummationem seculi, &c. In his locis certè loquitur Christus de sua personali præsentia, & cū illa persona, quæ est Christus. Sic vbiq; necesse est quoque hominè simul & Deum, seu vtrâque naturâ coniunctam vbiq; & verè adesse, exaudire, operari omnia in omnibus, iuxta illud: Subiecisti omnia sub pedibus eius, cum tamè nulla mens humana hoc assequi aut intelligere suo ingenio, aut sapientia possit, debet eis certò assentiri fide, quod vbi fecerit, tum demum sentiet, quantū is articulus consolationis adfert in omni inuocatione, in omnib⁹ tentationibus, peccati & mortis. Item comperiet, quantum etiã lucis adfert intelligendæ scripturæ, & omnia in historia passionis dominicæ videbuntur otiosa, & frigida, nisi hic locus teneatur. Hinc facilè intelligi potest, Petrum, cum ait, Christum esse morti traditum secundum carnem, non excludere naturam diuinam à cõmunionem mortis & passionis. Nam dicit, secundum carnem traditum esse morti, quia mori propriè com-

cõpetebat humanæ & mortali naturæ. Sed tamè ait, ipsum Christum mortuum esse, qui est verus Deus & homo. Igitur Deus & homo mortuus est. Præterea his cognitis, neminem potest offendere Gregorius, qui adorat Christum mortuum in sepulchro. Cur enim mortuum non adoret, cum in mortuum & sepultum crederet, qui, quia mortuus est & sepultus, erat non tantum homo, sed etiam Deus.

Hoc schiedialma siue confictum sit, siue excerptum ex ore docentis Lutheri, litem non fecero meam: verū id ipsum à Musculo euulgarū esse, & Musculū ita docuisse publicè, minimè hæsitanter testificaturi sunt ij, qui idē mihi nō dubia fide, cū ipsimet audiissent ita docētem, retulerūt, viri scilicet graues atq; celebres. Musculum decuisset, si cõpendio voluisset vti, vt me leuaret labore, se suspicione, Fræcfordiensis Academię testimoniū publicū, quod illū non obscurè frustra intellexi petisse, proferre. Ita demū si ab eo loco, in quo res ista gesta est, veritatis euidētia requireretur, fieret omnino, vt nec ego affirmare, ille frustra inficiari absq; certis testib⁹, videremur. Quocirca, quandoquidē ipse inficiādo munus probādi in sese spōte sua recepit, operiar equidē Fræcfordiēsis Scholæ, vel in hęc, vel in illā partē, publicatā sententiā. Eamq; vbi videro, proferā & ego nominatim testimonia eorū, qui illū id Neotianū dogma innouantem audi-

uerunt, efficiamque non solum, vt crimen falsi in me nõ hereat, sed ne maleuoli animi suspicio quidem. De Francofordiensis Academiae fide mihi hoc polliceor, vt haud dubitem viros honestos istud amicitiae priuatae non daturus esse, quod propriè debetur veritati publicae. Et hoc satis de calumniis Musculi. De contumeliis strictim: cum probra iniusta conuitori potius, quam conuitiis affecto soleant conflare inuidiam. Ego verò in aliqua parte felicitatis posuerim, quòd me is homo conuitiatur, qui nec ipse purius quam loquitur, vitam ducere didicit. Beati, inquit D. Petrus, cum maledixerint vobis, scilicet modò ne patiamur vt homicidæ, vt fures, vt malefici, vt Episcopi degeneres. Tametsi quidem infirmitatem meam non dissimulo: mihi enim non solum, sed aliis multis antea cta vita mea perspecta est & cognita: tamen ita vixi hætenus diuersis in locis, in academiis, in aulis principum, vt neque me, neque meos mei queat pudere: eiusque innocentis vitæ meæ, illorum merui non tantùm, qui mihi sunt beneuoli, sed etiam eorum, qui me nunc oppugnant hostes, præclara testimonia: tatum abest, vt metuum me alicuius sceleris conuictum iri. Ne etiã aliquãdo, vt ἀλλοτριοεπισκοπος, iure malè audire, abstinui equidem magnopere & abhorruì ab omni Lutheranicorum sacrorum initiatione, nec vnquam passus sum vllas obrudi mihi,

hi, quantumuis magnificæ offerrentur, functiones Ecclesiasticas, ratus præstare, me laboriosam Laicæ vitæ cõditionem subire, vt viuerem obscurus, quàm vt splendidus, aut clarus, sustinerem periculosum aliquod onus Ecclesiastici muneris. Verè hoc à me non falsò recenseri, ipsos Vvitembergenses Theologos, multòsque aliòs testes habeo locupletes. Sed enim quòd verius hoc à me dicitur, eò impudentior est Musculi & contumeliosior criminatio, dum me in simulat vulgòque traducit, quòd ambitionis causa certatim cum Osiandro, & cum id certamen mihi parum euenisset feliciter, huc ad Pontificios me profugisse, vt hic felicius. Hoc confictum est à Musculo, neutrum factum à me. Non sponte aut vlla ambitionis causa, sed vi quadã, importunitateq; huius sæculi, me in illud duellũ tractum esse atque cõpulsus, cunctæ Prusis notum est, nec obscurum doctis hominibus in Germania. Rogatus tanquam Consiliarius ab ipso Principe, qualia mihi dogmata Osiandri viderentur, cum doceret Christum sola diuina natura esse iustificatorem humani generis, affirmaretque hominem oportere diuina illa & essentiali Dei iustitia, qua Deus ipse iustus est, iustum fieri: respondi, hoc dogma Manichæum esse, illud Nestorianum, neutrum ab vllis posse Christianis probari, quando vtrũque iam olim sit anathemate percussus.

Quamuis ego hæc non in publica, sed in priuata consultatione pro ea, qua obligabar, fide, dixissem, compertum est tamen, quo in discrimine vitæ fortunarumque mearum cõstitutus fuerim eam ob causam. Nec ignotum, quàm trepidè, quàm incertè, quàm hæsitanter Theologi Confessionarij, eam controuersiam primò susceperint, deinde quàm frigidè atque perplexè, quàm vanis & inter se pugnantibus sententiis tractarint, vt plus ipsis inter se esset, quàm cum Osiandro contentions. Ego Osiandro opposui non meum, sed Catholicæ Ecclesiæ iudiciũ, quo, cum regia Ecclesiæ via commonstraretur, nõ minus refutationes Confessionistarũ, quàm assertions Osiandri, refutabatur. Aliorum esto iudicium: ego de me nihil arroganter. Quod verò me ad Principes Catholicos contuli, nullam habet neque transfugij speciem, neque ambitionis: sponte enim, non coactus, Prussia deserui, cognatos reliqui & affines, iacturamque aliquot millium marcarũ contempsi (non ignota refero) in ditionem Cæsaris Ferdinandi me contuli, non profectò aliqua adipiscendi honoris spe, sed salutis studio non amittendæ. Verè hoc à medici testis est lætalis ille morbus meus, cum Vratislavia, medicis de vita mea desperantibus, ostenderim eo in vitæ meæ discrimine nõ fucate me Lutheri religionem detestari, ex animo amplexi catholicam. Verùm quid ego hæc?

Nil

Nil enim ad Musculum: quem ego tanto non dignor honore: nam ipse quæ narrat, carent omni testimonio, destituuntur omni probabili documento, argumenta sunt ex Lucianicis deprompta narrationibus. Ita loquitur homo nefarius, vt in ganeo impuri Lenonis nõ in Scho la Ciceronis loqui didicisse videatur. Quæ enim emblemata istius Lenonij Oratoris sunt, nisi quæ manifestò vera esse noscuntur, ea mēdacia vt dicat esse, & calumnias? A me quæ aut ex Lutheri libris citata sunt, aut ex Melanthonis, aut aliorum, ascripsi librorum nomina & loca. Quod hac in re crimen falsi? quæ calumnia? quod maledicendi studium? Sed somnium istud est ex elephantina istius hominis porta profectum, & oculis orbum, & luce veritatis cassum. Cur Musculus volumina ea, quæ sunt à me allegata, non inspexit, vt probabiliter posset ac verè pronunciare, sit ne ita, vt ego citauerim, vel non sit? Sed ille (sicut mos est sectariorum, quod ipsi faciunt, solent accusare aduersarium in genere garrit, nec, cur quicquàm garrat, aut pronunciet rectèue habeat, legitimis rationibus sibi euincendum arbitratur. Quid attulit Musculus, dum me inuidia grauat maledicentiæ & calumniarum, nisi procacem quandam & meretriciam calumniandi maledicendique proteruitatem? Suos sectarios laudat, conuitiatur.

Catholicos: sed quod argumentum, cur hoc vel illud rectè faciat, in medium adduxit? Nullum. Nisi forsitan, quia ipsi homines docti, nos indocti: illi doctores clari, nos obscuri: illis licet, quòd nusquam est, asserere: quod est, inficiari: nobis nõ licet. Scholasticorum doctorum Antilogias, iurisq̄ue Canonici nos Musculus iubet colligere, quas putat infinitas esse, suas verò fuorumq̄ue, quasi nullæ sint, aut certè nullius momēti, nõ attendere. Nolunt ista nuper exorti euangelij lumina, ætiologias, cur quidquam asseuerent, argumentis testimoniisq̄ue euincendum requiri. Verum, vt istam ad rem viri graues tardiq̄ue sunt, ita veloces pedes habent ad effundendum sanguinem, vt, vbi veritatis argumentum sibi intelligunt deesse, ibi gladio, Martiniani, seu (quod idem est) Martialis Euangelij supplere queant. Me breui mala morte ac infelice perituro prædixit Francfordiensis Propheta, sed non spiritu Eliæ, aut Elizæ, sed eius, qui, vt mendax est, ita & homicida. Et procax, & insidiosa bestiola est Musculus, planeq̄; *μάσωφ* credi posset, si æquè ei adesset facultas, atque voluntas prompta est, Sicarios aliquot conduxisse: qui ex infidiis clam mihi necem afferrent. Eo pacto ipse se prophetam haberi posse putat, & me eodem iure Iulianum. Vtitur exemplis recentibus eam ad rem hic propheta Pacæi nimirum, ac laudatissimi principis, Episcopi Her-

bipolensis.

bipolensis. Vides, optime lector, atrocissima latrocinia, tanquam iusta supplicia collaudant nostri Euangelici. Edidit nuper nescio quis, scriptum quoddam, quo non dubitauit author, quòd alter eorum à crudeli sicario interfectus est, id optimo iure & quidem diuinitus factum asserere. Hinc profectò dubium debet videri nemini, quo spiritu de mala morte mea, quam Deus in ipsius caput auertat, prophetizet Musculus Francofordianus. Me, adiuuante Domino, neq̄ue minis paratæ cædis, neq̄ue obiecto exemplo siue Iuliani, siue Herofostrati quisquam auertet à veritate Catholicæ fidei: quam confiteor me amplexum adedò integrè, vt si venulam in corpore meo vllam sentientem cū sectariis, cognoscerem, excidi illam curarem: tantum abest, vt hæreses queam Lutheri probare: in quas mihi verbis præiri, nunquam sum passus. Precor autem Deum, vt me vasculum aliquod velit esse misericordiæ suæ, ac si res ita postulet, minimè dubitem martyr pro veritate veri Euangelij, contra falsum fictumq̄ue Euangelium Lutheri, honestam mortem constanter oppetere.

DEFENSIO
RESPONSIO AD CONFLI-
CTAS DISSENSIONES, QUAS
inter Catholicos esse falso criminatur
Matb. Illyricus.

Um Mathias Flacius, homo Illyricus, cerne-
ret in Germania pas-
sim libellos quosdam
contra me editos, tan-
quam ferales quasdam
discordiarum, furiarū-
que faces volitare, pi-
guit illum, ne, quando
hoc in ludo nunc primas obtineat, frequēti ap-
plausu populi, postremus esse existimaretur. Ne
etiam vulgato eo, quem secuti socij sunt, modo
vteretur, aliter statuit hoc dragma producendū
ex scena, imitatus nimirum eius generis mulie-
rem, quæ corpore suo quæstum facit. Eam e-
nim, si honesta matrona hoc, quo vocari con-
fuevit, nomine appellet: tum illa confestim con-
tra in hęc, Et tu talis es: quippe, cum se esse seor-
tum negare non possit, eiusdem criminis macu-
la aspersam cupit aduersariam videri, vt paritas
exæquatæ turpitudinis, quoquo modo culpam
leniat scortationis. Sic etiam Illyricus se suosq;
gregales purgat. Quia enim ita in libro meo ali-
cubi rationabar, notam hæreseos esse, quod hæ-
retici

FRIDERI. STAPHY. 41
retici semper inter sese soleant esse discordes de
præcipuis Christianæ fidei articulis: cum autem
Lutherani furiosè inter se dimicēt de ipso Chri-
stianæ religionis fundamento, hæreseos notam
illos non posse effugere, significabam. Pronun-
tatum alterius largiuntur plerique omnes: pos-
terius Iacobus Smidelinius infestè negat, Illyri-
cus concedit, pensatque crimen, quod suum esse
agnoscit, alio crimine, quod nostrum esse, ne-
quaquam agnoscimus. Itaque suo in libro con-
tra me euulgato hunc fixit scopum, & quamuis
esse hæreses inter Lutheranos, ipse non modò
non inficietur, sed publicè & scribat & procla-
met, nos tamen vt refellat, regerit idem crimen,
quasi etiam inter Catholicos sint horrendæ dis-
sensiones. Nos verò illud Illyrici responsum,
veluti rectè confessum, accipimus, esse videlicet
inter Lutheranos multas hæreses: hoc aut quod
in nos regerit, constanter negamus, iure reiici-
mus: euinci enim non potest vlllo modo, etiamsi
furiat, mediisque rumpatur Illyricus. Quapro-
pter id nunc agam, sed breuiter, vt doceam in-
ter Catholicos (quo ad tamen re ipsa Catholicici
sunt) nullas esse, nec fuisse vnquam dissensiones
de fundamento & præcipuis Christianæ fidei
articulis per Ecclesiam, ex orthodoxa scriptu-
rarum interpretatione, ritè definitis atque con-
clusis. Quo autem hoc ego planius faciā & ma-
gis perspicuū, punctim oportet constitui, quod
F

fit corpus doctrinæ Christianæ, quæ præcipua membra, qui articuli necessarii: quæ demum particulae; quibus læsis, corpus tamen integrum maneat, itemque quæ accessoria, qui vestitus, & similia eiusdem generis. Dubium (credo) est nemini, omnem Christianæ doctrinæ constitutionem, rectè diuidi solere in ius diuinum & humanum: quorum illud nulla auctoritate hominum mutari possit, hoc possit: vtrumque tamen ita inter se copulatum, vt alterum absque altero non queat commodè existere. Hoc adeò planum esse & manifestum confido, vt qui inficiari audeat, nemo mortalium reperiatur. Ius autem diuinum, id est, quod Deus siue in lege morali Moysi, siue in Prophetiis & Euangeliis Christi, siue aliàs patefecit ad institutionem, salutemque humani generis necessarium. Huc pertinet non solum scriptus sacrorum Bibliorum textus, sed verus etiam huius atque Orthodoxus intellectus: qui, si Catholicus est, & quia Catholicus, falsus esse & sectarius non potest: necesse est, vt planè verus sit, nec vlli refragabilis mortaliù. Quo fit ex hoc Catholico scripturarum intellectu quicquid conclusum fuerit, & qui hinc per œcumenici Concilij consensum sanciti canones, explicitè sint iuris diuini, nec minus, quàm ius diuinum implicitè scriptum, cum plus vno non possit eadem in re esse verum, sed eandem oporteat esse tam in textu, quàm

quàm in glossa: tam in τὸ ἐπίλω, quàm in τῆ δια-
voia, veritatem: visumque fit, vt quicquid huic Catholico scripturarum intellectui, & sacris Canonibus inde ductis, contrarium innouatur, pertinaciterque contra legitimum Ecclesiæ magistratum defenditur, sit hæresis. Ius positium, quia iuris diuini vestitus est, circumstantias considerat, & accidentia, quibus res in genere positæ applicari possint indiuiduis personis ac rebus. Sed hoc ius ante legitimam sanctionem, liberum est atque adiaphorum: postquam verò sancitum positumque est, à nemine potest nec debet dissolui, nisi ab his, à quibus poni potuit. Et quicquid contra hoc positium ius, quando iam positum legitime & sancitum est, & contra hos canones, qui inde iudicio Catholicæ Ecclesiæ producti sunt, innouatur, pertinaciterque defenditur, schismatis speciem habet, aut certè rebellionis. Eaque de causa omnes sancti Patres, cum illud Pauli explanant: State Fratres, & tene traditiones meas, quas edocti estis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram: constanter asseuerant vniuersi, quod & scriptum verbum, & non scriptum, traditumque ab Apostolis, vtrūque pari veritatis auctoritate habendum sit. Vnde illud Hormisdæ canonibus insertum, vt est in Decretis, cons. 25. q. 1. Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & in cõstitutis patrum nullatenus deuiare. Crassiore ego

hæc quidem Minerua, quam solent homines in hoc genere excellentes, spero tamen, licet generatim à me dicta sint, nihil habere absurditatis.

Membra autè Christianæ doctrinæ, quæ summam diuinam iuris complexa est, præcipua sunt (etiam vestro iudicio) de Deo vno & trino, de creatione, de prædestinatione, de peccato, de libero arbitrio, de lege, de Euangelio, de iustificatione, de fide, de operibus, de legis impletione, satisfactione, & merito, de pœnitentiâ, de Redemptoris Christi beneficio, de Ecclesiâ, de Sacramentis, de potestate ciuili, & aliis. Hæc (& si quæ alia præterea) membra Christianæ doctrinæ in vnum collecta, efficiunt aliquo modo corpus Christianæ & Catholicæ religionis. Vicissimque eadem ista membra legitima partitione in suas diuisa partes, Catholicæ fidei articulos constituunt. Quocirca omnes illi, qui aut reale membrum aliquod, aut realem articulum fidei, siue collidit, siue loco commutat suo, eumque conatum suum aduersus consensum Catholicæ Ecclesiæ defendit, non potest non hæreseos crimen committere. Ceddò iam Illyrice, agamus placide, facessant affectiones priuatæ, rem videamus. An non, si qua dissensio est, eam necesse fuerit, aut de humano iure esse, aut de diuino? Credo id largiri te nobis. Si de diuino est, necesse quoque fuerit, vt sit aut de principali membro aliquo & articulo tali, quo læso, corpus

pus integrum nequeat persistere: aut certè de aliqua eiusmodi particula, qua vel ablata, vel læsa, vel relicta in dubio, corpus tamen incolume possit: & integrum remanere. Si iecur lætaliter læsum est, aut pulmò, aut cor, aut cerebrum, quoniam principalia membra hæc sunt, vt animal intereat, necesse est: si vngulam pedis abscideris, si eliseris costam, si conuleris armum, non morietur fortasse pecus continuò quidem, at mutilatum tamen articulo, functionis suæ munus cogitur deserere: Sin contra capillarem venam incidaris, aut cutim raseris, incolume potest esse, nec idcirco mox integritatem corporis sui amittit. Atque esto, sint etiam nunc, fuerintque olim inter theologos de aliquo fidei articulo nondum per Ecclesiam determinato contentiones: quam istæ habent faciem hæreseos? Nullam penitus, si non fiunt fractis charitatis Christianæ repagulis, non contra iudicium legitimi concilij, non contra Ecclesiæ Catholicæ definitam sententiam. Ante annos pene trecentos vehemens fuit disputatio inter theologos, alijs asserentibus per virtutem baptismi paruulis culpam quidem remitti, sed gratiam non conferri, alijs contrà, & culpam illis remitti, & virtutes, & quæ has informet, gratiam infundi quo ad habitum, licet non confestim, quo ad vsum. Discussa hæc questio est inter Patres œcumenici Viennensis cõ-

cilij, & approbata assertio posterior est, prior reiecta, authoribus tamen huius nequaquam de hæresi damnatis. Nam licet ipsa illa assertio, hæresis fuerit per se, sed tamen, quia authores sui illam, cum Catholicæ Ecclesiæ definitionem intellexerant, non defenderunt errorem pertinaces, hæreseos damnari non potuerunt. Non modò enim error de S. scripturis, sed & pertinax erroris defensio, facit hæreticum. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, inquit Diu^s Paulus: Charitas enim *ὁ ἀγαπᾷ*, *ὁ φρονεῖ*, non superbit, non proteruè obstitit rectè mouentibus. Idcirco sua ad Glorium & Elenium epist. August. sic non pertinaciter errantem excusat: Qui sententiam suam, inquit, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinacii animositate defendunt, præsertim, quam audacia suæ præsumptionis non pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunto autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputadi. Quærebát theologi veritatem ante Viennensè concilium disputando, post concilium veritati per Catholicam Ecclesiam inuentæ subscripserunt obediendo, nec vlla pertinacia sententiam suã defendentes. De Catholicorum disputationibus hæc lex viguit semper, hæc dissensiones hæcenus

nus deremit, & si quæ adhuc sunt inter Bernhardinos & Dominicanos, inter Sotù & Catharinum, & similes, dirimet proximo Concilio, cù Catholica Ecclesia vnum in locū coierit. Hinc satis manifestum esse, spero, qui in dissensione non sint hæretici: iam collustremus, qui hæretici propriè queant dici. D. August. contra Manichæos scribens, ita hæreticum definit: Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, prauumq; quid sapiunt, si correcti, ut sanum rectumq; sapiant, resistunt cõtumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, heretici sunt. In eandem sententiã D. Ambrosius etiam, cù illud D. Pauli exponit, Hæreticū vita. Hæretici sunt, inquit, qui per verba legis (id est, scripturæ sacræ) legem impugnat. Propriū enim sensum, verbis obstruunt legis, ut prauitatē suæ legis (id est, suorū dogmatū) autoritate scripturæ commendent. Ecquid nõ graphicè vterq; Sãctus Ecclesiæ Episcopus depinxit Lutheranos hæreticos? Nihil aliud hi crepāt, quàm verba legis, hoc est, scripturarū: & harū interea orthodoxum intellectū impugnat earundem scripturarum verbis, ut expugnato genuino illarum sensu, suum proprium sensum & hæreticum, scripturarum autoritate cõmendent imperito populo. An nõ proprius hic Lutheranorum est, qui Catholico consensui repugnat, dissentitque ipse secū? An non eum ipsum

dissentientem sensum suum pertinaciter defen-
 sant, non superbè excusant, non propagant ne-
 fariè in detrimentum Catholicæ Matris Eccle-
 siæ? Tu hîc cõfer, Illyrice, dissensiones: & istas,
 quæ inter vos sunt: & has, quæ inter catholicos:
 atque id tandem nobis ediffere, vestræ ne debe-
 ant, an nostræ censerî hæreticæ. Dogmata vtri-
 usque partis pensitemus, prius vestra, nostra de-
 inceps. Membra & articuli Augustanæ Confes-
 sionis sunt, vt suprâ dictum est, de vno & trino
 Deo, de lapsu Adæ & peccato, de lege & Evan-
 gelio, de Christo, de libero arbitrio, de iustifica-
 tione, de fide & bonis operibus, de sacramento-
 rum numero, de Baptismo, de Cœna Domini,
 de pœnitentia, de sacris ordinibus, de Ecclesia,
 de ritibus Ecclesiæ, de ciuili magistratu & simi-
 libus. Hæc membra, & quos inde colligitis, arti-
 culos habet & tractat Confessio Augustana.
 Atquî opinor te, Illyrice, item fateri nobiscum,
 & ad eò quidem etiam, vt, si quis in his errorem
 committat, defendâtque pertinaciter, illum hæ-
 reseos crimine reû velis esse, quia de fundamen-
 to articulisque fidei fit in tali contentione peric-
 ulum. Credo etiam te non ire inficias, comuni
 nomine nunc Euangelicos dici, Adiaphoristas,
 Maioristas, Saxonicas Ecclesias, Zuinglianos,
 Osiandrinos, Brentianos, Suencfeldianos. Nam
 si roges horum aliquè, cuius religionis sit, mox
 eorum quilibet, se Euangelicum esse responde-
 bit.

bit. Iam igitur cum illi sint articuli Euangelicæ
 fidei vestræ, & hi greges Euangelici: inuestige-
 mus sanè ex ordine articulorum confessionis
 Augustanæ, an de articulis fidei vestræ, & de fun-
 damento dissentiat, an de leuibis friuolisque
 materiis. Quando igitur tu, Mathia Illyrice, ne-
 gas (hoc enim ordine percurram articulos) τὸν
 λόγον in Euangelio Ioãnis, personam esse, quæ-
 admodû epistola tua te sentire conuincit, quid?
 de articulo fidei ne ista dissensio inter vos est,
 an de lana caprina? Nunquid hæc connectio
 Aristotelica non est? Negare, quod ο λόγος sit
 Deus, est Arriana & Samolatena hæresis. Illyri-
 cani negant illud. Est igitur inter Illyricos
 Arriana hæresis. Cum Osiandrini, homines vel
 inprimis Euangelici, scribunt ac docent, quòd
 illa imago Dei, quam D. Paulus appellat virum,
 sit incarnatum Dei verbum, ipseque ad eò Chri-
 stus, Dei & Mariæ filius, & quemlibet Chri-
 stianum esse eandem, quæ Filius Dei est, imagi-
 nem: cumque Melanthon contra asserit, esse in
 mente veram notitiam Dei, in voluntate arden-
 tem dilectionè: de articulo fidei ne res ista con-
 trouertitur? De peccato originali secus intelli-
 gunt Euangelium in Heluetia Zuingliani, secus
 Lutherani in Saxonia, hi enim esse naturam
 ream, nec posse integrè tolli in hac vita: illi con-
 trà, esse naturalem morbum quendam, qui tolli
 queat radicitus. De fundamento ne fidei est ista dis-

dissensio? Tu, Sazonésque tui legem, neque ante, neque post iustificationem esse necessariam dicitis: Philippus contrà, ante iustificationem requiri, vt sit agnitio peccati. De fundamento fidei ne, est scire, quis integer sit vsus diuinæ legis? Culpas Philippum, quod malè sentiat de discrimina legis & Euangelij: an nec hæc confusio est de fundamento fidei? Osiandrii docent, Christum ex sola diuina natura iustificare hominem, Stancariani ex sola humana: vtrique homines Euangelici. Iacobus Smidelinus in Sueuia, & Nicolaus Gallus Ratisponæ, asseuerant Christum quoque in inferno passum, atque sensisse æterni ignis cruciatum. In ciuitatibus Maritimis docetur cõtrà, nullum esse infernum, sed (cum suum cuiusque sepulchrú dici soleat Hebraicè infernus) in sepulchrum, non ad inferos, descendisse Christum. Qualia hæc dissidia censenda? de articulis fidei ne, an de fursure externæ cutis? De libero arbitrio est ne leuis discipulatio, cum tu negas rectè de beneficio Christi posse constitui, nisi dogma Lutheri de seruo arbitrio stet incolume? Cũ itaque tu, & Calvinus sententiã Melanthonis oppugnatis: de asini vmbra ne vobis lis est? Tu sola fide hominẽ vis esse iustum: Melanthon & Maior, fide quidẽ principaliter, charitate verò minus principaliter: itẽmque tu opera negas necessaria ad salutem, imò obesse etiam contendis: Maior omnia in oppo-

positum. Quin nec ista quidem fuerint de fundamento & articulis fidei? Quando alij duas ponunt, alij tres pœnitentiæ partes, ad eò ne res leuis est, num tres, aut duas partes in ritè diuidenda ponas? In hæreditaria, & re pecuniaria fas non est, in tanto Sacramento erit? Tu septem crassissimos tuorum errores de eodem hoc Sacramento recensens, & tamen negantur esse in Lutheranismò hæreses. Quanta etiam etiam inter vos est de Sacramentorum numero digladiatio? Tu Genæ & in Saxonia duo recepisti, quod tibi cum Caluino est commune: Lipsenses Theologi tria agnoscunt, nec plura, nec pauciora: Melanthonij, quatuor esse volunt: Sunt, qui vnum admittant duntaxat, reliqua repudient. Perinde nẽ est, siue statuas vnum, siue duo, siue tria, siue quatuor? Si hæresis est, Sacramentum Domini violare: penitus tollere, erit & hæresis, & sacrilegiũ simul. Quid Calviniani & Anglicani Euangelici sentiant de baptismo, tibi notum est: quid tu, tuique similes, non ignotum nobis: an negas litem esse de fundamẽto fidei? Tu Ecclesiã esse inuisibile defendis contra Meniũ: Melanthon quondam in apologia idem tutatus est contra catholicos: iam, versa vice, in vltimis locorum cõmunium editionibus, & alibi, esse Ecclesiã visibile asseuerat. Quid autem? Si nihili interest, cur antea sacrilegiũ iudicastis, si quis diuersum sentiret?

Cur nunc secus, cum illud displicet, hoc placet? Cum Lutherus negat esse superioritatem, cum subditis interdicit, ne præsentent obedientiam principibus, cum in militiam aduersus Turcam cōtribuere vetat, quid? an ius diuinum non violat, qui resistendum docet magistratui? De Cæremoniis verò, aliisque Ecclesiastici iuris negotiis, quia ad ius positium pertinent, non scrupulosè disquiram: de dogmatibus autem articulisque fidei nunc potissimum: qui aded apud vos in dissensionis crimine versantur, ut nolitis, velitis, non hæresin, sed infinitas hæreses esse inter vos (quemadmodum & tu, & Gallus, & ipsi duces Vinarienses ingenuè falsi estis) fateamini, necesse est: quando quidem non solum earum hæresium, quas contra Catholicos, verumetiam, quas in vosmetipsos, sociosque vestros mutua lite controueritis, criminosa nomina extent apud antiquos scriptores: id quod me, quoties & quandoque necessarium fuerit, abunde demonstraturum polliceor: siquidem tu, & Gallus, & Amsdorpius, hic in publica confessione suæ doctrinæ, ille in libro hypotheseum, affirmatis, non esse dissensiones istas vestras verbalia certamina: sed esse de ipsa Evangelij medulla, graues controuersias, & eiusmodi contraria, quæ nullo modo possint conciliando palliari, sed cōtradictiones simpliciter, quæ alterutrius partem postulent condemnationem. Ita enim scribit

bit Gallus in suis hypotheseibus ultimo folio: Sunt inter nos non leuibus de rebus dissensiones. Sed de lege & Evangelio, de iustificatione & bonis operibus, de sacramentis & vsu ceremoniarum quæ quidem coire simulque stare haud possunt, ut sunt, lex in templis docenda est & non est, iusticia nostra aut ipsa est dei essentia, aut ipsius in nobis opus, aut imputatio obedientiæ eius extra nos. Sanguis Christi neminem iustificat, & aduersans huic Pauli sententia. Per ipsius sanguinem iusti facti sumus Rom. 3. Nemo sine bonis operibus salutem adeptus est huic contrarium bona opera non sunt necessaria ad salutem. Denique Christus corporaliter in cœna adest & promiscuè a bonis malisque sumitur. Et Christus spiritaliter presens a bonis tantum percipitur.

Pleni sunt talium anathematum libri vestri, quibus aut vos alios damnatis hæresium, aut alij vos vicissim. Vinarienses Principes nouem sectas, harumque singulas multarum hæresium reas proscribunt. Quæ quidem sectæ non modo vos damnant singulæ, sed etiam sese ipse mutuo hæreticas esse proclamant. Quod scelerum te, hæresiumque authorè, ostendit schola Vvittembergensis? Quod tu contra in proximo libro Melanthonem? Prouoco ad scripta vestra de his ludis edita: ac nisi decies crudeliora fuerint in sese, quàm hic recitantur à me, patiar ma-

læ fidei notam mihi iniuri: nec, si fortasse, qui vobis est mos, inficiari velitis, desunt vestri complures libri, testes mutæ inter vos de hæresi damnationis. Aduersus Gæppingensem Smidelinum si quis forte scripturus est, colliget ista de moribus concordiaque vestra suffragia publica. Hoc in loco fatis est, certò agnosci, vos non de stipulis au scæno gladios stringere: nec tam de terminis, quàm de possessione dominici agri, de ipsoque possessionis titulo sociale bellum gerere. Sit ergo id nunc à me responsum Illyrico, me vnà cum ip[s]is sanctè rectèque fateri, esse in Evangelicorum doctrina & societate manifestas hæreses, esse schismata, & ea horrenda (vt ipsorum vtar vocabulo) quidem. Iam id restat, vt doceam dissensiones quidem & esse & fuisse semper in Ecclesia: at quo nam modo? Nimirum aut de subtilibus illis theologorum disputationibus, quas inuestigandæ veritatis causa, Ecclesia non modò non damnat, sed præmiis ornat etiam: aut de rerum quotidianarum commertiis, vt de iure & possessione Ecclesiasticorum bonorum, de dignitatum gradibus, de collatione sacerdotiorum, aliisque generis eiusdem. Quis autem ita inhumanus, rerumque est humanarum imperitus, vt postulet ab Ecclesia, ne istis de rebus clerus inter se litiget, aut iure contendat? Licitum enim id per se esse, scriptura S. nos docuit. At si quis idem tamen fraudulenter,

lenter, si quis seditiosè, neglectæ charitatis vitium est, non crimen hæreseos. Quanquam verò vtrúque malum est, sed minus tamen, quod ad priuatos mores pertinet: maius, quod aduersus fidem committitur, quia ad vniuersos quodammodo redundat: eoque fit, vt hoc acriter radicatusque extirpandum sit, illud aliquando tollerandum propter infirmitatem peccantis personæ. Huc spectant, primum lex Christi, vt qui Ecclesiam audire non velit, sit vobis tanquam Ethnicus & publicanus: deinde illud Pauli, Hæreticum vita. Et iterum: Tollite malum è vobis: quia serpit hæresis tanquam gangræna, ferro est ignique eradicanda. Rectè itaque censet Ecclesia, quando hæresis est violatio diuini iuris, pœnam sequi oportere, vt hæretici igne concrementur, memoriæque eorum vnà deleatur cum cinere. Quamobrem etsi exortæ in Ecclesia hæreses fuerunt, semper, attamen, quoniam ab Ecclesia exierunt, de Ecclesia non fuerunt, abscedit illas veluti putrida atque contagiosa membra: non possunt itaque, postquàm damnatæ renunciatur, esse in Ecclesia propriè dici. Quia enim cū vna fides sit in Ecclesia, & hæresis semper variis inter se discordiis diuisa, impossibile est, eritque in æternum Illyrico, cõmonstrare, vel vllá esse nunc, vel quòdam fuisse in Ecclesia hæresin. Quæ admodum igitur nego vllas hæresium discordias

esse apud nos: ita fateri vos oportet, esse in Ecclesia multa prauorum morum zizania: quæ sæpe de meo & tuo, de quæ mutuis fraternæ charitatis officii, non de rectitudine fidei, pariât graues contentiones: quas tolerari oportet cū, funditus euelli non possint. Hinc sanè Mathia Illyricæ responsionem in te meam ordiar, primum quæ id quæro abs te, cum Barnabas dissentit à Paulo, aut Paulus à Petro, quo de iure id fuerit dissidium? si de diuino? aut de fundamento fuit & aliquo articulo fidei, aut de re leuicula quapiam. Si de iure positio? nihil ad articulos fidei. Barnabas Marcum voluit socium itineris, Paulus non voluit, quid hæc dissensio ad articulos fidei? Priuata affectionis motus fuit, non commotio in fundamento fidei. Petrus cum esset Iudæus, & viueret ethnicè, volebat ethnicos Iudaicè viuere. Vidit errorem Paulus, restititque in faciem Petro. Qua de re fuit contentio? Non sanè de iure diuino, sed de humano, hoc est, non de articulis fidei, non de fundamento doctrinæ disceptabant, verùm de viuendi ritibus, more ne Iudæorum, an Ethnicorum Christianis liceat viuere. Et quoniam de hisce rebus externis nondum fuerat communi vniuersæ Ecclesiæ consensu ius vllum positum, peccauit quidem Petrus, at minus tamen, quàm si iam positum extitisset. Quin admonitus de errore Petrus, non dissoluit vinculum charitatis,

nec

nec cæterorum Apostolorum consensio relictus est vltius: vnde manifestè cerni potest, Petrum schismatis rebellionis sue crimè nullum commisisse, multo minus hæreseos. Quòd autè se Cyprianus opposuit piæ admonitioni Romani Pontificis, quo affectu id fecerit S. Martyr, soli Deo cognitum est, quo ipsius causæ euentu, tempus patefecit. Errasse Cyprianum certum est, atque, si post declarationem pleni concilij, catholico christiani orbis iudicio non obtemperasset, in hæreseos censuram incurrisset proculdubio. De Anabaptizandis his, qui ab hæreticis errant baptizati, dogma Cypriani ne Lutherus probauit quidem, cum rectè damnatum id ab vniuersis viderit. Falso autem profus, moreque suo Illyricus, cum ait Cyprianum disceptasse cū Cornelio de primatu: nam D. Cyprianus multis in locis primariæ dignitatis honorè defert Rom. Ecclesiæ, tanquàm sedi Apostolicæ. D. Basilius sua ad Samotanas epistola conqueritur de litigatione Sacerdotum: & ad Clerum Cæsariensem scribens, excusat novos, quos introduxerat psallèdi modulos: & volumen de sancto spiritu abs se absolutum, concludens, præsentis Ecclesiæ statum describit, narratque illarum tempestatum procellas. Quid autem hæc litigationes clericorum de rebus positio iuri subiectis, ad excusationem vestrarum hæresium? Olim con-
certarunt de collatione dignitatum inter se Sa-

G

cerdotes Samofateni: ergo hæreticæ diffension-
nes Lutheranorum etiam tolerandæ sunt: quasi
nos, quid exemplo demonstratur aliquando pa-
tratum, id nobis iure existimemus licere, & qui-
dem in re dissimilima. Deplorant æquè veteres
ac recetiores theologi miseriam Ecclesiæ & af-
flictiones, damnant malos mores cleri, hæreti-
corum sparsa venena execrantur: quid igitur?
quoniam fuerunt Ecclesiæ semper cruenta cer-
tamina cum sectariis: vestræ discordiæ eam ob
causam non sunt hæreticæ? Sic Illyrica diale-
xis. Aristotelica hoc modo: Ecclesia Catholi-
ca fundamentum veritatis est: Veritatis autem
fundamentum errorem nescit, hæresin non to-
lerat: Iure itaque iam pridem vos, vestrasque di-
scordes sectas damnauit, deuouit, eiecit for-
as Ecclesia.

De Origenis doctrina, quamuis alij durius
censerent, alij mitius, & quo genere criminis
damnanda fuerit, disceptatum esse, verum est,
quis refellit? Sed illud non verum, quod sub-
indicat Flacius, Chrysostomum, quia in Ori-
genis fauorem propensior fuerit, defendisse e-
ius errores, aut suscepisse vlllo pacto. Litem sci-
mus fuisse Romanis Pontificibus cum Constan-
tinopolitanis Patriarchis, vtra sedes primaria
sit, vtri altera debeat parere: itemque sit ne Ro-
manus Pontifex iure diuino successor Petri, an
humano. Quid (quæso) hæc quæstiones ad hæ-
reses

reses & discordias vestras? Nemo theologorum
vnquam, nemo iureconsultorum, ita insaniuit,
vt, cum disceptatur, sit ne hæc lis vel de huma-
no iure, vel de diuino, hanc ipsam disceptatio-
nem, diceret esse hæresin? Frustra itaque, pro-
fusque ineptè hæc dissidiorum exempla, quæ
iuris positiui Canonibus & iudicata in Eccle-
sia, & dirèpta sunt, obtenduntur hæresium Lu-
theranicarum extenuationi, in fraudem iuris di-
uini. Fuit inter Augustinum & Hieronymum,
non de autoritate scripturæ S. sed de versione,
tum Græca tum Latina, disputatio: dum hic
Hebraicæ linguæ peritia confusus, translationes
aliorum negligere videretur: illeque vicissim no-
uitatis studium reprehenderet in Hieronymo,
vetustam 72. seniorum editionem laudaret, quod
hæc non incertis miraculis diuinitus agnosceret-
tur patefacta. Ea inter ad hos tam præclaros Eccle-
siæ doctores, amica velitatio de versione, simi-
libusque Ecclesiæ negotiis, num habet vllam hæ-
reticæ diffensionis speciem? Si omnis discordia
hæresis est, quæ natio, quæ vrbs, quæ domus tan-
dem, aut priuata familia, non erit hæretica? At est
absurdum hoc, cum in Catholicæ religionis fide
non vrbes modo, sed regna etiam & gentes plu-
rimæ vnanimes, concordæque, & sunt, & erunt
semper in fide Catholica.

Postea verò Illyricus, quàm satis se firmum
iecisse causæ fundamentum putauit, quippe si si-

miles inter Apostolos sanctosq; patres, discordias, quales inter Lutheranos videt, esse persuadere conatus esset, ad rem vult videri propius accedere: trahitque in argumentum, quia sint non solum singulis hominibus, sed & vrbibus, & prouitiis patroni peculiare, vt scilicet Marcus Venetis, sanctus Stanislaus Polonis, Borusis sanctus Albertus: eaque de causa, cum Catholici tam diuersos sibi patronos accersant & tutelares, dissidere illos in doctrina Christianæ religionis. Bella ne isthæc ratio est? Catholicorū alij Petrum Canisium malunt, alij Mathiam Cirtardum cōcionantem audire, cum licet vterque in suo genere excellens sit, neuter tamen docet ab altero diuersum, nec catholici, qui vel hunc, vel illū libentius audiūt, idcirco discordes censentur. Alius Patauini medici operē vti mauult, alius Bononiensis, alius Salernitani, alius alterius: idcirco ne medica ars praua est, vel penitus sunt in arte sua medici discordes, vel ægro tantes de medicina dissentiant? S. Vrichum patronum colunt Augustani ciues, quia Euangelium Christi ea in vrbe instaurauit, miraculis illustrauit, propagauit aliud etiam. Salisburgenfes contrā, D. Rubertum, quod & ipse fuit in Alpibus illis primarius Euangelij Apostolus. Eadem de aliis ratio & causa est. Sed quid inde dissidij colligis, demens Illyrice? Addis præterea istis ineptiis, vt vanitatem tuam cum per-

nicie

nicie religionis Christianæ coniungas, homines omnem salutis suæ fiduciam in Sanctorum Patrociniis collocare, eisque honores diuinos, qui soli Deo debeantur, tribuere. Sed verum istud non est, flagitiose, falsoque criminariis omnium temporū Ecclesiā. Quo honoris titulo & iure inuocentur Sanctorum suffragia, aliud spectat, satisque est explicatum ab aliis, ego non disputabo nunc. Hinc tandem accedit homo Sterquilinarius ad examen scilicet canonum, theologus nimirum, qui nullū vnquam à quoquam mortalium, quid Canon sit, audiuit, didicit nō dicam. Quæ autem ista est, ô stultissime Flaci, arrogantia? quæ supraquam credi possit, superbia tua? Nulla vllius hominis ætas satis esse potest, vt scientiam Canonum mediocriter, quanta illa sit, queat perspicere: tantum abest, vt meliora eis proferre possit. Tanta est canonum inter ipsos consensus, tanque necessariò cohærens mutuo nexu disciplina, vt tu Illyrice indignus sis, qui, quæ illa, & quanta sit, debeas cognoscere. Contrariæ reperiuntur sanctiones. Ingens peccatum. Quibus autem in rebus? In eis ne, quæ sunt iuris diuini? Auertat Deus: prudentiores enim dedit Deus semper Ecclesiæ suæ œconomos, quam tale vt flagitium committerent. In illis igitur, quæ iuris positiui? Ita prorsus & rectè quidem. Quia enim dubium non est vlli Christiano, œcumenicum

G iij

concilium vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ personam quasi repræsentare: cum hæc ipsa Ecclesia sit (magistro spiritu scilicet) legitima fidelisque scripturarû, iurisque diuini interpres, quia nec addit substantiæ diuini verbi quippiam, quod abesse oporteat, nec subtrahit, quod adesse necessariò: cumque hoc præstet fideliter, nec id solet negligere, quo rectius generales illi ex diuino iure deriuati Canones singulis personis pro diuersitate diuersorum casuum applicari possint, atque dispensari, quin etiam ex circumstantiis, quæ circa substantiam diuini iuris versantur, ius formet posituum, & ex hoc confirmes sanciat Canones: qui, sicuti communi Catholicæ Ecclesiæ consensu sanciti sint atque recepti pro temporum locorumque opportunitate, sic queant eiusdem Catholicæ Ecclesiæ consensu mutari, queant deleri, queant reponi dissimiles atque diuersi. Quid hac in re hæreticè dissidij est? Est, inquis, vbi Canones matrimonium concedunt Sacerdotibus, vt dist. 31. Nicæna Synodus: est contrà, vt dist. 32. Seruanda est igitur, vbi adimit penitus. Nunquid contraria hæc non sunt? Diuersa sunt, fateor, & relatiua opposita, non contraria: quoniam matrimonium non opponitur cœlibatui tanquam ignis aquæ: nec priuatiua sunt, quoniã non omnis homo natus est, vt sit coniunx: atque si esset, necessariò, nisi copularetur, eum aliqua parte

sui

sui priuari oppoteret: quod autem cum non eueniat, necessitas ducendæ vxoris imponi debet nemini. Quare etiam si ipsum matrimoniû: res sacra est, planeque diuini iuris, nec, ne non sit, vlla hominum autoritas potest efficere: certum tamen est, coniugium, non ratione ipsius, sed respectu personarum, esse adiaphorum, vt liceat ducere, qui velit, qui nolit: & hoc liberum esse, vt liceat non ducere. Eamque ob causam D. Paulus: Dico autem, inquit, cœlibibus (*ἀγαμοῖς*) & viduis, ipsis bonum est, si maneat sicut & ego. Hoc dat consilium Paulus, cœlibatum suadens: illud contrà non continentibus, Si non continent, inquit, ducant vel nubant: melius enim est nubere, quàm vri. Vtrunque esse bonum affirmat: sed alterum tamen altero esse melius: quoniam qui ducit, inquit, bene facit: qui non ducit, facit melius. Idcirco & D. Gregorius Nazianzenus cœlibem vitæ statum sic carmine celebrat.

ὁ λβιος ἀζυγέων μακάρων βίος οὐ θεότητος,
εἰσι πέλαις καθαρῆς, σάρον ἀποψιδάωνοι.

Hæc sanè in vtrâque partem diuinitus concessa libertas, ex personarum circumstantiis præbuit necessitatem Ecclesiæ, vt vigore iuris positiui sanciret de vtriusque libertatis cõuenientia certos canones: sicuti factû esse videmus, &

G iij

hac lege prorsus: quia enim in neutro libertatis genere vltimus finis poni debet, sed medi⁹ quispian ad vltimum qui ducat, videlicet, vt carnali soboli procreandæ seruiat connubium: spiritali, cœlibatus. Hoc ex vsu Ecclesia ponderans circumstantias locorum, temporum, atque personarum, canones diuersos proposuit: Græcis Ecclesiis & Orientalibus, propter eius gentis & loci conditionem, concessit Nicæna Synodus coniugium, non vt omnes oporteat ducere, sed vt liceat, cui lubeat: Latinis occidentalibusque Ecclesiis non concessit, quòd hæ & fidei Catholica constantia, & honestate sanctioris vitæ semper Græcis plurimum præcellerant: quòd item sese vltro obstrinxerant voto casti cœlibatus: vnde d. 32. Stephanus Papa ait, occidentalis, non Orientalis Ecclesia castitatis votum obtulit. Aliter se Orientalium Ecclesiarum traditio habet, aliter huius Romanæ Ecclesiæ. Nam earum Sacerdotes, diaconi, aut subdiaconi in matrimonio copulantur. Istius autem Ecclesiæ, vel Occidentalium Ecclesiarum, nullus Sacerdotum à subdiacono, vsque ad Episcopum, licentiam habet, coniugium fortiendi, &c. Cuilibet Christianorū, antequàm vouit cœlibis vitæ castitatem, licet ducere, si vir est, si fœmina, nubere: postea verò, quàm vouit, vt abstineat, necesse est. Atqui huius positiui iuris Canonē insinuassee videtur D. Paulus, cū sic quærit: Alligatus vxori es?

Ne

Ne quæras dissolutionem. Solutus ab vxore? Ne quæras vxorem. vtrobique libertatem proposuit D. Paulus, vt, si velis ducere, possis hoc honestè facere, sin nolis, possis cœlebs viuere. At verò tum amplius liberum esse non voluit, vt, cum duxeris, licitum sit ab vxore solui: vt, cum cœlibem vitam vouisti, rectè queas à cœlibatu solui, copulari coniugio. Hæc cum ita sint, Illyrice, quàm tu hîc discordiam fingis? quàm hæreseos notam aut schismatis inde collegisti? Vides ne, quàm ineptus sis in doctrina Canonū? quàm temerarius in aliena Republica nouator? quàm strenuus rectè dictorum calumniator? Prius disce, quæso, quàm doceas: prius experire, quàm operire: ne, cum tu idcirco & ineptus sis, & nefarius, quia & doces, quæ nō fecisti, & facis, quæ non didicisti vnquàm: seducta multitudo scurilem vanitatem secuta tuam in perpetuam ruinam secum trahat has miserabiles Germaniæ reliquias. Decretum, inquis, quatuor modis censet animas defunctorum liberari, vt est causa 13. q. 2. Non æstimemus, & in præsentia. Contraque, caus. 24. q. 2. Mortuus nec solui posse, nec ligari. Hos canones vult Illyricus contrarios esse, & ea de causa etiam æque esse inter Catholicos, ac inter confessionistas, hæreticam discordiam. Sacrilegum (quæso) hîc animaduerte decipiendi studium. Triâ genera hominum sunt morientium: alij, qui citra moram, vt mortui sunt, cœlo

excipiuntur, vt Apostoli, vt Euangelistæ, vt martyres, & similes, qui in vera fide per charitatē operatē excesserūt hac vita: alij, qui in lætalis culpæ nexu obierūt, quales sunt ethnici, Iudæi, hæretici, & qui sine pœnitentia vitā duxerunt flagitiosam, nullis possunt officiis iuari amplius: alij, qui tametsi in fide par charitatē operatē migrarunt ex hac vita, tamen quia nō expiarint tēporalium pœnarū satisfactiōnes, illo in seculo vt eas pœnas satisfatiēdo dependāt, necesse est, nisi piis precibus inuentur, & ieiuniis, & elemosynis Ecclesiæ. De hoc vltimo genere loquitur decretum caus. 13. q. 2. de secūdo respondet Gelasius Papa, caus. 24. q. 2. Nec nisi & oculis cęcutiret corporis & animi Illyricus, in margine glossæ potuisset legere homo peruersus, nisi sciens volensq; omnia peruertere conaretur. Nā quidā hæretici, inquit glossa, in ciuitate Constantino. postulauerūt à Fausto Apostolicæ sedis legato, vt veniā sibi concederet: nolebat tamē corrigi de errore. Item petebāt, quōd hæretici, qui iam defuncti fuerāt, absoluerentur. Quare legatus quæsiuit a Gelasio, vtrū hoc esset faciendū. Respondit, quōd non, quia sub isto cælo nec exemplum inueniri, vt remanētibus in errore venia concedatur. Sic glossa: nec verius quicquā dici aut rectius potuisset. Pro his enim, qui vel in hæresi moriuntur, vel in aliquo manifesto mortiferoq; flagitio, cuius nō pœnituerit eos in

hac

hac vita, certum est nullas preces valere: cōtraque pro illis, qui in Catholica fide & vera pœnitentia decesserint, valere vehementer, Ecclesia nunquam dubitauit. Iterum ne vides, quā grandis sis, & strigosa bestia?

Dicit Illyricus, decreto sancitū, quōd, qui cōmunicet sub vna specie, cōmittat sacrilegium, & hoc ex Pōtificio Canone putat se p̄baturū, de con. dist. 2. can. Cōperimus. Præstigijs illudit nos homo Illyricus. Canonē, quē citat veterator, nō de cōmuniōe populari loqui, sed de peragēdis diuinis sacrificiis, & præcedentes & sequentes Canones, qui solūmodo de sacrificio missæ decernūt, testificātur. Ad Gelasū Rom. Pont. scripserāt, Maioricus & Ioānes Episcopi, esse sacerdotes quosdā, qui iñter sacrificandū, sola hostia vescerentur, à Calice abstinērēt: rescripsit Pontifex grāde id esse sacrilegium, si, cū vtraque species ad planiorē Dominicę passionis demonstratiōē sit necessaria in sacrificio missæ, vnā specie fami, alterā repudiari. Quæso te, ô homo, si homo tamen es, qui vel audire possis, vel vti ratione, primū quid isthæc allegatio ad excusandas discordias vestras? deinde quæ vnquam fuit Græcis cū Latinis de vtraque aut de altera specie contentio, siquidē hi vnā porrigant populo, illi vtramque? Nulla vnquā, nisi Husso & Luthero authoribus. Binas species sumit sacrificans Sacerdos, vnā accipit laicus, integrum

Christum vterque: quid hac in re periculi est? quod discordiæ venenum? Cur obtendis auctoritatem Pont. Gelasij errori tuo, cum hic de misfa, nõ de communionẽ decretum ferat? Ganeonem terra non tulit hoc Illyrico impuriorem. Alij, inquit, alia habent Breuiaria, alia Missalia, alias Cæremonias. O grande nefas. Diuersi sunt Monachorum ordines. O irreconciliabilis discordia. Vtinam nos Germani expenderemus, quàm admiranda Dei sapiẽtia in hac rerum diuersitate recondita lateat. Potuisset Deus omnes mortales ad vnus certi hominis effigiẽ creare, si voluisset, cum tanta sit, & ingeniorum, & facierum varietas, vt vix inter decem millia inuenias duos, qui facie eadem sint aut ingenio similes. Cur autẽ? Hęc Dei infinitæ virtutis laus est, identitatem seruare in specie, in indiuiduis diuersitatem, vt ex vtriusque commixtione earum, quas creauit, rerum consistat perfectio. Vna scriptura sacra cunctis est Catholicis, vnus etiã illius & Orthodoxus intellectus, vnus magister, vnus mediator homo Iesus Christus. Hac in vnitatem, propter varias & locorum & temporum personarũque circumstantias, insignis quædam est diuersitas: quæ sic virtutem matrem colit, vt filias huius ex suggestu templi producat in forum, in curiam, in singulas domos. Et hoc expressit Gregorius Nazianzenus suauissimo versu.

ἄλλης ἀλλοίω ἀσέλω ὑπὶ χωρὰ ἀγεῦσῆς,
πολλὰ γὰρ πολλὰ ἔσιμοναί βίωται.

Scilicet, vt ex hac diuersitate diuersa emanarẽt iustitiæ p̄mia, ex illa vnitatem cõmunis p̄ Christũ iustificatrix gratia agnosceretur. Sed hoc ei, quẽ tu circũfers Illyrice, spiritui ignotum, & absconditũ est. Illud dicas velim, quoniã diuersis linguis locuti legũtur Apostoli: ideone discordes? Monachorũ varij quidem ordines sunt, sed idẽ Christus tamen: eadem scriptura, eadem fides, eadem Sacramẽta vniuersis. Alius se hoc modo iugum Christi cõmodius portare posse credit, alius illo, alius isto: cũ omnibus eiusdem vnus ferendi iugi, eadem sit mens, eadem voluntas. Ita quoque statuendum de Cæremoniis, de agendis, de breuiariis: in quibus omnibus vnum est idemque corpus, vestitus diuersus: quem ex consensu capitũ pro commoditate sua, & decori totius corporis cuiuslibet membro, hoc est, cuius particulari Ecclesiæ & ordini, peculiarẽ sumere licuit semper. Quare autem, inquis, contendunt hi, quod ordo suus præster: illi contrã, quod suus? Quia homines sunt, de quibus rectẽ dici potest, quod si negent se peccatum habere, veritas in eis non habiter. Luctatur enim & in monachis caro aduersus peccatum, & spiritus aduersus carnem: atque ne succumbat spiritus, vincat caro, mundi illecebras disciplina mona-

ffica vitare student: tamen sic euitare plerique non possunt, quin etiam in id superbiæ malum impingant nonnunquam, ut regulam sui ordinis meliorem esse gloriantur, deteriore alterius.

De Scholasticorum doctorum discordiis sibi censuram vèdicat homo ineptus, sumitque sibi de tatis viris iudiciū, quos ne legit quidem unquam, tantum abest, ut quoquo modo rectè intellexerit. Per occasionē fortuito, opinor, aspectu, si quando vuculam arripiunt isti homūculi, quā putent non sic dictam oportuisse, mox eam censura collisi cerebri sui feriunt. Ne autē ego & tempus inutiliter teram, & ineptias stulti hominis cogar discutere, id ab eo efflagito, nominatim nobis ut enuntiet, num audeat dicere, diffensiones eas, quas inter se dubio sensu exercent Scholastici doctores, esse de iure diuino, hoc est, vel de solidis membris Christianæ doctrinæ, vel de ipsis fidei Catholicæ articulis: an verò de capillaribus venis, subtilibusque illis & minutis intricatissimarum quæstionū spinis: an de iuris positiui emergentibus casibus. Hisce positis diuini iuris & humani differentiis, quid erit difficultatis porrò, quò minus discernere possimus, vestræ ne potius, an scholasticorū doctorum disceptationes sint hæreticæ, sint errorum plenæ, sint seditiosè ciuiliū contentionū flammæ atque faces? Punctim de his, nò eminus velitando, oportebat determinare metas. Ego verò,

rò, ne, quod præcisè constituendum fuit, ambigè pronunciem, nec quòd in specie tractandum generatim, quasi per transennas, tractasse videar: aio omnes Scholasticorum disceptationes, quasi ipsi inter sese dubio contrarioque sensu controuertunt, esse vel de casibus ad ius positiuū pertinentibus, vel de minoribus theologiarum quæstionum spinetis, vel de his denique, de quibus adhuc nulla extent decreta Catholicæ Ecclesiæ: nò autem de solidis Christianæ doctrinæ membris, non de ipsis fidei nostræ articulis, non de aliis quæstionibus per Ecclesiæ iudicium definitis. Huc prodi Mathia Illyrice: hîc, qui sis vir, ostende: hîc, quid valeas, declara: hîc etenim tibi, crede mihi, restabit insignis pro te, sectaq; tua dicendi corona. Atqui verò dicis, Magistrū sententiā lib. 2. dist. 25. & 26. asserere, adeò hominis vires corruptas esse, ut nihil boni queat penitus ex libero arbitrio facere, nisi Deo de nouo creet in illo nouū liberū arbitriū. Lutherus, tamen si aliàs iniquus erat & durus cessor Petri Longobardi & Scholasticorū doctorum, haud dubiè tamen si istū hominē Illyricū talia nugatè audisset, exclamasset, Spectate ut se delirus asinus in Theologia iacet. Ait homo, & sui & honoris publici oblitus, Magistrū affirmare, adeò corruptā naturā esse, ut prorsus nihil habeat amplius liberi arbitrij, post lapsum: cū ista vesana Illyrica dementia ne somnianti quidem

Magistro vnquam venerit in mentem. Triplicem ille eodem in loco, quem Illyricus allegauit, recenset libertatem: vnã à necessitate: alterã à peccato: tertiam à miseria: quarum posteriores duas amissas dicit, primã duntaxat post lapsum hominis mansisse: nec ab hac Magistri sententia Scholastici doctores recesserunt, sed affirmant vnanimis, quòd alia sit libertas naturã, alia gratiã, alia gloriã: primã remãssisse, reliquas amissas esse ac perditas peccato primi hominis. Neque ita solùm Magister, & , qui hunc frequenter secuti sunt, doctores scholastici, sed etiam Augustinus, etiam Chrysostomus, etiam Bernardus, Patresq̃ sancti omnes. Quid igitur nugaris Illyrice? Quis te spiritus in eos adigit Manichæos scopulos? Cacadãmõ certè: qui te, Gallumq̃ tuum docuit, ad eò naturam hominã corruptam esse, vt existimetis hominem non minus, quid Deus in ipso agat sentire: quã incus, quid malleus. Perge Illyrice: habes Stoicos Manichæosq̃ magistros, habes duces ipsum Sathanam, habes comites Caluinum, Amfendorphium, Gallum: dies vos docebit & supplicium, quos Eccles. Christi nõ potuit docere. De opere operato, deq̃ bonis operibus quod Scholasticis doctoribus obiicit, tuum mendacium est Illyrice, non dogma illorum. Fingitis tu, tuique similes ista commẽta, nemo Scholasticorum ita scripsit, nemo ita sensit, & si qui ita senserunt vnquam,

quã, dãnatos ab Ecclesia scito. Tuum erat nominatim dicta istorum, quos infimulas, ascribere, & quo in loco, & à quibus. At tu horum prorsus nihil, ne vulgo imposturã patefiãt tuã. Authoritas Erasmi nobis, sanctique Martyris Anglici Rosensis opponitur, affirmantium de argutiis Scholasticarum disputationũ inter doctores esse lites: id si quis nostrum negaret, forte cauillandi haberet occasionem Illyricus: at verò quis refellit? Hoc quãro, hoc postulo, nobis edisseri ab te Illyrice, nõ Erasmus, vel Rosensis Scholasticos doctores affirmet dissentire de solidis Christianã doctrinã membris, discordes esse in articulis fidei, de fundamento contẽdere, hæreses tueri. Neque Rosensis hoc, neque Erasmus dicit: quo igitur tua ista spectat allegatã authoritatis vanitas? Nimirum, vt te insignem declares impostorem, illos turpis mendacij tui testes cupias esse. Sunt contentiones inter Scholasticos, sed qua de re? de spinosis quibusdam & obscuris quãstionibus: quã si explicatã sint, non parum lucis possint aliis scripturã locis asserre: sin minus, maneant sub iudice lites, nec inde quicquam capiet detrimẽti Christiana respublica, nihil inde metuendum hæreseos, nihil schismatis: contẽditur enim saluo charitatis vinculo, saluis Catholicã fidei articulis. An apud Lutheranos etiã? Libri horum legãtur, conciones audiantur, notentur schismata. Adeo

ipsum Christianæ doctrinæ corpus cōuulserūt, vt ne vllus quidē articulus vlli cohæreat, nec vllum suo loco mēbrum consistat amplius. Quod cum sit in libello meo euidēter ostensum, nec ipsi obscurē turpitudinē videāt patefieri suam, conatus est Illyricus idem in re ficta præstare, quod in vera re mihi præstare fuit facillimum.

Vt nusquam nō Illyricus sui similis appareat, nescio quā, suam iactat confessionē, negatque tātū vel eruditionis in nostris theologis esse, vel nos ita causæ fidere, vt ausi sim⁹ vnquam aliquā proponere fidei nostræ cōfessionē. Si alius quis piā istud, videlicet homo mediocriter eruditus effutiret, mirādum esset omnino, in tot tamque præclaris doctissimorū theologorū monumētis nō videre Catholicæ fidei confessionē: in Illyrico autē quid mirum? Potiorē ætatis partē is excogitādis conuitiis obtriuuit, reliquā consumpsit partim in defendēdis antiquis hæresib⁹, partim in reperiēdis nouis. Quare nō huic dementi homini, sed sanioribus, si qui forte rogēt, vbinā, & quo authore, integra aliqua extet fidei nostræ confessio: Respōdeo primum, extare volumen de doctrina Christiana, authore D. Augustino: deinde de Orthodoxa fide, authore Ioāne Damasceno: præterea quatuor libros sentētiarum, authore Petro Lógobardo: deniq; S. theologiæ summā, authore Diuo Thoma Aquinate. Plures possem recensere, at satis isti, & abūdē satis, atque

atque adeo etiam, vt, si quis integrum Christianæ doctrinæ corpus desideret, is neque perfectius aliquod, si veritatem spectet, neque cōcinnius, si methodū requirat: recteque docēdi normam, meritō possit à quoquam mortalium desiderari. Recentiores dare iubes? Do etiā. Nota est S. Episcopi Rosenfis edita in Lutherum refutatio. Celebratū est Dominici Soti volumē de natura & gratia: multis nominibus laudata Confessio Polonica, authore Episcopo Osio. Nihil quidē ab his scriptum dictumue est, quod & scriptum & dictum sit ante annis plus mille: sed ita scripserunt illi tamen, vt & legitimā corporis compagem solidē expresserint, & dissolutas istas vestras, nullaq; calce cohærentes nugæ fortiter refutarint, prostrauerint, obtriuierint.

Conatur etiam Illyricus ex eo hæreticas esse apud nos dissensiones, demonstrare, quod disceptatum est, sit ne naturæ magis conueniens, si Pontifex Rom. præsit Concilio tanquam caput, an verò ille huic, tanquam membrum, debeat subiectus parere. Quæstio sanē, quoniam de capitis est, & corporis harmonia, plurimum habet abstrusæ difficultatis; nec, si, quæ à doctis hominibus in vtranque solent partem afferri, vnquam à limine audisset homo Illyricus controuerti, nullo modo tam arroganter nobis hoc certamen obiceret. Sed vtranque hæc vel grauis disputatio est, non tamen potest

dici de aliquo articulo fidei diffensio. Quapropter siue verum sit, quod asserit Sorbona, Pontificem Concilio subiici oportere, siue contrarium, quod Schola Bononiensis: nihil hæc dubialis ad certitudinem Catholicæ fidei.

Cum insigni impudètia, mentiendi turpitudine coniungit Illyricus, cū idcirco hæreticas discordias fuisse inter Patres Tridentini Concilij asseuerat, quod Ambrosio Catharino, cum Dominico Soto disceptatio fuit de certitudine diuinæ gratiæ. Nam quæadmodum vestra asseritio, quod sola fide possit homo certè statuere se esse in gratia Dei, omnino Eunomiana hæresis est: sic contrà, veritas Catholica, quod nesciat homo, amore ne, an odio dignus sit, cū nemo scire possit (speciale priuilegium excipitur, quale Maria habuit & Petrus) an perseveraturus sit ad finem vsque, vel non, an morti prædestinatus, aut vitæ. De vtraque sentètia inter Patres Tridentini concilij disputatū est explicadæ veritatis causa: estq; prior ista, quoniam impia & Eunomiana hæresis est, concordissimo iudicio legitimè dānata, atque reiecta: altera admissa in subtiliorè discutiendi modū. Punctus autè huius controuersiæ, quæ inter Sotum & Catharinum est, versatur in eo, quod hic affirmat, posse hominem se esse in gratia Dei scire ex fide per charitatē operatē, non tamen tanta certitudine, quāta est Catholicæ fidei: ille contrà, non posse, sed

sed tãū queat habere certitudinis, quātum probabiliter ex eo, quod diligit, valeat statuere. Illyricus ex hac Dominici Soti Cathariniq; lite, putat se euincere, inter Catholicos esse hæreticas diffensiones: at quid theologo indignius, q̄, quale hoc genus disceptationis sit, non animadvertere? Insignem Illyrici impudentiā sua ipsius prodit cōfessio: scribit enim Sotū Scoti viā in suis disputationibus sequi malle, q̄ antiquorū Patrum: cū Sotus sæpe contra Scotū, & veteres producat: &, qui horum fidelis collector est, S. Thomā Aquinatem: vnde manifestò cerni potest, Illyricū nec veteres vnquā, nec recetiores, nec legissè aut Soti aut Catharini scripta, sed arripuissè voces aliquot feruorè disputatium, animoq; permoto effusas. Crède mihi, neutri^o theologi opera, Catharini Venetiis, Soti Lutetiæ emitti in vulgus proceres cōfessissent, nisi dubiæ litis rē cognouissent esse. Nihil pœnæ cupio super temeritates luere Illyricū, nisi, vt scripta vtriusque doctoris legat: at legat (inquam) nō voluat: & legat hoc pacto, ne tergiversetur, sed alterutrum è duobus faciat: aut, vt polliceatur se effecturum, ne vlla remaneat necessaria deinceps ea in quæstione dubitatio: aut, si id se videat præstare nō posse, sinat istā inter Catholicos Doctores agitari quæstionē, quoad ex illa disputationū collisione, veritatis scintillæ emicent clariores: cum neuter illorum interea neque charita-

ris soluat vinculū, neque præiudicet quicquā
vlli articulo fidei. Sed nefas esse duco hæc my-
steria à Care exigenda, in quo dubiæ medita-
tionis pharmaca experienda olim prudentes
existimauere.

Pro euentissimo argumento ducit Illyri-
cus, quasi magnæ sint & hæreticæ contentiones
inter Catholicos: quoniam, inquit, iam penè tri-
ginta annos conatus est Rom. Pont. Concilium
cogere œcumenicum, primum Mátuæ, mox Vi-
centiæ, deinde Bononiæ, postea Ferrariæ, ac de-
niq; Tridèti: sed ait tâta semper distineri Patres
discordia, vt coalescere nullo pacis vinculo
queât, nullo vnanimittatis cõsilio, cõciliū inire:
discordias igitur esse hæreticas in Pontificiis.
Hoc, credo, eam ob rem nobis recitari ab Illy-
rico, quemadmodum de Illiæ sibus olim dici so-
lebat, quod hi nonnunquam poëtas conduce-
rent, qui recitarent Iliada Homeri, hoc est, adul-
teria Paridis, gentisque suæ patrata scelera: vt sic
etiam is homo Lutherani excidij penultimus
Tros, aut plus etiam quàm Tros. Cares nimirū,
audiat ex me, quibus artib^o hætenus, ne vllum
haberetur Cõciliū, impeditum sit à suis sociis.
Vt alia omittā, Tridètinū verò Conçiliū an vl-
la potest hæreticę dissensionis suspiciūcula insi-
mulari, cõuinci non dicā? Contenderunt inter
disputādum: Num potest fieri, cū (sicuti in Cõ-
ciliis cõsuetum est) inter theologos, scholarum
more

more, de controuersis punctis in vtramque par-
tem disceptatur, veritatis explanandæ gratia, vt
non alteri alter opponat, alter argumenta alter-
ius oppugnet? Erant homines docti, cum Lu-
therani non comparerent, designati ad hoc mun-
us, vt argumenta, quibus illi dogmata, stabilit
sua, tuerentur inter disputādum. Si quid ergo
disceptationis fuit, hoc fuit: in cæteris optimè
cõuenisse inter Patres, vnanimis illi tot sanctif-
simi Canones abundè testificantur. Cur autem
non est cõtinuatum? Non profectò, quia Patres
discordes fuerint, sed quia, cum V. Vittenbergē-
ses theologi hæresium sibi conscij suarum, me-
tuerent scelera sua Christiano orbi detectum
iri, armatum suū principem Tridètum miserūt,
vt is ferro ignique responderet in Concilio pro
Philippo Melanth. Nõrenbergæ simulante iter
ad Concilium, Eisdē technis ceteri Pontificum
conatus, ne vllum Conciliū fieret, repressi sunt
hætenus: eisdemque impediēt. Lutherani, cre-
dite mihi, & hoc, quod iam speramus, futurum.
Non metuo, ne, cum hoc legerint Protestantes,
à me esse scriptum, nunquā illos in potestate
œcumenici Concilij futuros, mei refellēdi cau-
sa, vt ego mētus videar, vertant se, Conçilio pa-
reant: nūquā facient: nō inuidebūt huic laudi
meæ: mallēt me prudentē à Catholicis, q̄ se mo-
destos existimari. Cumulat multos diuersarū re-
rum abusus homo curiosus, & his ipsam rerum

naturam destruere machinatur, eoq; furo prorsus, ne vulgus vllum videat inter rem, reiq; abusum, discerniculum. Recēset vigilias, & quę pro defunctis habentur, curas: missas commemorat: fraternitates vituperat: exagerat peregrinationes, indulgētiās, reliquias sanctorum. Nulla interim fit mentio, cur in hisce omnibus, & quonā modo, statuatur esse hæreticas inter nos discordias: sed ad hanc vnam regulam omnia reducit, Colunt Catholici fraternitates: Sunt igitur hæreticę discordes. Venerātur Sanctorū reliquias, eorum loca inuisunt: Sunt ergo hæreticę discordes. Legunt missas pro defunctis: Dissentiunt ergo S. Patres. Monachi & Sacerdotes vtuntur diuersis Missalibus, diuersis Breuariis: hæreticę itaque contendunt. Eiusmodi nobis protulit ex Illyria Flaccus analitica: quibus nunc fidem veritati struere docet Illyricus homo Germanos. Admisit etiā historias, de Cusanō, de Pio secundo, & plerisque aliis, & vt scelus pōnat in scelere, fingit, quæ nusquam sunt, & quæ sunt, dissimulat fraudulenter: & admiscet eā penitus, quæ ad doctrinam articulosque fidei nihil pertinent: quæ aut morum zizania censerī debent, aut de abstrūsis argutiis doctorum certamina: quæ etiā vel hominum inter ipsos, vt fert humana infirmitas, fuerunt priuatę lites, vel aduersus suum magistratum rebellionēs: quæ denique fuerunt discepciones ad tribunal positiui iuris

reolu-

reolutę atque determinatę tandē. Nihil equidem hoc in loco ab Illyrico desiderandū iudico, nisi vt probet eas istas inter Catholicos altercationes esse hæreses, esse corruptelas Christianę doctrinę, vel eiusmodi schismata, quę autoritate summi magistratus non sint vindicata, vel discordias tales, quę vinculum publicę pacis, sicut Lutheranę discordię faciunt, soluerint.

Postea verò, quàm satis petulantē superiorum temporum scholasticos doctores, qui iam pridem pia in pace quiescunt, exagitauit Illyricus, ad recentiores os impurum conuertit. Ne autem nānias istas enumerem vniuersas, præcipua, sicut hæc enus feci, capita discutiam. Ait librum eum, quem vulgò vocarunt Interim, dissentire secum: quia doceat gratis iustificari hominem absque meritis operum: & mox contendit tamen bona opera esse necessaria ad salutem. Si is insanus homo, aliqua sana mente, vel hæc duo saltem conferre posset, alterum Christi, cum iubet, vt, qui vitam æternam velit ingredi, seruet mandata: alterum Diui Pauli, qui affirmat vitam æternam esse gratiam: si hæc duo inquam, rectè didicisset ad scripturę sanctę analogiam exigere, vāsanam ille suam stoliditatem non ita effutiret passim. Legat, si vult, hæc de re Diuum Augustinum de spiritu & litera, itemque de fide & bonis operibus: Ac tum cul-

pet denique librum Cæsareū. Pari fatuitate nugatur de sacrificio Missæ, & aliis ecclesiæ rebus, quarum nec doctrinam vllam habuit vnquam, verum aliquem vsum multo minus. De Soti & Catharini disputatione supra dictū est. De monachis verò mendicantibus horrenda bella refert, & magna vulnera, vt ex his probet, quàm exitiales hæreses foueat Rom. Pont. Ac ne quis ipsum vanitatis posset arguere, allegat Catalogum testium feritatis suæ. Pergitque inde ad ea, quæ Latinis Ecclesiis fuerunt olim contra Græcos dissidia. Fatendum quidem est, fuisse inter vtrasque ingēs certamē variis de rebus, de quibus tamen in Florentino Concilio, maxima ex parte concordia inita est. Vtrā autem Ecclesiæ illius Schismatis authores fuerint, nec ipsi Græci dissimularunt: nec ira Dei, vindicem iustissimam reticuit, vtri parti adiudicari causam, cum Romanam Ecclesiam hæctenus incolumem conseruari, dissipari Græcam: quæ (perinde, atque nos Germani nunq) dum Petri Apostoli sedem iudicem non ferebat, iam ferre cogitur Turricam seruitutem, vindicem rebellantis contumaciæ. Quod itē Illyricus ait, Catholicorū aliquos liberè fateri, varios esse in Ecclesia abusus, mores Cleri turpes, opusque esse magna quadam reformatione, rectè hoc Illyricus: quis vnquam sanus non idem confessus est? Sunt, inquit, qui negent. Falsum istud est Illyrice, &

abs

abs te confictum: ego Catholicum, qui id malum, non solum non agnosceret in Ecclesia, sed non deploraret etiam, audiui neminem. Tuum erat proferre illos nominatim, qui nam illi sint, ac cum eos ita sentire edocuisses, istud Medæ obiicere: Video meliora proboque, deteriora sequor. Sed antiquum obtines, manesque constans in proposito, vt crimineris omnia, nihil dicas ingenuè: nec mirum id est, quia nihil facis à fessore tuo alienum. E cuius pharetra etiam isthæc deprompsisti spicula: Papiæ aiunt, inquis, Christum quidem passum pro nobis, & cruci affixum, mortuumque esse: at nos nihilo minus volunt, per bona opera consequi salutem: cum Diuus Paulus planè testetur contrarium, quando, si ex lege iustitia est, Christus frustra sit mortuus. O subtile acumen, & dignum Illyrico. Nullum hic theologus vult esse discrimen inter hoc dictum Diui Pauli: Arbitramur fide hominem iustificari sine operibus legis. Et illud eiusdem: Cum timore & tremore salutem nostram operamini. Non videt acutus Philosophus plurimam interesse inter terminū à quo, & ad quē. Tametsi nihil certius, quàm gratis iustificari hominem absque vllis bonorum operum præcedentibus meritis: ideo tamē nec illud falsum est, iustificatum oportere per eam, quam accepit ex merito Redēptoris gratiā, operando salutem cōsequi.

Nugetur Illyricus atque deliret, quantum volet: nunquam ille isthæc tam aperta scripturarū ac firma fundamenta suis peruertet glossematis: quæ iam olim, vt alios taceā, vel vnus Augustinus ita obtriuuit, inuitis Pelagianis, vt nefas existimem aduersus Carem hominem eadem reuocare in certamen. Simile est, quod cōtinuò subrexit, nugamentum. Papiſtæ docent, inquit, culpam peccati per absolutionem tolli quidē, sed non tamē pœnam peccati. *Quin & hæc, inquit, contradictio est. Audio Illyrice. Audi tu vicissim. Quin & hæc calumnia tua est. Nemo Catholicorū eo modo vnquam, quo tu, isthæc efari solet: sed omnium est eadem hac de re sententia: per absolutionem, & culpam peccati & æternam pœnam tolli, temporalem non æque semper: quemadmodū Dauidis clades possint nobis esse argumento. Sed hæc crassiora fuerūt: iam argutiora tentat Illyricus. Varia, inquit, ieiunia habēt Papiſtæ: sunt igitur hæreticè discordes. Et mox ex eodem topico. Vouent monachi castitatem, paupertatē, & obedientiam, cum sint luxuriosi, cū sint diuites, cum sint rebelles: Sunt ergo hæreticè inter sese discordes. Si quis hīc de baculo, aut de angulo mentionem faceret, credo id nō decere, cum Illyricus Vvittenbergæ in hypocausto suo professus sit analitica Aristotelis. Quo magistro & hæc bellè habet analysis Lutherus dixit, Papiſtas orare sine intel-*

tellectu, sine affectu, cū contradictione: Sūt ergo inter Papiſtas hæreticæ diffensiones. Historiā refert Illyricus, cuius authorē fecit S. Vlricū Episcopū Augustanū, de repertis, nescio vbinā, ad monialū cœnobia infantū multīs capitib. Similē historiā à luthero narratā audiui: in monumentis autē S. Vlrici scio nō reperiri: cū in Cœnobia eo, in quo corpus eiusdē S. Apitistitis superest Augustæ, istius historiæ nulla syllaba extet vsquā, haud dubiè, si alicubi, certè hoc in loco, vbi & vixit, & excessit vita, cæteraque illius omnia reperiūtur, & hoc reperiēdū quoq;. Nec causa probabilis vlla est, cur nobis fragmentum cuiusdā Vlrici obrudatur pro S. Vlrici Episcopi Augustani opere, sed aut esse huius, legitimè probet Illyricus, aut cōmenticiū hominis ignoti, atq; incerti figmentū, fateatur esse: quādo vnde prodierit illa fabula, pro certo sit cōpertum antea nemini, nisi hoc tēpore, res ista audita: abs te Illyrice, tuiq; similibus inuentū quoddā esse, potius homines cordati crediderint, quæadmodū enucleatè istius historiæ aniles nugæ refutauit D. Faber Augustanus: dum ex collatione tēporis ostēdit, nec D. Vlricū vixisse vllius ætate Nicolai Pontificis sicut tu asseuerasti, nec vllum tale cœnobium, quod tu fingis, esse in rerū natura: sed vel abs te cōfictam fabulam esse, vel ab alio nebulone quopiā. Verūm licet Illyrico in vsum Ecclesiastici operis sui id genus histo-

rias cōminisci: cū veritas desit, vt veri similitudinē mētiatur cōficta species veri: qua sibi persuadeat, Lutherū esse tertiū, se quatū Heliā, nobisq̄ liceat illud vicissim Ennij occinere.

Quam similis simia est, turpissima bestia vobis.

Sed redeamus ad cōtraditiōes tuas Illyrice. Pa-
pistę orātes dicūt, Pater noster, & tamē dubitare iubēt de gratia Patris. O os impurum & mēdax: quis catholicorū vnquā de dei gratia iussit dubitare? Imò cōfidere iubet Christ⁹, imò nō difidere docet Ecclesia: De inani autē hēreticorū fiducia, quā citra omnē charitatis pœnitētięq; necessitudinē sectari iactitant, nō Patres S. tātum, sed & ipse D. Paul⁹ disertē nos monet nostræ infirmitatis, exhortans, vt, cum timore & tremore operemur salutem nostram, ne cum stemus, labamur: ne stultē nobis temerēque persuadeamus de constantia, quando incertum est, perseueraturus ne sis ad finem, an casurus. Eam Illyricus quęstionem solius mortuæ fidei imaginatione ratam esse statuit, atque firmissimam, nulla habita ratione spei, nulla charitatis, nulla pœnitentiæ, nulla bonorum operum. Et hæc omnia, cum homo (seditiosa arrogātia nobilior, quàm doctrina) non intelligat, somniat implicari, nescio, quam, contradictionem, & huius vocabuli, & illius, de qua potissimum agitur, rei ignarus. Vanum quoque ac falsum omnino, nec vnquam à viris assertum Catholicis, hominem, si faciat

faciat quæ in se sunt, Dei mereri gratiam. Pelagianum id esse, non Christianum, hæctenus asseruerunt Maiores nostri. Quanquàm hac in re aliquis fortē lapsus Scoti potest esse, cum disputat de merito congrui: at profectò nequaquam tale meritum iillud voluit esse, quod de condigno queat gratiam eam, qua homo fit Deo amicus, mereri: sed aliud quoddam credidit esse genus meriti, quod tamen in hæreseos crimen arbitror trahi non posse, quandoquidem apertè nihil de eo definiuit Ecclesia. Plerunque hic a-
rator bis repetit, aut sæpius etiam, idem negotium. Satis est supra à me ad eandem rem responsum: non enim æquē, vt illum, me deletat tautologia. Eiusdem generis est, Catholicos affirmare, posse hominem omnia diuinæ legis præcepta ex propriis naturæ viribus perfectè implere quoad substantiam præcepti, non præcipientis. Sciant autem omnes pij & Christiani homines, non Catholicorum eam esse sententiam, sed dementiam Illyrici, hominis temerarij, ea, quæ nunquam aut legit, aut didicit, asserentis. Negant theologi simpliciter ex corruptæ naturæ viribus hominē posse, etiam quoad substantiam præceptorum, præstare omnia diuinæ legis mandata, sed illum impingere sæpe, nec obseruare omnia. Alia deinceps quæstio est, quantum homo valeat regeneratus diuina adiutus gratia. Verum hæc apud Illyricum

velle edifferere, perinde est, ac si ad harmoniam cantes aſino. De pœnis verò illis, quas, si hîc ex-
 piatæ nõ sint, aiunt theologi, restare temporales
 post obitû vitæ, ac posse ieiuniis, eleemosynis,
 precibûsque nostris imprimisq̃ue iugi missarû
 sacrificio mitigari, est hoc dogma ita & sacris cõ
 firmatû literis, & Patrû S. testimoniis defensum,
 vt indignus Illyricus meritò iudicãdus, quo cû
 vllum verbû de eo cõmutemus. Nec hercule vi
 deo, quid hæc ista coaceruato faciat ad præsens
 institutû. Probaturû se recepit Illyricus esse in
 Papatu dissidia hæretica, esse de præcipuis Ca-
 tholicæ fidei articulis cõtentiones. Ab hoc ille
 scopulo cursum deflectês, dogmata recenset ea,
 de quibus nulla est theologis inter ipsos decer-
 tatio. Tandem verò argumentationibus coro-
 nidem impositurus, ita Syllogizat: Sua cuiusque
 deuotio pia mête suscepta, est verus dei cultus.
 At quoniã cum singuli suas quisq̃; priuatas ha-
 beat deuotiones, & eas planè contrarias: necesse
 est cõtrarios esse sibiq̃; contradicêtes cultus di-
 uinos, & tot sensus passim, quot capita hominû.
 Quis ineptias has, puerilêsq̃; in homine sene ne-
 nias nõ rideat meritò? Quid obstat, quo minus
 possint multi eodẽ deuotionis modo deum co-
 lere? Quid vetat etiã, cur nõ liceat diuerso, si ta-
 mẽ omnes æquẽ eandẽ obseruêt analogiã catho-
 licę fidei? Aliis Basilio, aliis Augustino, aliis Hie-
 ronymo, aliis Bernardo placuit vitæ institutis
 deuotio-

deuotionem exercere suam. Quid? An ista illa
 diuersitas, contradictiones implicat in articulis
 fidei? Ego verò modum deuotionis meæ, ex a-
 liqua parte, hoc studio metior, vt queam anti-
 logias vestras colligere, fraudes vestras retege-
 re, & quas hæreses siue nouas condidistis, siue
 refodistis veteres, pro virili mea impugnare, ob-
 terere, ac si possim, extirpare etiam. Num hæc
 in singulis diuersa ratio, eadem tamen colendi
 Dei religio, quicquam potest vnitati fidei no-
 stræ præiudicare? Nihil profectò. Alia autem
 est ratio in hæreticis. Nam, sicut Aristoteles do-
 cet, qualis quisque est, talia & dicit & operatur.
 Cum porrò, vos Lutheranos tales oporteat ef-
 se, qualis doctrina est vestra: cumque hæc è con-
 trariis pestiferisq̃ue sit conflata hæresibus: quid
 mirum, si de contrariis semper certetis opinio-
 nibus, in nulla concordetis: si omnia agatis hosti-
 liter, nihil pacatè: si nec sacrû vobis quicquam
 est, nec amicum, sed cuncta in mutuam directã
 perniciem? Qualis Illyricus sit homo, doctrina,
 mentis character ostendit: quid patret, quid ma-
 chinetur, cuncta deplorat Germania, dolet vni-
 uersus orbis Christianorum.

Illyricus tandem, vbi effingẽdis Catholicor-
 um dissidijs omnes colores consumpsit, ac pe-
 nicillos fregit, inanèque studium animaduertit
 suum: ibi quemadmodû magni solent artifices,
 vt aliquãdo manû de tabula, epilogum adornat:

atque fatetur esse quidem in Papatu maiorem, quæ apud suos concordiam, sed ficticiam illam esse, non veram, cuiusmodi inter Dæmonas sit: horum enim nullus alteri infestus, cum idem malum moliantur vniuersi. Eiusque simulatae concordie adducit tantus orator causas quinque: Quarum prima est, quod etiam in Papatu quodlibet regnum, & quælibet etiam ciuitas habeat peculiarem idololatriam, Sathanas tamen non concitet in his filiam aduersus matrem, sicut in vera Ecclesia (Luthera nam intellige) sit necesse fieri. Quasi Christus eam velit veræ Ecclesie notam esse, si filia de fide litiget aduersus matrem, filius aduersus Patrem: & non potius, vbi omnes idem sentiant & loquantur in Domino: Vbi duo aut tres congregati consentiant de omni re, de omnibus Catholicæ fidei articulis idem doceant, idem profiteantur. Atque talis consensus vbi est, ibi idololatriam ait esse Illyricus, perinde ac soleat Catholicæ fidei consensus Idolorum cultum parere. Illyricus hoc vere quidem, quod sit de doctrina catholicæ fidei concordia in Papatu: sed falso addit, esse ficticiam. Etenim esse inter catholicos veram stabilemque de ipsis christianæ doctrinæ articulis consensionem, testatur, vniuersi christiani orbis vnanime iudicium de approbata quatuor Ecclesie doctorum Ambrosij, Augustini, Hieronymi, Gregorij doctrina & huius compendio Petri Longobardi. Quæ doctrina (paucis tamen, quas Ca-

Catholicus reiecit, sententiis exceptis) adeo recepta est & approbata vnanimi Catholici orbis consensu, ut libri illi, quibus summam eius complexus est Sanctus Thomas Aquinas, in Græcam conuersi linguam, & orientis consensionem meruerint. De cæremoniis quod doctrinæ genus postules magis consentiens, quam est ius canonicum? Lutherus id combussit quidem, ratus idem facturos reliquos: sed totius catholicæ Ecclesie autoritate, & receptum est, & viguit hæcenus: eiusdemque defensione stabit incolume, etiam inuitis cunctis Sectariorum gregibus. Secundum affert causam Illyricus, cur concordia de doctrina sit in Papatu, quoniam Episcopi non curent doceri populum, sed solis contenti cæremoniis. Friuolum id est, si vniuersos spectes, verum sanè, si quosdam: alij enim, quod dolendum quidem, minus ea in parte sunt, quam debebant, diligentes Episcopi. Sed quid istud ad causam? Negligunt doctrinam nonnulli: sunt igitur omnes in doctrina facti concordantes. Ita loqui didicerunt, quibus κακός χολοινης ιδεις, δύσσορμοι. Tertia causa est (inquit) quod omnes id credunt esse verum, quod Rom. Pontifex verum esse definiuit: planèque sicut de Carbonario dici consuevit, qui à Sathana rogatus, quidnam crederet, respondisse illum, Quod credit Ecclesia: Ac iteranti Sathanæ, Quid credit Ecclesia, Idem quem quod ego.

Sic(inquit Illyricus)cum homines in Papatu fidem testentur suam, non possunt oriri dissidia. Eam tuendæ in Catholica Ecclesia consensionis simplicitatē vituperat homo Illyricus, quā nos Germani hæctenus tanquā certissimam constātis fidei regulam celebrauimus, morēque Maiorum imitati sumus. Quartā causam ait esse, quòd Pont. Roma. eos, qui quoquo modo velint desciscere, præmiis retinere in officio studeat, ne spargant semina discordiarum. Studeat ne hoc Pont. aut non, mihi non constat: sed si facit, laudandum arbitror, vituperandum nullo modo. Quid enim magis Christiani hominis est (Romani Pont. taceo) quā illis, qui malefacere possint, cum deficiant, benefacere, vt maneant constantes? Quod autem me scyphanta nefarius trahit in exemplum, nihil respondebo homini impuro, & ad contumeliam humani generis à Demonibus procreato, nisi quòd fruor bona lætæque conscientia, quòd nitor veritate Catholicæ fidei, quòd doctrinā sequor ab Apostolis traditam, à Maioribus propagatam, quòd hanc ardenti pectore amplector quòd vestras detestor hæreses, quòd te Illyrice eum esse iudico, de quo illud rectè cani possit.

*ὅτι βλέπεις ὅποια λαλέεις, ὡς ἄγροίκια παλ-
 λεις? ὡς τὸ φέρου λαλῆεις, ὡς κόνιλα εἰρήματα
 φράσσεις?*

Sed te Vvittembergensis schola ita depinxit,
 opus

opus vt nullo sit, qui hac in re operam nauet suam, Apelle aut Zeuside. Archiepiscopum verò Salisburgensem (quo quintam causam concludit Illyricus) principē imperij haud postremū, quòd tyrannidis publicè incusat homo priuatus, infimæque fecis Ardelio, non, verbo, sed ferro, nec votis, sed rotis vindicandū erat. Princeps hic est, & præsul doctrina nō minus, quā pietate, vitæque sanctimonia præstantissimus: qui non solum singulari prudētia, verū etiam illustri omnis generis virtutum exemplo feliciter Ecclesiæ suæ præest. Castè illè temperatèque viuuit: diuino cultui ita deditus est, ita vacat semper, ita precum suarum pensum absoluit, vt, cum dies nō sat ocij suppeditet propter alia negotia, noctem adiiciat. Pios omnes amore paterno prosequitur: iuuentutem magnis sumptibus curat rectè institui, multos in diuersis Academicis alit, plurimos ornat dignitate, Ecclesiis que passim præficit: fideles liberaliter remuneratur, lapsos monet paternè, peruicaces punire quidem, sed ita, vt lenitatis exempla multa videas, tyrannidis nulla. Hunc, tu Illyrice, Archiepiscopum sædè immanitatis infimulas, hunc tu accerfis iniustæ cædis, hunc tu crudelium suppliciorum audes authorem palam traducere? Quis te harmosten misit in Germaniam? Vnde adeptus eam facultatem, tibi vt liceat de principum gubernatione agere Censorè? leges im-

perio alieno præscribere, Sclauus ex gurgustio seruorum nuper profugus in Saxoniam? Si hoc nõ est seditiones moliri, dico equidem, quid sit esse seditiosum, me ignorare. Inocetes (inquit) interficiuntur, perpetuis inclusi carceribus misero fœtore pereant, Puniuntur verum est, sed quina? facinorosi, rebelles, seditiosi, sectarij pertinaces, Anabaptiste, Arriani, Eutychiani, & vestrum similes. Puniuntur (inquam) sed adhibito prius omni studio, in viam an possint reduci; atque si hoc infructuosum est, nihil supra, multum autẽ infra seueritatem scriptæ legis, pœnas moderari semper iubet, ne etiam in iustitia, sua clemẽtia deesse videatur. Quis autem nostrum vestris magistratibus legem præfigit, qua huius debeant alteriusve sectæ flagitia vlcisci? An Comitiorum recessu te voluerunt visitatorem esse aut Meláthonem in Bauaria, me in Thuringia? Te quis misit? Nemo: ipse autem currebas sponte tua: Me, quia nemo misit, nemo facultatem potuit dare, abstinui, nec Ecclesiasticis negotiis me vnquam admiscui, Synagogas autem vestras execratus sum, regere illas nec volui, nec volam; quoad vixero. Quid igitur te compulit huc, vt id summorum Magistratum tibi munus sumeres, quod dedit nemo? vt te efferres supra Archiepiscopi dignitatem, qui lupum te, non ouem agnoscit, multo minus pastorem suum? Quis enim tu es? quis es, inquam? Christianus?

stianus? obedi Præpositis tuis, vt te iubet Diuus Paulus. Ethnicus? Ad Turcas te, & Tartaros recipe: nihil Germanis est tecum commune. Propheta? Dic à Turcis ne potius debeat vestrum Euangelium defendi, an iustius hæreses supprimi à Cæsare? Si à Cæsare? quæro abs te Illyrice, rectè ne habeat illa proscriptio ea, qua Cæsarem Vvittenbergenses cœlitus Bannitum declarauerunt, sicut tu refers? sin à Turca? piè ne & Euangelicè sollicitatus est Solemannus pro defensione Euangelij vestri, contra veterem Christiani orbis consensum? Num in postremo isto tumultu, quo Cæsar Oenipõte oppugnabatur, Turca Euangelicè euocatus est, vt, dum hi Cæsarem in Germania, Budensis Bassa Ferdinandum in Pannoniis inuaderet? Nolim à me testes historiarum deposcas, Sleidanus notauit; literæ illius machinationis repertæ sunt: fraus negari non potest. Pudeat te Illyrice tam impudentis arrogantia, pœniteat tot tantorumque facinorum. Si Andrea Aurifabro, quem Cynosophum Caninumque medicum appellas, non vis Ecclesiam committi, cur tibi grammatices professori, idem ius vsurpas. Qua in re superas tu illum? Est doctrina superior te, artificio par, dignitate officij nequaquam inferior, nec defunt ei artes cæteræ eam ad rem necessaria. Vrgeo te, voloque audire, quid respondeas.

Si ille tibi non est Ecclesiastes, quo iure fueris tu ei theologus? Hipocratem ille professus est: Tu verò quid? Grammaticâ Munsteri. Ecquod non robustum argumenti vinculum, cur Illyrico liceat sibi vniuersæ Ecclesiæ césuram sumere, And. Aurifabro non liceat. Sed frustra ego hæc: ad Maioris Menique acutos auritû illud & Illyricum iumétum remittamus: ego ruitum eius pecoris non exigo ad spoliolum leonis. Plutarchus refert, legibus cautum, Illyricum hominem nõ scribi Ciuem in republica Græcorum. Idem ius adhuc passim obseruatur in Saxonia de Sclauis: credo, non quia vllam putarint nationem non sua dignam laude, cum Croatas viderim homines generosos & honestos: sed quia indignum arbitrabantur, planè que non ex Republice, fore, homines & moribus, & ritibus diuersos, recipi facilè oportere. Turcicam superstitionem ab Ariana hærese natam fatètur omnes viri sapientes. Iam autem cum Mathias Flacius Illyricus Arianam hæresin, teste Vvitembergensis schola, in Germania disseminet, cû item istius theologi cognatio & gens Turcis vicina sit, & Illyricus ipse iam cœperit cum Turcis & dicere & facere, quæso per Deum Immortalem, quid eo in homine absconditum latere existimamus? An insidias eius non pertimescimus? cur non propius excutimus tremulum illud & suspitiosum pectus Illyrici, hominis aduenæ?

Socij

Socij illum sui, cõfessionistæ, palâ accusant furti, prodicionis accersunt, multarû hæresiû aũthorè, proclamât, & prope conuincût etiã. Huic ne peruerso nebuloni vniuersus Christianus orbis potestaté permittet, vt Catholicam de Orthodoxæ fidei articulis consensionè, esse ethnicam idololatriã, esse Tartaricã conpirationem, esse Turcicam Tyrannidè appellet atq; renuntiet? Fuimus, fuimus quondã viri nos Germani, fuimus Catholicæ fidei assertores, hæresiû extirpatores, fuimus vnitatis præ multis aliis gentibus, concordiaq; cultores tam studiosi, vt aliqui putarint hinc nobis, cû Theutones simus, vt Germani vocaremur, nomè obtigisse. Creditote mihi, nullè sunt in doctrina Catholicæ fidei nostræ dissensiones, nullæ articulorû fidei luxationes, nullæ neq; hæreses occultæ, neque Schismata aperta. Fingit hæc Illyricus in fraudè humanæ salutis, in suû ipsius exitiû, in præsens cunctæ Germaniæ discrimè. Si virû se honestum putari volet is homo, perhiberi non dico, colligat antilogias nostras, siue ex doctrina fidei, siue ex iure Canonico: exigatq; si quas reperierit in doctrina fidei, ad ius diuinû, & ad articulos fidæi Catholicæ: si quas in cæremoniis, aliisq; rerum personarumq; circumstãtiis, ad canones positivi iuris: atque ita demû, cum hic Schismata deprehenderit, illic hæreses, quæ vel nõ sint iam legitimè damnatæ, vel certè non primo quoq; Concilio

dánádæ, tum esse in Papatu hæreticas dissensiones vociferetur: Sin autē se id dubitat perficere posse, taceat Illyrica mulier in ecclesia, Rombū sibi vsurpet, si Biblia relinquat alijs, redeatque vnde prorepfit, in latebras illas, & ad pastoritiā gentis suę sodalitatē, hæresiumq; suarum diribitores: principibus provincias permittat gubernare, Cæsari Germaniā, Ecclesiā Episcopis. Atqui ne in eo muneris vestri officio, O p̄cipes, homo Illyricus, advena ignotus, in aliena Republica clamorosus, in sua mutus, vos impediatur, nos perturbet, populū seditiosē cōmoueat, maturē prouidere: ne, cum is patrię suę desertor, nostrę inuasor, magnaque moliri existimetur, citius excitet incendium, quàm nos tempestiuē restinguere possitis.

BREVIS RESPONSIO AD IACOBI ANDREÆ SMIDELI-

ni cavillationes.

Duersus Mathiam Flacium Illyricū hac subitaria quidē lucubratione respōdēdum putauī, sed, vt spero satis euidenter, vt, quæ hominem phrenesis verset, queat intelligi & quo spiritu agitetur. Restat barbarorū Philosophorū penultimus, Iacobus Smidelinus, Præco Gœppingensis, Thraſo insignis. **Qu**anquàm verò si vnum ex isto grege noris, omnes

omnes noueris: tamen dubium profectò est, ex his duobus vter alteri præferendus, cum vterque & mentiendi vanitate nobilis sit, & turbandi studio celebris: homines scilicet malitia pares, ingenio dissimiles. Illyricus fatetur quidem esse in Lutheranismò de ipso doctrinæ fundamento hæretica Schismata, & talia prorsus, quæ absque exitiali Christianæ religionis detrimēto tolerari non possint. Atque hoc tamē ita fatetur, vt & Catholicos eidem crimini obnoxios persuadeat esse, & minus grande suorum dissidiorum scelus nobis appareat. Smidelinus contra, negat esse vllum de fundamento doctrinæ dissidium inter Euangelicos, ac ne minimum quidem; & quas ego ipsorum pugnātes sectas protulerim, commenta esse mea, dum documenta Lutheranorum. Vter quæso istorū improbius est? Smidelinus ne, qui, cū inter Catholicos nō reperiat hæreticas dissensiones, negat etiā inter Lutheranos reperiri? An vero Illyricus, qui, cū inter Lutheranos hæreses esse, non possit inficiari, asserit quoque esse inter Catholicos? **Qu**àm vanus vterque sit, res ostēdit: quàm neuter dicat verum, declarat resecti mendacij turpitudine, quāto impudentior autem Smidelinus, nemo non videt. **Qu**apropter malo equidem homines, cur Staphylus non respondeat Smidelino, quàm cur responderit, querere: ne videar negotium suscepisse cū eo homine, cui vix vlla gutta mentis est,

linguæ Strygia palus integra: & cum tali persona concertasse, à qua vinci honestius est, quàm vincere. Eam sanè ob causam, si ita meæ debuissim, quàm aliorum voluntati satisfacere, Lutheranorum respondiſſem nemini, maximeque Smidellino. At, quia secus visum fuit amicis, indulserim hoc sanè, ne causam, quam illi dicendo, nos tacendo fecimus deteriorè, planè deseruisse existimemur. Itaque obiter duntaxat de libro Smidellini lectorem admoniturus, aio, hunc Theologum duo iecisse suæ aduersus me scriptionis fundamenta: quorum neutrum verum est, sed vtrumque euidens mendacium: nam, sicuti hoc falsum est, me nō bona fide collegisse sectas Lutheranorum & antilogias: ita & illud non verū, quòd ait, nulla esse de doctrinæ fundamento apud suos dissidia. **Quid** autem impudentius dici potest, quàm id inficiari proteruè, quod cuncti oculis suis coràm cernunt? An nullæ sunt dissensiones in Lutheranismò? quid si cruenta certamina etiā? **Quod** obsecro, membrum est, quis articulus in tota Confessione Augustana, qui non variè sit acerbeque in mutua lite positus? Si eos articulos, de quorum corruptelis Vinariense scriptum, nouem Euangelicas sectas condēnat, sustuleris ex Augustana Confessione, quot erunt residui? Ne vnus quidē. **Quid** Illyricus in suo libro contra Melanthonem? Profecto tot ille profert ex Philippi aliorumque Adiaphoristarum

istarum libris errores atque hæreses, vt articuli Confessionis Augustanæ non tam ab ipso auctore oppugnati, quàm omnes penè deleti videatur. Si nullæ sunt de fundamento discordiæ, quid scribit Gallus cōtra Maiorem? **Quid** Amfordorius contrà Melanthonem? **Quid** vicissim Mœnius, Maior, Pfeffinger, Eberus, cunctaque Vuittenbergenſis schola contra eosdem? **Qua** de re Caluiniani dimicant cum Saxonis Ecclesiis? **Suencfeldiani** quid? num lineas illi in Augustana confessione cōmouent, an integras paginas? **Articulus** de iustificatione, est haud dubiè non minima pars Augustanæ Confessionis: an non de eodem hoc inter Confessionistas varia discordiarum colluctatione decertatur? **De** hoc, Osiandrini cōtra vniuersos, & hi vicissim, & contra illos, & contra ipsosmet sese. A quatuordecim Lutheranis Ecclesiis petiuerat **Dux** Prusiæ iudicium de Osiandrina huius articuli doctrina. Singulæ Ecclesiæ rescripserunt principio priuatim, postea publice editis libris: sed ita respōderunt, vt plus ipsis inter se esset, quàm cum Osiandro mutæ dissensionis, dum quælibet Ecclesia suam obtruderet priuatam Iustitiæ definitionem. nulla Catholicam, omnes contrariam. Vere ne hoc an falsò asseram, è libris hac de re euulgatis velim cognosci. De eodem hoc articulo quot errorum taxat Illyricus Melanthonè in libro illo suo, quem *Bericht*, inscriptū,

nuper emisit? De pœnitentia, septem recenset grauisima errata, & hæc quidem singulorū authorum singula. Adeo manifeste ista colluctantur hæresium inter ipsas certamina, non solum, vt passim in vniuerso orbe horribiles digladiātium voces audiantur, verumetiā, vt iam exteræ nationes inclament, nutare Germaniā, ruere imperiū, infania nostra Christianum orbē in summū discrimen adduci. Sed de hisce, eiusdemque generis alijs Augustanæ Cōfessionis emblematicibus insigniores flosculos in cōpendiū colligi curabim⁹, ne popul⁹ si forte istos animæ hortulos collustrare velit, desit compendiaria femita.

Illud autem, quod ait Smidelinus, ego nego, perperam à me cumulas esse Antilogias Lutheranorum, nec ipsorum esse, quas citem, hæreses, nulla alia potest ratione nec melius cognosci, nec euidentius, quàm si lector loca librorū, quæ ego allegaui, inquirat: atque si non perinde, vt quodque allegatum est, reperiatur, me denique falsæ allegationis meritò incusauerit. Absurdus autem, vanusque est Smidelinus: in sua etenim refutatione nihil pene dicit, nisi, quas cōgesserim, Antilogias, esse mendaciā meā, neque Lutherum, neque Philippum, neque alios ita sensisse, ita docuisse, ita scripsisse vnquam: vt videlicet istorum errorum, quorum nunc ipsos pudet, fiat obliuio: & aliorum, qui nuper cœperūt placere, sit noua occasio. Nonne decuisset Smidelinum

delinū loca eorum librorum, quæ nominatim à me expressa sunt, accurate inspicere, ac si quid protulisset siue deprauatū sensu, siue dictione mutilatū, siue prorsus (quia nusquā ita scripserint) falsò allegatū, id in lucem proferre, & vbi vitium latitet, ostendere palam? Decuisset, credo, si aperte voluisset, nō in tenebris dimicare digitis: si ciuilis potius, quàm fabrilis videri studuisset, homo scurrilis, non quia ipse cuderit, verum sit, sed quia exēpla falsæ allegationis produxerit, sed quia recte dicta, prauè detorta edocuerit, ideo sibi credi debere, mihi diffidi. Quid autē & quo modo Smidelinus? Commenta Staphyli sunt: Calumniæ Staphyli sunt: fraudes Staphyli sunt. Hoc principiū Smidelinæ probationis est, hoc cōcluendi diagrāma, hic finis omnis argumenti. Næ ego hunc theologum in specu Platonis alligādum censeā, vt pro ipsis rebus, rerū vmbra admiretur. Si nugæ meæ sunt, vt dicis Smideline & cōmenta, quid est igitur, de quo Lutherani recentes Euāgelicī tā opere digladiātur? Num ego tragœdias istas vestras, quibus orbem cōcutitis, cōmentus sum? Vestra ego placita recitavi, vestras hæreses, quas disseminastis, redegi in cōpendium, discōrdias ego vestras patefeci, & turbas ostēdi populo. Iam vestrū est Smideline, palam euincere, vbi falsò citauerim scripta vestra, vbi mutilauerim integre dicta, vbi distraxerim coniuncta, confuderim diuisa,

DEFENSIO

vbi denique crimen falsarij commiserim. Tuū erit vel in primis, probare, quod asseruisti, vt, si me tanti sceleris legitime conuiceris, luam pœnas: sin non, vt lege Talionis, illud, quod ego, si essem conuictus subire debebam, subeas supplicium. Vltorius tecum non progrediar: hîc clarā audiā vocem tuam Smideline: tu, quia me falsarij criminis publicè reum cæpisti agere, noli tergiuersari: arx controuersîæ eius, quæ tibi mecum est, in hoc posita consistit, fugam aliò non arripias: scilicet me falsæ allegationis vt cõuincas: ac nisi tu id feceris, non dubitare debes, quid me decuerit facere. Omnipotens Deus, Pater misericordiarum, misereatur Ecclesiæ suæ, faciatque nos tandem idem sentire & loqui in Domino. Amen.

Augustæ Idus Maij,

Anno 1559.

FINIS.

(5)

Porcellari dicitur qdve magis } 9.
 Gaudium de unione dicitur }
 In nomine p[ro]p[ri]o dicitur scrip[ta] } 10.
 p[ro]p[ri]a ale et positiva } 12/13
 p[ro]p[ri]a hereticis qui dicuntur } 47
 p[ro]p[ri]a heresis in eccl[esi]a dicitur p[ro] } 47
 p[ro]p[ri]a in p[ro]p[ri]o dicitur p[ro]p[ri]a } 48
 p[ro]p[ri]a in eccl[esi]a et celibat]us } 51/52
 lege opp[ro]b[ri]ata }
 p[ro]p[ri]a in eccl[esi]a dicitur in } 54
 unione quida[m] dicitur et in } 55
 p[ro]p[ri]a... }
 p[ro]p[ri]a in eccl[esi]a dicitur in } 57
 quib[us] dicitur } 58
 p[ro]p[ri]a in eccl[esi]a dicitur in } 60
 sua dicitur }
 p[ro]p[ri]a in eccl[esi]a dicitur in } 69
 in unione